

T.C
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CEZAEVİNDE ANNESİYLE KALAN ÇOCUKLARIN GELİŞİM
SÜRECİNE CEZAEVİ KOŞULLARININ ETKİSİ VE
SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Süreyya MAVİ

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bedrettin KESGİN

EKİM 2019

T.C
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CEZAEVİNDE ANNESİYLE KALAN ÇOCUKLARIN GELİŞİM
SÜRECİNE CEZAEVİ KOŞULLARININ ETKİSİ VE
SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Süreyya MAVİ (157203002)

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bu tez 02/10/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Doç. Dr. Bedrettin Kesgin	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	K. Kesgin
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Ali Rıza Abay	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	A. Rıza Abay
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Gör. İsmail Akyüz	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	İ. Akyüz

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Parmaklıklar Arasında Kaybolan Çocukluk Cezaevinde Annesi İle Kalan Çocukların Gelişim Sürecinde Cezaevi Koşullarının Etkisi ve Sosyal Hizmet Uygulamaları

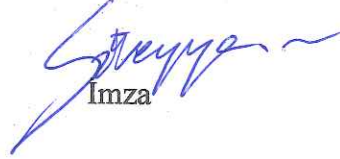
Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 88 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 01 /10/ 2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnit-in intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %19'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Süreyya MAVİ
Öğrenci Numarası : 157203002
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.

Danışman

Burak KÜSMEZ
01.10.2019

Doç. Dr. Bedrettin KESGİN
01.10.2019

ÖNSÖZ

Cezaevlerinin tarihi insanlık kadar eskidir. İnsanların bir arada yaşamaya başlaması ile birtakım kurallara uyma zorunluluğu doğmuştur. Bu kurallara uyulmaması durumunda ise yaptırım aracı olarak yasalarla caydırıcı cezalar ortaya çıkmıştır. Her toplumun yaşayış düzenine ve kurallarına göre de bu cezaların uygulanış biçimleri değişmektedir. Kimi toplumlarda kurallar sözlü iken kimilerinde yazılı haldedir. İster yazılı ister sözlü kurallar olsun uyulmadığı takdirde bir yaptırım söz konusudur. Geçmişten günümüze kadar sürekli gelişen ve değişen cezaevlerinin ilk zamanlar amacı suç işleyenlerin suçunu çekmeleri için tasarlanan yer iken 21. Yüzyılda bu bakış açısı yerini mahkûmları ıslah ve rehabilite etmeyi amaçlayan kurumlar haline dönüştürme eğilimine girmiştir. Türkiye’de kadın cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlüler tüm mahkûmların %3.4’nü oluşturmaktadır. Suç oranlarının her geçen gün arttığı dünyada tüm bunlardan habersiz dünyaya gelen ve her toplum için önemli olan çocuklar bu sistem içinde en görünmez varlıklar olmuşlardır. Bu çalışmada cezaevinde annesiyle büyümek zorunda olan masum çocuklar ele alınmıştır. Dünyanın birçok yerinde cezaevinde anneleri ile kalan çocuklara yönelik çok farklı uygulamalar mevcuttur. Kimi ülkelerde çocuklar 1 yaşına kimilerinde 3 kimilerinde ise 6 yaşına kadar anneleri ile beraber kalmaktadır. Bu noktada birçok farklı uzman görüşü ortaya çıkmaktadır. Çocuk gelişimciler çocukların ilk çocukluk dönemi dediğimiz evrede anneleri ile zaman geçirmesi gerektiğini ve bu dönemde geliştirilen anne çocuk ilişkisinin çocukların gelişimi için çok önemli olduğunu hatta çocuğun ileriki yaşlarını da etkilediğini savunurken, bir taraftan da çocukların cezaevinin kötü koşullarında büyümemesi gerektiğini ileriye sürmektedirler. Buradan hareketle söz konusu durumun cezaevinde anneleri ile yaşayan çocukları nasıl etkilediği ve bu koşullar altında çocukların gelişimini hangi noktada sekteye uğrattığı araştırılmak istenmiştir. Çocukları ile beraber cezaevine giren ya da orda doğum yapmak zorunda kalan annelere nasıl çözümler getirilebilir, cezaevi şartlarında çocuklar için olması gereken unsurlar nelerdir gibi sorulara cevaplar bulunmaya çalışılmış ve verilerin sonuçları verilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle süreç boyunca beni yönlendiren ve desteğini hiç eksik etmeyen danışmanım Doç. Dr. Bedrettin Kesgin hocama çok teşekkür ederim. Süreç boyunca teorilerinden yararlandığım Michel Foucault, Prof. Dr. Veli Duyan, Prof. Dr. İlhan Tomanbay, Andrew Coyle ve Anthony Giddens’a da teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tüm süreçte yanımda olan, yol gösteren meslektaşım ve arkadaşım Zeynep Şüheda Kaya’ya, C-1 koğuşuna ve halen içerde olan Berna, Hafize Ana, Nihal ve Şüheda arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım. Ve beni hiç yalnız bırakmayan, her daim bana maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen babama ve kardeşim İsmail Mavi’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KADIN CEZAEVLERİNİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	5
1.1. Cezaevi.....	5
1.2. Cezaevi Türleri.....	5
1.2.1. Açık cezaevleri.....	5
1.2.2. Yarı açık cezaevleri.....	6
1.2.3. Kapalı cezaevleri.....	6
1.3. Hükümlü ve Tutuklu Yaşam Koşulları Açısından Cezaevleri	15
1.3.1. Cezaevi modelleri.....	21
1.3.1.1. Linear tip tasarım	22
1.3.1.2. Modüler tip tasarım	22
1.3.1.3. "F" tipi cezaevi	23
BÖLÜM 2: CEZAEVİNDE ÇOCUK VE ANNESİ İLE KALAN ÇOCUKLAR	25
2.1. Çocuk Gelişimi	25
2.1.1. Gelişimle ilgili kavramlar	25
2.2. Cezaevinde Çocuk Gelişimi İle İlgili Temel Sorunlar	27
2.3. Gelişim İlkeleri	29
2.4. Cezaevinin Çocuğun Gelişim Dönemlerine Yansımaları	29
2.4.1. Doğum öncesi dönemde gelişim	30
2.4.2. Bebeklik döneminde gelişim.....	30
2.5. Cezaevinin Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkileri.....	31
2.5.1. Bedensel gelişim	31
2.5.2. Beyin gelişimi	31
2.5.3. Duyuların gelişimi.....	32
2.5.4. Zihin ve dil gelişimi	32
2.5.5. Sosyal gelişimi	32
2.5.6. Duygusal gelişimi	33
2.5.7. Bilişsel gelişimi.....	33
2.6. Cezaevinde Çocuğun Gelişimini Etkileyen Etmenler.....	33
2.7. Cezaevinin Çocuğun Sosyal İlişkilerine Etkileri.....	35
2.7.1. Anne- çocuk ilişkisi	35
2.7.2. Baba-çocuk ilişkisi.....	35
2.7.3. Kardeş ilişkileri	36
2.7.4. Çocuk-çevre ilişkisi.....	36
2.7.5. Akraba-çocuk ilişkisi	37

2.8. Çocukların Gelişim Döneminde Cezaevi Koşulları	37
2.8.1. İlk çocukluk döneminde gelişim	37
2.8.2. Okul öncesi dönem çocuğunda gelişim	38
2.9. Cezaevindeki Çocuğun Okul Hayatı	39
2.10. Cezaevindeki Çocukların Fiziksel İhtiyaçları	39
2.10.1. Beslenme	40
2.10.1.1. Bebeklik döneminde beslenme	41
2.10.1.2. Oyun döneminde beslenme	41
2.10.2. Temizlik	42
2.10.2.1. Bebeklik döneminde temizlik	42
2.10.2.2. Oyun döneminde temizlik	42
2.11. Cezaevinde Uyku Dinlenme ve Açık Hava İhtiyacı	43
2.12. Cezaevindeki Çocuğun Psikososyal İhtiyaçları	44
2.13. Cezaevindeki Çocuğun Akran İlişkileri	44
2.13.1. Akran ilişkilerinin gelişimi	44
2.13.2. Akran ilişkilerinin işlevi	45
2.14. Cezaevinde Oyun Alanları	46
2.15. Cezaevindeki Çocukların Sağlık Hizmetleri Koşulları	48
2.16. Cezaevindeki Çocuğun Güvenlik Koşulları	49
2.17. Anne-Çocuk-Cezaevi Döngüsünde Sosyal Hizmet Yaklaşımları	49
2.17.1. Ekolojik yaklaşım ve anne-çocuk-cezaevi ilişkisi	49
2.17.2. İnsan hakları, çocuk hakları ve hak temelli yaklaşım	50
2.17.3. Cezaevi sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı	50
2.17.3.1. Güçlendirme ilkeleri	51
2.17.3.2. Cezaevinde güçlendirme sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının görevleri	51
2.17.3.3. Annesiyle kalan çocuğa ve anneye güçlendirme temelli sosyal hizmet	52
2.17.4. Cezaevlerinde sosyal hizmet uygulamaları ve yeterlilikleri	52
2.17.5. Cezaevlerinde sosyal çalışmacının rolü	52
2.17.6. Anneye uygulanması gereken psikososyal destek çalışmaları	53
3. BÖLÜM ARAŞTIRMANIN VERİLERİ	54
3.1. Yöntem	54
3.1.1. Araştırmanın konusu	54
3.1.2. Araştırmanın amacı	54
3.1.3. Hipotezler	54
3.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	54
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	55
3.4. Evren ve Örneklem	55
3.5. Araştırmanın Varsayımları	55
3.6. Araştırma Deseni	56
3.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	56
3.8. Araştırmanın Bulguları	56
TARTIŞMA	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA	81

EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	91

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
C.İ.K	: Ceza İnfaz Kurumu
CGTİHK	.: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CTE	: Ceza Tevkif Evleri
TBB	: Türkiye Barolar Birliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü, Hükmen Tutuklu ve Tutuklu Mevcudunun Ceza İnfaz Kurumu Statülerine Göre Dağılım (27.04.2015)	14
Tablo 2. Ceza İnfaz Kurumunda Annesiyle Bulunan Çocukların Dağılımı Ceza Tevfik Evleri Genel Müdürlüğü	21
Tablo 3. Annelerinin Yanında Kalan Çocukların Sayısı (27/04/2015)	62
Tablo 4. Klasik anket sorularına annelerin verdikleri cevapların dağılımı	69
Tablo 5. Hamile tutukluların anket sorularına verdiği cevapların dağılımı	72

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Cezaevindeki Annelerin Eğitim Durumu Dağılımı	57
Grafik 2. Cezaevindeki Annelerin Eğitim Durumu Dağılımı Oranları	57
Grafik 3. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları 01.04.2015 (Cte)	58
Grafik 4. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım Oranları 01.04.2015 (Cte)	58
Grafik 5. Cezaevindeki Annelerin Eşlerinin Eğitim Durumu Grafiği	59
Grafik 6. Cezaevindeki Annelerin Eşlerinin Eğitim Durumu Grafiği	59
Grafik 7. Annelerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	60
Grafik 8. Annelerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım Oranları	60
Grafik 9. Kurumda Kalan Çocuklar ve Kaldıkları Yıllar	61
Grafik 10. Cezaevindeki Annelerin Yaş Durumu Dağılımı	65
Grafik 11. Kurumda Kalan Çocukların Yaşları	65
Grafik 12. Kurumda Kalan Annelerin Toplam Çocuk Sayısı	66
Grafik 13. Annelerin Dışarıdaki Akrabaları ile Görüşme Periyodu Tablosu	67
Grafik 14. Annelerin Dışarıdaki Akrabaları ile Görüşme Periyodu Dağılım Oranları	68

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu Dış Görünümü	8
Resim 2. Boğazlıyan A2 Tipi Ceza İnfaz Kurumları	9
Resim 3-4. Cezaevi Kurumunda Bulunan Kreş Binalar.....	39
Resim 5. Cezaevinde Bulunan Oyun Alanları.....	40
Resim 6. Cezaevinde Bulunan Oyun Alanları.....	46
Resim 7. Kreş Binası Oyun Alanı	46

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Cezaevinde Annesiyle Kalan Çocukların Gelişim Sürecine Cezaevi Koşullarının Etkisi ve Sosyal Hizmet Yaklaşımları	
Tezin Yazarı: Süreyya Mavi	Danışman: Doç.Dr. Bedrettin KESGİN
Kabul Tarihi: 02.10.2019	Sayfa Sayısı: x(ön kısım)+ 83(tez)+(ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
İnsanlık tarihinden bugüne kadar toplumda birçok dezavantajlı grup oluşmuş; bunlar içinde zayıf halka çocuklar olmuştur. Çocuklar, bakıma ve korunmaya muhtaç olduklarından istismara en açık grup olma özelliğindedir. Bu çalışmamız, cezaevlerinde anneleriyle beraber kalmak zorunda olan ve annelerinden fazla mağduriyet yaşayan çocukları ele almaktadır. Cezaevi koşullarının çocukların gelişim dönemine etkileri üzerinde araştırma yapılmıştır. Çocuk gelişiminde ilk 6 yaş çok önemlidir. Bazı uzmanlara göre ise 3 yaşına kadar çocuklar annelerinden ayrı kalmamalıdır. Bu durumda; cezaevine giren bir çocuk, annesinden ayrı kalmamakta; ancak gelişimin en önemli yıllarını da cezaevinin kötü koşullarında geçirmektedir. Araştırmada değişik suçlardan cezaevinde bir süre kalmış 25 anne ve 5 hamile toplam 30 katılımcı bulunmaktadır. Cezaevinde çocukları ile kalan annelere cezaevi koşulları ve bu koşulların çocukları etkileme durumlarını tespit etmek amacıyla anket uygulanmıştır. Annelerin verdikleri cevaplar Excel programında tablo ve grafik haline getirilip betimsel analizlerle yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmacı, 18 ay boyunca kurumda bu durumu doğal gözlem yoluyla da incelemiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında, cezaevinde anneleri ile kalan çocukların gelişim unsurlarından birçoğu eksik kalmaktadır. Kurumların fiziksel şartlarından dolayı çocuklar ciddi zorluklar çekmektedir. Örneğin; orda büyümek zorunda olan çocuklar, yerlerde halının yasak olmasından dolayı, yerde emekleyemedikleri için yürümeye geç başlamaktadır. Diğer yandan, bu çocuklar bilişsel olarak erken olgunlaşmaktadır. Bunun nedeni, erken yaşta çok fazla uyaranla ve çevreyle etkileşimde olmaları gösterilebilir. Özellikle erkek çocuklarının konuşmaya dışarıdaki yaşlılarına oranla daha hızlı başlaması yaşadıkları ortamda sürekli diyalog halinde olmalarının etkili olabileceğini düşündürmektedir. Araştırmaya katılan annelerin, çocuklarının yaşlıları gibi anne ve babaları ile parka gidememesi, oyun oynayamaması, kardeşleri ile vakit geçirememesi en çok özlem duyduğu konular arasında olmuştur. Ayrıca, anneler için çocukları bir moral kaynağı olmakla beraber, çocuklarını bu ortamda büyütmek zorunda olmaları da ayrıca vicdan azabı duymalarına ve suçluluk hissetmelerine neden olmuştur. Bu bulgulardan hareketle, cezaevlerinin günümüzdeki ıslah ve rehabilite edici fonksiyonları, anneler için daha önemli bir hal almaktadır. Cezaevinde anneleri ile kalan çocukların dezavantajlı oldukları konular avantajlı olduğu konulardan çok daha fazladır. Kanun koruyucular çocukların yüksek yararını gözeterek yasalarla çocukların korunmasına yönelik çalışmalar yapmalıdır. İnfazın ertelenmesi ya da çocuklu olan mahkûmların tutulduğu farklı bir cezaevi modeli inşa edilmelidir. Cezaevindeki sosyal servis elemanlarının sosyal hizmetin mesleki rol ve kimliğini kullanarak özellikle güçlendirme yaklaşımını kullanarak bu süreci anne ve çocukların en az hasarla atlatması için çalışmalar yapılmalıdır.	
Anahtar Kelimeler: Cezaevi, Çocuk Gelişimi, Sosyal Hizmet, Kaybolan Çocukluk	

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: An Examination from a Social Service Perspective of the Impacts of the Prison Conditions on the Development Process of Children who Stay in Prison with Their Mother.

Thesis Author: Süreyya Mavi

Advisor: Doç. Dr. Bedrettin Kesgin

Date of Acceptance: 02.10.2019

Total Number of Pages: x (pre text) + 83(main body) + (appendices)

Department: Social Work

Field of Study: Social Work

There have been many disadvantaged groups in the society from the history of world until today. Children have always been the most vulnerable to abuse since they need care and protection. This study deals with children who have to stay in prisons with their mothers, and who suffer more than their mothers.

The first 6 years in child development is very important. According to some experts, children up to 3 years of age should not be separated from their mothers. In this case, a child staying with the mother in prison will not be separated from the mother; but the most important years of developmental process will be spent in poor conditions of prison.

In this study, there are 25 mothers and 5 pregnant mothers who have been in prison for various crimes. A questionnaire was applied to prisoner mothers in order to determine the prison conditions of the mothers with their children and the conditions influencing the children. The answers of the mothers have been interpreted in descriptive analysis by using tables and graphics in Excel program. The researcher also examined the situation for 18 months through natural observation.

The results showed that many crucial developmental elements that a child needs are missing in prison. Children experiences serious difficulties due to the physical conditions of the institutions. To illustrate, children start walking late, since they cannot crawl because of the prohibition of carpeting places in prison. On the other hand, children in prison mature cognitively earlier than their peers. The reason for that is that they are exposed to a lot of stimuli in environment at an early age. For example, it is thought that early talking of boys in prison than their peers living outside is a result of continuous conversation and dialogs happening in the prison. Mothers also report their worry about that their children are not being able to go to the park with their parents like their peers, and not to play with their siblings. They also report that their children are their source of motivation to live in such a place. However, they also feel guilty about that their children have to be grow in such a place.

Based on these findings, the current rehabilitation and rehabilitative functions of prisons are becoming more important for mothers. The disadvantages of prisons for children staying with their mothers are quite a lot. Legislators should work towards the protection of children through laws that promote the best interests of children. The different regulations should be done like postponing the execution of mother, or building a different prison for mothers. Social workers in prison should use especially empowerment approach to overcome damages of the mother and children.

Keywords: Prison, Child Development, Social Service, Disappearing Childhood

GİRİŞ

Kadın hükümlü oranı ülkemizde tüm mahkûmlar içinde büyük bir yer kaplamasa da %4 gibi bir orana sahiptir. Gürtuna (2009)'ya göre, kadınların suç oranındaki düşüklük toplumun bunu bir tehdit olarak görmemesine neden olmaktadır. Ancak kadın suçluluğu erkek suçluluğuna göre daha hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Kadın hükümlü ve tutukların sayısı erkeklere oranla dünya genelinde daha azdır. Sayıca erkeklerden az olmalarına karşın kadınların işledikleri suçlara verilmeyen önem ve eksik alt yapı sorunları kadın cezaevlerinde birçok probleme ve sıkıntıya dönüşmektedir. Son yıllarda kadın suçlu oranı giderek artmakta ve kadınlara yönelik yapılan cezaevleri ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmaktadır. Kadın mahkûmların tutukluluk ve hükümlülükleri ile beraber birçok farklı sorun ortaya çıkabilmektedir. Bu duruma bir de kadınların toplumsal hayattaki rol ve işlevleri de eklenince cezaevi kadınlar için ayrı bir cezaya dönüşebilmektedir.

21. Yüzyılda ceza vermenin amacı asıl olarak suçluyu ıslah etmektir. Cezalar mahkûmları toplumdan soyutlamayı değil onları yeniden topluma kazandırmak tahliye sonrasında onların toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik politikalar içermeye başlamıştır. Bunu yaparken de ayırım gözetmeden herkese eşit muameleyi gerekli kılar.

Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne göre kadın suçluluğunda etkili olan birçok unsur bulunmaktadır. Kadının aile çevresi ve yaşadığı deneyimlerden tutun da geçirmiş olduğu çocukluk, yaptığı evlilik vb. durumlar kadın suçluluğunda yer almaktadır. Ayrıca madde bağımlılığı, yoksulluk ve şiddete maruz kalma da kadın suçluluğundaki başka olgulardır. Literatürde kadın suçluluğu konusunda, koruyucu-önleyici hizmetlerle kadınlara yönelik rehabilite edici çalışmalar birçok açıdan araştırılmış ve tartışılmıştır. Ancak bu alana yönelik saha çalışmaları oldukça sınırlıdır. Kadının toplumsal hayatta üstlendiği roller (anne, eş, vb.) de kadının cezaevine girdiğinde yaşadığı sorunları derinleştirmekte ve daha yıkıcı etkiler oluşturmaktadır.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'ne göre mahkûm kuruma girdiği andan itibaren artık yapılacak her türlü işlemin insan onuruna yakışır şekilde yapılması ve mahkûm haklarına göre davranılması gerekmektedir. Çünkü mahkûm olan bireylerin hayattaki en temel kişilik haklarından olan özgürlük hakkı kısıtlanmıştır. Özel hayatın gizliliği ortadan kalkmış ve mahkûm artık kurum gözetimine tabi tutulmuştur. Mahkûm olan bireyin özgürlüğü ve özel hayatının gizliliği kısıtlanmış olsa da muhafaza altında bulunan ve değişmeyen hakkı olan insan onuruna uygun muamele ve davranışlar, kısıtlanmamış haklar olarak varlığını devam ettirmektedir (Yenisey, 2001). Türk İnfaz sisteminde Cezaların İnfazı Hakkında Kanun toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Sistemde görülen pek çok eksiklik ve sorun, mevcut cezaevlerinin mahkûmların yaşayabilecek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterli donanımına sahip olmaması üzerinedir. Cezaların İnfazı Hakkında Kanunu'na dayanan sistemde karşılaşılan pek çok sorun ve eksiklikler cezaevinin, hükümlülerin günün koşullarına uygun olmaktan ve ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Hapishanelerde kadınlar cinsiyetleri nedeniyle hassas bir grup oluşturmaktadır. Farklı ülkelerde farklı muamelelere maruz kalabilmektedirler. Daha hassas oldukları konular ise şunlardır:

- ✓ Mahkûmiyet öncesi hayatlarında birçoğunun cinsel veya fiziksel istismar yaşamış olmaları,
- ✓ Yaşadıkları aile içi şiddet ve istismarların yüksek düzeyde psikiyatrik destek gerektirmesi,
- ✓ Uyuşturucu ve alkol bağımlılığı,
- ✓ Hapsedilmenin üzerlerinde yarattığı erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde olan kaygı ve bunun neden olduğu akıl sağlığı problemleri,
- ✓ Kadın sağlığı ile alakalı tedavi ve bakım ihtiyaçlarının yeterince giderilememesi
- ✓ Tahliye sonrası damgalanma, terk edilme ve aileleri tarafından kurban seçilmeleri (Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı, 2008).

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu toplantısında Ceza Tevkifevleri (CTE) Genel Müdürlüğü'nün yaptığı açıklamaya göre 1 Kasım 2017 tarihi itibarıyla kadın mahkûm sayısı: 9 bin 700. Annesiyle birlikte cezaevinde kalan çocuk sayısı yaklaşık 668 iken, gebe mahkûm sayısı ise 45 olarak açıklanmıştır¹. Bazı araştırma verilerine göre; Lübnan'da kadın mahkûmların %49'u, ABD'de kadın mahkûmların %80'i, Rusya Federasyonu'nda hükümlü kadınların %80'i, Birleşik Krallık'ta %60'ı ve Brezilya'nın en büyük kadın hapishanesindeki kadınların %87'si 16 yaş altı çocuk sahibidir (UN Office on Drugs and Crime:18). Cezaevlerindeki çocuklu kadınların durumu önemli fakat uluslararası standartı olmayan bir durumdur. Her ülkede cezaevinde anneleri ile kalan çocukların üst ve alt yaş sınırı değişkenlik göstermektedir. Örneğin üst yaş sınırı Avustralya'da 5; Bahreyn, Portekiz, Danimarka, Hong Kong'da 3; Pakistan ve İspanya'da; Bangladeş, Bolivya, Kanada ve Kenya'da 4; Malta ve İsveç'te 1'dir. Almanya cezaevlerinde değişen iki yaş sınırı olan 3 ve 6 yaş cezaevlerinin açık ve kapalı uygulamalarına göre değişmektedir (QUNO, 2005).

Toplumlar tarafından çocukların bir değer olarak kabul edilmesi ve korunması tarihte uzun bir süreç sonunda gerçekleşmiştir. Milletler Cemiyeti Genel Kurulu tarafından 26 Eylül 1924 tarihinde çocuklarla alakalı geniş kapsamlı olan "Çocuk Hakları Bildirgesi" kabul edilerek uluslararası düzenleme ortaya çıkmıştır. Sözleşmenin temeli, çocukların kendi benliklerini oluşturup kendilerini gerçekleştirecek normları tanımlamaya ve çocukların en iyi biçimde yaşamalarını sağlamaya dayanır. Bu sözleşme "Çocuğun Yüksek Yararı" ilkesini dikkate alarak çocukları doğrudan ya da dolaylı ilgilendiren konularda çocuğun yararının esas alınmasını şart koşar. Bu nedenle ilgili kamu kurum ve kuruluşları, özel veya sivil toplum kuruluşları, yerel, resmi kuruluşlar faaliyetlerini

¹ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi İstanbul Milletvekili Gamze Akkuş İlgezdi, hazırladığı raporunda "kadın mahkûm sayısı 2002 yılı sonunda 2 bin 108 iken 1 Kasım 2017 tarihinde 10 bin 277'ye yükselmiştir. Yani 15 yılda kadın mahkûm sayısında yüzde 388 oranında artış görülmektedir. <http://tr.sputniknews.com> 27. 11.2017

yaparken çocuğun yüksek yararını gözeterek yapılandırılmalıdır. Aynı zamanda ülkemizde de 5395 sayılı Çocuk koruma kanunu ile de çocuklar koruma altına alınmaya çalışılmıştır.

Masumluk karinesi sadece çocuklar için değil bütün standartlardaki mahpuslar için geçerli olan bir şeydir. Ama çocuklar için çok daha özel bir durum var çocuk olmalarından kaynaklı (Cezaevleri Sempozyumu, 2002, s-68). Peki her çocuğu koruyabilir miyiz? Mesela cezaevlerinde annesi ile beraber kalan çocukları ele alalım. Toplum olarak ne kadar bu gerçekliğin farkındayız. Adalet Bakanlığı verilerine göre 2015 yılında 506, 2017 yılında 668, 2019 yılında ise 743 bebek ve çocuk annelerinin yanında cezaevlerinde kalmaktadır. Hamile tutuklu sayısı ise 100'ün üzerindedir. Çocuklar annelerinin suçuna ortak olmaktadır. Bu durum vicdanları ne kadar yaralasa da elle tutulur bir çözüm önerisi mevcut değildir. Anneye verilen cezayı çocuklar neden çekmektedir. Bu durumda anne bir de çocuğu ile cezalandırılmaktadır. Toplumsal gerçeklere bakıldığında kendini ilgilendirmeyen konularda insanların çözüm bulmadıkları ya da durumun farkında olmadığı gözlemlenmiştir. Cezaevinde büyümek zorunda olan çocuk sayısı her geçen yıl artmakta ve bu duruma çözüm bulunamamaktadır. Cezaevlerinde bu çocukların başına bir şey gelirse ancak o zaman medyada yer almakta ve birkaç gün gündem olmak dışında bu çocuklara yönelik somut ve etkili bir adım yetkililer tarafından atılmamaktadır.

Çocuklar ülkelerin geleceğini belirleyen ve sürekliliğini sağlayanlardır. Dolayısıyla toplumun her kesimi tarafından korunup gözetilmesi tehlikelerden korunması gerekir. Acaba kaç kişi çocuğunu cezaevi gibi bir ortamda büyütmek ister? Cevap mı, hiç kimse. Hangi anne kadar mecbur olursa olsun o şartlarda çocuğunu yetiştirmek istemez. Bu konuda Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tüzüğü'nün 65. maddesinde "Anneleri ile birlikte cezaevine giren ve dışarıda çocuğun bakımını sağlayamayacak olan 0-6 yaş arası çocuklar anneleriyle kalabilir ve bu çocuklara gündüz cezaevi bünyesindeki kreşe ya da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetlere bağlı veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakım evlerinde barındırılır ibaresi yer almaktadır (Cte). Çocukların annelerinin yanında kalma durumu, anneler tahliye olana kadar sürmektedir. Tabi çocuğun kalma yasal yaşı olan 6 yaş ile sınırlıdır bu durum. Ancak tüzükte çocuğun tahliye sonrası süreçte yaşayacağı korunma ihtiyacına ve annesiz bir şekilde yaşamasına yönelik planlamaya yönelik hiçbir hüküm öngörülemez. Tahliye sonrası planlamalarının takibinin iyi şekilde yapılması kişinin normalleşme sürecine katkı sağladığı kadar aynı zamanda toplumla kaynaşmasını ve kişinin tekrar suça bulaşmasını engellemektedir. 6 yaşını dolduran çocuğun kurumdan ayrılışı, cezaevindeki annesiyle bağının kopmaması ve çocuğun psikolojik durumları da kurum psikologu ya da sosyal çalışmacı tarafından takibe alınmalıdır.

Çocuk gelişiminde çocukların gelişim evrelerine bakıldığında ilk 6 yılda çocukların bütün hayatlarını etkileyen olaylar meydana gelir. Gelişim tohumları bu yıllarda atılır ve bu tohumların iyi bakılıp bakılmadığına göre de ortaya ya meyvesi bol ağaç ya da kuru cılız kurumaya yüz tutmuş ağaçlar oluşur. İnsan ruhunu bu ağaçlara benzetecek olursak çocukluk döneminde sağlıklı bir ailede büyüyen çocukla zor koşullar altında büyümek

zorunda kalan çocukların gelişimi bir olmayacaktır. Dolayısıyla cezaevinde anneleri ile büyümek zorunda kalan çocuklar birçok konuda bu eksiklikleri her zaman hissedecektir. Hatta karşılaştıkları ve maruz kaldıkları olaylar küçük ruhlarında tamiri imkânsız yaralar ve travmaları meydana getirecektir. Ancak bilinmektedir ki yine bu yıllarda anne sevgisi de çocuklar için hayatidir. Çocukların anneleri ile kurdukları ilişkilerde anne rehberdir. Çocuklar ilk sosyalleşmeyi aile ortamında sağlar. Yani bu yıllarını anneden ayrı geçirmek zorunda olan çocuklarda da oluşabilecek birtakım geri dönüşümsüz yaralar olacaktır. Bu durumda çocukların anneleri ile cezaevinde kalmaları mı yoksa dışarda kurum bakımına ya da başka ebeveyn bakımında olması mı onların gelişimi üzerinde etkili olur sorusu tartışılmaktadır.

Kimi uzmana göre çocuklar annelerinden ayrı eğer çocuklara bakacak kimse yoksa devlet kurumlarına yerleştirilmelidir. Yetişkinler için bile çok zor olan kurumlarda çocukların bulunmaması gerektiği görüşünü savunurken bazı uzmanlara göre ise çocuklar annelerinin yanında kalmalı ancak kurum şartları çocuklara göre düzenlenmelidir. Annesi cezaevine giren çocuğun kurum bakımında kalmasından ise annesiyle cezaevinde kalması hiç değilse anne sevgisinden mahrum kalmaması açısından önemlidir. Hiçbir kurum veya kişi çocuklara anne sevgisini veremez. Evet hiçbir kurum veya kişi bir çocuğa anne sevgisi ve şefkatini veremez ancak her annede çocuğuna annelik yapabilir mi yani anne çocuğuna çok kötü örnek teşkil edecek davranışlar sergiliyorsa ve onu cezaevinin şartlarında koruyamayacaksa bu durumda çocuğun annesinin yanında kalması çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesine aykırıdır. Çocuğun dışarıda devlet kontrolündeki kurumlara yerleştirilmesi ve annesiyle düzenli periyotlarda görüşmesi sağlanmalıdır görüşü de savunulmaktadır. Bu çalışmada cezaevinde anneleriyle kalan çocukların cezaevi şartlarında gelişimi üzerinde koşulların etkilerini ve bu koşulların olumsuz yanlarını nasıl düzeltilebileceğini tespit edilmesidir.

Ceza yasalarının yeniden düzenlenmesi çocukları olan ya da hamile olan tutuklu ve hükümlüler için ceza ertelenmesi ve bunların da belli koşullarda yapılması için çalışmalar için Sosyal hizmet uzmanları çalışmalar yapmalıdır. Sosyal hizmet, her daim toplumun ve bireylerin yanındadır. Koruyucu, önleyici, rehabilite edici yönleri ile bireyin ve toplumun refahını arttırmayı planlar. Dezavantajlı grupların sorunlarına en iyi çözümleri bulmak insan onurunu korumak için çalışır. Cezaevinde bulunan sosyal hizmet uzmanları annesiyle kalan çocuklara yönelik gelişimlerini etkileyen unsurları tespit edip gerek anneye gerekse de çocuklara yönelik eylem planı hazırlamalı ve çocuğun yüksek yararı ilkesini göz önünde bulundurmalıdır. Bu araştırmada yapılan gözlemler Gebze Kadın Kapalı cezaevinde gerçekleştirilmiş olsa da cezaevinde yaşayan çocukların özellikleri ve sorunları tüm Türkiye de bulunan cezaevleri ile aynı doğrultuda olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma ile burda yaşamak zorunda olan çocukların yaşadıkları sıkıntılar ve sorunların biraz daha olsa anlaşılabilmesi, farkındalık oluşturulabilmesi ve bu çocuklara çözüm bulunabilmesi açısından önemlidir.

BÖLÜM 1:

KADIN CEZAEVLERİNİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Cezaevi

Hüküm giymiş bireylerin, cezalarını çekmeleri için tutuldukları yerlerdir cezaevleri. Eski metinlerde geçen mahpushane ve zindan sözcükleri de aynı anlamda kullanılır. 18.asrın 2.yarisında doğmuş ve bu tarihten günümüze kadar farklı gelişme evreleri geçirmiştir. Önceleri ‘Kale’, ‘Hücre’, ‘Zindan’ gibi isimler alan ceza infaz kurumları, bugün yurdumuzda kanun diliyle ‘Cezaevi’ adı altında sosyal bir kurum haline gelmiş, zindancılık zihniyeti tamamen terk edilmiştir (Turgut, 1986:41).

Tutukevlerinde ise tutuklular ve hükümlüler ayrı yerlerde tutulur.

1.2. Cezaevi Türleri

Ülkelerarası yaygın olarak uygulanan iki temel cezaevi çeşidi; Türkiye’de de bulunmaktadır. Bunlar, ‘tutuklular’ için ve ‘hükümlüler’ için ayrılan cezaevleri olmasına karşın, Türkiye’de bu iki ayrı hukuki durumda bulunan bireyler yer probleminden dolayı aynı cezaevi binasının farklı bölümlerinde yer almaktadır. Yarı açık olarak bilinen cezaevi uygulaması ise yürürlükten kaldırılmıştır.

Türkiye’de açık ve kapalı 386 tane cezaevi var.

1.2.1. Açık cezaevleri

Ceza İnfaz Yönetmeliğinde açık cezaevleri madde 14(1)’de açıklanmıştır: Bu kurumlarda mahkûmların firar etmesine karşı fiziki engeller ve dışarıda koruma görevlileri bulunmamaktadır. Hükümlülerin iyileştirilme programları kapsamında, meslek edindirme ve çalıştırılma kapsamlı faaliyetler yer almaktadır. Güvenlik bakımından ise, kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlar şeklindedir. İhtiyaca göre açık ceza infaz kurumları

a) Gençlik cik’leri

b) Kadın açık cik’leri

olarak da faaliyet göstermektedir.

Açık Cezaevlerinde ki hükümlülerin bir işte çalışmaları zorunludur. Çalıştıkları kadar gündelik ve prim alırlar. İyi halli, çalışma gücüne sahip ve firar etmeyeceklerine kanaat getirilen hükümlülerin bir işte çalışmaları zorunludur. İaşe bedelleri kendilerinin kazançlarından tahsil olunduktan sonra geriye kalan tasarrufları tahliyelerinde kendilerine, ölüm hallerinde ise mirasçılara ödenir. Bu cezaevleri için dıştan koruma ile görevli personeli bulunmamakla birlikte firara karşı herhangi bir koruma tedbiri de alınmamış cezaevleridir. Ayrıca ziyaretçilerle serbest görüşmek, infaz koruma memuru nezaretinde dışarı çıkmakta mümkündür.

1.2.2. Yarı açık cezaevleri

Yarı açık cezaevleri, açık cezaevlerinden farklıdır. Yarı açık cezaevlerinde dıştan koruma ile görevli personeli bulunmamakla beraber, firara karşı engeller bulunmaktadır. Ayrıca hükümlülerin bir iş ya da sanat kolunda çalışmaları zorunlu iken, hükümlüler serbestçe dışarı çıkamazlar.

1.2.3. Kapalı cezaevleri

Kadın Kapalı Cık'leri, iç güvenlik görevlileri kadınlardan oluşan, kanunun 8 ve 9'uncu maddelerine göre kurulmuş ve kadın mahkûmların cezalarının infaz edildiği kurumlardır. kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği kurumlardır. Kapalı kadın cezaevleri ihtiyacı karşılamada yetersiz olması durumunda, kadın hükümlülerin, erkek hükümlülere ait cezaevlerinin bu bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerinde cezaları infaz edilir.

Bu tip cezaevlerinde tam bir izolasyon mevcuttur. Hem içte hem de dışta koruma personeli bulunmaktadır. İçerisinde bulunan tutuklu bireyler ile hükümlü bireyler ayrı bölümlerde tutulmakta, ayrıca kadın ve erkek mahkûmlar da ayrı bina yahut bölümlerde bulundurulmaktadır.

Kapalı ceza infaz kurumları, mimari yapılarına, tesislerine ve kapasitelerine göre A tipi, B tipi, C tipi ve E tipi şeklinde ayrılmaktadırlar.

Özelliklerine Göre Türkiye Ceza ve Tevkifevleri

Kadın kapalı Cık'leri kanunun 8.ve 9.maddelerine göre kurulmuş kurumlardır.

(2) Kapalı kadın cezaevleri ihtiyacı karşılamada yetersiz olması halinde ise erkek hükümlülerin kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerde kadın hükümlülerin hapis cezaları diğer kurumlarda infaz edilir.

Kendi içinde sınıflandırılan ve değişik tipleri olan bu ceza infaz müesseselerinden 24 tane bulunmaktadır. Genelde bulunduğu il ve çevresindeki illerde suç işleyenler "İl Cezaevi" olarak tasarlanan yerlerde kalmaktadır.

Fiziki Koşullar

Genel Açıklama (Kapasite ve Mevcut Bilgileri)

1. Adana / Karataş Kadın Kapalı Cık, kapasite 200, mevcudu 268 kişidir.
2. Ankara Kadın Kapalı Cık, kapasitesi 352, mevcudu 413' tür.
3. İstanbul/ Bakırköy Kadın Kapalı Cık, kapasitesi 1000, mevcudu 898'dir.
4. Kocaeli / Gebze Kadın Kapalı Cık, kapasitesi 354 olup mevcudu 339'dur.
5. İzmir Kadın Kapalı Cık kapasitesi 350 olup mevcudu 396' dır.
6. Denizli / Bozkurt Kadın Açık Cık kapasitesi 350 olup mevcudu 394'tür (yargikararlari.net, 2019).

Çocuk Eğitimevi

Bu kurumların kapasiteleri 100–250 arasında değişmektedir. 12 ile 18 yaş arasındaki çocuk suçlular buralarda tutulmakta, çocukların devam eden eğitimleri için okula gitme imkânı bulunmaktadır. Çocuklar buralarda aynı zamanda mesleki eğitim de alabilmektedirler.

Çocuk ve Gençlik Cezaevi:

İçinde terapi salonları ve kütüphanelerin bulunduğu 15 ile 18 yaş arasındaki tutuklu ve hükümlü çocukların tutulduğu yerlerdir.

Açık ceza infaz kurumları

Madde 14- (1) Bu kurumlarda mahkûmların firar etmesine karşı fiziki engeller ve dışarıda koruma görevlileri bulunmamaktadır. Hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilmektedir., Güvenlik bakımından ise, kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlar şeklindedir. Açık ceza infaz kurumları ihtiyaca göre ayrıca;

a) Kadın açık cik'leri

b) Gençlik açık cik'leri

şeklinde kurulabilir (Cte).

Açık 35 ile 485 kişi arasında değişen kapasiteleri ile açık cik üretime yönelik tip proje üzerine inşa edilmiş kurumlardır. Bu nedenlerle de açık ceza infaz kurumlarında hükümlülerin çalışabilmesi için iş atölyeleri bulunmaktadır. Böylelikle burada bulunan hükümlülerin tahliye sonrası meslek ve sanat öğrenmeleri sağlanmakta, aynı zamanda atıl durumdaki hükümlü iş gücü ile de üretim sağlanmaktadır. Meslek ve sanatsal faaliyetler, açık cezaevlerinde görev yapan kadrolu atölye şefleri tarafından yönlendirilmektedir. Bazı durumlarda serbest işçi statüsünde de eleman istihdam edilmektedir. Bu personeller hükümlü bireylerin bir mesleği veya sanatı öğrenmesini de sağlamaktadırlar.

Bu binalarda tam teşekküllü mutfak, mescid, yatakhane, revir, ziyaretçiler için tahsis edilmiş alan ve soğuk hava deposu bulundurulmaktadır.

Açığa Bağlı Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumları

1- Ceyhan Açığa bağlı Yumurtalık Açık kapasitesi 60, mevcudu 130'dur.

2- Kocaeli Açığa bağlı Kocaeli Kadın ve Erkek Açık kapasitesi 360, mevcudu 267'dir.

3- Sivas Açığa bağlı Sivas Kadın Açık kapasitesi 320, mevcudu 297'dir.

Kadın Açık Cezaevleri:

İş esası üzerine inşa edilmiş olan açık ceza infaz kurumları, isimlerinden de anlaşılacağı üzere üretim maksadıyla işletilmektedir. İçerisinde hükümlülerin çalışabilmeleri için iş atölyeleri bulunmaktadır. Bu infaz modelinde amaç, mahkûmun tahliye sonrası hayata adapte olmasına yardımcı olacak bir iş veya sanat bilgisi ile onu topluma dahil etmektir.

Bu kurumlar toplam 5 tanedir.

Resim 1. Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu Dış Görünümü (cte.adalet.org, 2019)

Kadın Kapalı Cezaevleri

8 adet olan bu cezaevlerinde iş atölyeleri, dershaneler ve diğer eğitim imkânlarının olduğu, 1, 3 ve 12 kişilik oda ve koğuşlardan oluşan kadın tutuklu ve hükümlüler için tasarlanan cezaevleridir.

Belirli Bir Tipi Olmayan Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Ceza infaz kurumlarında bu türlerin değişik tipleri olmakla beraber aynı zamanda kapasiteleri de farklıdır. Bu kurumlar, bugün işleyen veya kullanılan herhangi bir tip proje üzerine inşa edilmemiş kurumlardır. İçerisinde kadın ve çocuklar için ayrı yer bulunması ile beraber jandarmanın da kurumda ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bu kurumlar kaloriferlidir.

Toplam 21 tanedir.

A Tipi: Bu cezaevleri ilçe tipi cezaevleri olarak 1950 ve 1970 yıllarında inşa edilmiştir. Banyosu, kütüphanesi, mutfığı, konferans salonu ile 4 adet koğuştan oluşmaktadır. Toplamda 24 kişi kapasiteye sahip olan bu kurumlarda çocuk hükümlüler, kadınlar ve tutuklu bireyler için ayrı bölümler bulunmaktadır. Ancak bu bölümler, ihtiyaç olduğu durumda 30 kişiyi de barındırabilmektedir.

Toplam 4 tanedir.

A1 Tipi: 1950 ve 1970’li yıllarda ilçe tipi cezaevleri olarak inşa edilmiştir. Bu tiplerde de, A tipinde olduğu gibi konferans salonu ve kütüphane ile çocuk ve kadınlar için ayrı bölümler bulunmaktadır. 2 adet hücresi, 4 adet koğuşu olmakla birlikte yanında gerektiğinde mutfak olarak kullanılabilecek mahallere sahiptir. Normalde 24 kişilik olan A1 tipi cezaevleri gerektiğinde 40 kişiyi barındırmaktadır.

- Hıms A1 Tipi Kapalı Cık
- Bodrum A1 Tipi Kapalı Cık

A2 Tipi: 1950 ile 1960'lı yıllarda ilçe tipi cezaevleri olarak inşa edilmiştir. Toplam 9 tane olan ve 40 kişilik kapasiteden oluşan bu cezaevinde 2 disiplin hücresi ve 5 koğuşı bulunmaktadır. A2 tipi cezaevlerinde ayrıca kadın ve çocuklar için ayrı bölümler bulunmaktadır. Konferans salonu ve kütüphane de bina içerisinde yer alır.

Resim 2. Boğazlıyan A2 Tipi Ceza İnfaz Kurumları

A3 Tipi : Diğer A tipi cezaevlerinden farklı olarak 1950 ve 1960 yıllarında ilçe tipi olarak inşa edilen bu tipte 6 koğuşı bulunmaktadır. Toplam 17 tane olan ve kapasiteleri 60 kişilik olan bu modellerde de diğer modellerde olduğu gibi kadın ve çocuklar için özel bölüm ile kütüphane ve konferans salonu mevcuttur.

B Tipi: Toplam 8 tane olan bu cezaevlerinde her koğuşun müstakil havalandırması, ve banyosu bulunmakta, ayrıca yanlarında mutfak olarak kullanılabilmeye müsait alan bulunmaktadır. A tiplerinde olduğu gibi kadın ve çocuk hükümlüler için ayrı bölümleri mevcut olan bu tiplerde 7 koğuşı ve 2 disiplin hücresi bulunmaktadır.

C Tipi: . Kadın ve çocuk hükümlüler için ayrı bölümleri ile konferans salonu ve kütüphanesi mevcuttur. Ayrıca bu tip kurumlarda 8 adet koğuşı ile 4 adet disiplin hücresi bulunmaktadır. Her koğuşun yanında mutfak ve banyo mevcuttur. C tipleri 164 kişi kapasitelidir ancak gerektiğinde 300 kişiyi de barındıracak kapasitedir.

- Bolvadin C Tipi Kapalı Cık
- Osmaniye C Tipi Kapalı Cık

D Tipi: Bu tip cezaevleri 230 oda ve biri idari bloğu olmak üzere 11 bloktan oluşmaktadır. 1 adet çamaşırhane, 1 adet dersane, 1 adet kütüphane ve 16 adet çok amaçlı hobi salonu E blokta yer almaktadır. Disiplin hücresi olarak H ve L bloklarının alt katları kullanılmaktadır. 20 müşahade odası G bloğun zemin katında 10 ve 1'inci katta 10

tane olmak üzere vardır. Ayrıca konferans salonu, 2 adet her biri 10 yataklı revir, zemin katta santral, terzi, teknisyen odası, mutfak, berberhane, kamera sistem odası, ses yayın odası, yemekhane ve G blok idare katında 26 idari büro mevcuttur. Bloklar arasında fiziksel bağlantılar geçişlerler vardır. Tek kişilik ve üç kişilik odalar bulunmaktadır.

- Denizli D Tipi Kapalı Cık
- Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık

E Tipi: Bu cezaevleri ilk başlarda iki katlı koğuş sistemine göre inşa edilmiştir. Oda sistemine dönüştürüldükten sonra 2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalar elde edilmiş ve her oda müstakil bir havalandırmaya sahiptir. İlk kısmın üst katı idareye aittir. Alt katlar ise yemekhane, üst katlar ise yatakhane olarak kullanılmaktadır. Tam teşkilatlı mutfak, çamaşır ve çamaşırhane, hamam, özel ziyaret yerleri, konferans salonu, soğuk hava deposu, berber, mescit iş atölyeleri ve 80 kişilik müşahade bölümü bulunmaktadır. Müşahade kısımlarında son yıllarda tadilat yapılarak yeni küçük oda tipi koğuşlar elde edilmiştir. Kurumun normal kapasitesi 600 kişi iken lüzumlu durumlarda kapasitesi ilave ranzalarla 1000' e kadar ulaşabilmektedir. Kadınlar ve çocuklar için ayrı bölmeler ve jandarma için de müstakil yerler E tipi cezaevlerinde mevcuttur. Kurum kaloriferlidir ve ana bine içerisinde üç adet lojmana sahiptir. Bazıları;

- Adana E Tipi Kapalı Cık
- Bitlis E Tipi Kapalı Cık
- Çanakkale E Tipi Kapalı Cık
- Ümraniye E Tipi Kapalı Cık
- Nazilli E Tipi Kapalı Cık
- Trabzon E Tipi Kapalı Cık

F Tipi: F tipi kapalı cezaevleri mevzuatı gereğince sadece tehlikeli tutuklu ve hükümlülerin barındırılabilceğı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri, fiziki yapısı ile yönetim planı bakımından güvenliğı tehdit eden unsurları en aza indirilmiş tüm tretman programlarının uygulanabilmesi için uygun mekanlara sahiptir. İçten ve dıştan koruma görevlileri ile oda sistemine göre inşa edilmiş firara karşı engelleri bulunan ceza infaz kurumlarıdır. Toplam 368 kişi kapasiteli olan sirkülasyonu 3 ana koridordan sağlanan ve 57 adet 1 ve 2, 103 adet 3 kişilik odaları ile 5 bloktan oluşmaktadır. Toplam 14 tane olan F tipi cezaevlerinde, sığınak, jeneratör, çamaşırhane, mutfak, idare çay ocağı, personel yemekhanesi, soğuk hava depoları, baş memur odaları, nöbetçi müdür, sevk ve tahliye hizmet büroları, yönetim ve hizmet servis büroları ile revir, kütüphane, iş

atölyeleri, kantin, kreş, anons ve müdahale ekip odası, merkez kontrol odası, ön görüşme odası ve açık ve kapalı spor sahaları bulunmaktadır.

- Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Sincan 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- Sincan 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- İzmir 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- İzmir 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Kocaeli 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- Kocaeli 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cık
- Tekirdağ 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Tekirdağ 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık

Kurum güvenliği ve özelliğinden dolayı, elektrik, jeneratör ve asıl su tesisatı, aydınlanma ve su verebilecek kapasitede kalorifer(fuel-oil), proje aşamasında 24 saat kesintisiz ısınma tesisatı ile donatılmıştır. Kaçma ve firarları engellemek için zemin tünel kazma girişimini engelleyici, yeterli miktarda hasır demirli betonla sağlamlaştırılmıştır. Çevreyi koruma amacı da güdülerek arıtma tesisleri ile kanalizasyon boruları firarı engelleyecek ebatlarda döşenmiş logarlar ile kontrol imkânı sağlanmaktadır.

H Tipi: İki katlı iki bloktan meydana gelen kurum oda sistemine göre inşa edilmiştir. 100 adet üç kişilik bölmesi ve 200 adet tek kişilik bölümleri vardır. Soğuk hava deposu, berber, müstakil yemekhane yerleri ile tam teşkilatlı mutfak, bulaşık ve çamaşırhanesi, mescit ve konferans salonu, hamamı ve özel ziyaretçi yerleri bulunmaktadır. Toplam 5 tanedir. 500 kişi kapasiteli olan H tipi cezaevleri kalorifer ile ısıtılmaktadır. Bazıları;

- Bursa H Tipi Kapalı Cık
- Erzurum H Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cık
- Eskişehir H Tipi Kapalı Cık
- Gaziantep H Tipi Kapalı Cık
- Kartal H Tipi Kapalı Cık

K1 Tipi: 4 koğuş ve 2 disiplin hücresi ile ilçe tipi cezaevleridir. Konferans salonu ve kütüphane kurumda mevcuttur. Çocuk hükümlüler ve kadınlar için ayrı bölmeleri de

vardır. 42 kişilik kapasiteye sahip olan kurumda, 60 kişi barındırılabilir. Ayrıca mutfak ve banyo ile her koğuşun bir havalandırma bahçesi bulunmaktadır. Bazıları;

- Altınözü K1 Tipi Kapalı Cık
- Artvin K1 Tipi Kapalı Cık
- Felahiye K1 Tipi Kapalı Cık
- Gediz K1 Tipi Kapalı Cık
- Hendek K1 Tipi Kapalı Cık

K2 Tipi: İlçe tipi olarak inşa edilen bu kurumlar 60 kişilik kapasiteye sahipken ek ranzalarla bu sayı 150 kişiye çıkarılabilmektedir. 2 disiplin hücresi ve 6 koğuş bulunmaktadır. Çocuk ve kadın hükümlüler ile jandarma için ayrı birer bölüm, her koğuş için bir teneffüs mahalli ayrılmış ve her koğuşun yanında mutfak ve banyo mevcuttur. Toplam 17 tane olan bu kurumda konferans salonu ve kütüphane de bulunmaktadır. Bazıları;

- Kırkağaç K2 Tipi Kapalı Cık
- İvrindi K2 Tipi Kapalı Cık
- Çivril K2 Tipi Kapalı Cık
- Arguvan K2 Tipi Kapalı Cık
- Kula K2 Tipi Kapalı Cık

L Tipi: L tipi ceza infaz kurumları; uluslararası standartlara uygun, büyük şehirlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla yapılan, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Ayrıca kültürel hizmetlerin ve sportif faaliyetlerin yapılabileceği alanlarda mevcuttur. Hükümlü ve tutukluların iyileşme taleplerine cevap verecek; sağlık, eğitim, barınma gibi her türlü ihtiyaçlarını karşılaması için yeterli fiziki alanları bulunmaktadır.

L tipi ceza infaz kurumlarında, bir ünite 7 kişi bulunmaktadır. Ünitenin alanı 208.93 m²'dir. Bireysel odalar 12.45 m², yaşam ünitesi 56.59 m² ve açık avlular 65.19 m² alana sahiptir. Mahkûm odalarında, ışık alan 100 x 125 cm ölçülerinde çift pencereler bulunmaktadır. Tutuklu ve hükümlüler L tipi ceza infaz kurumları ünitelerinde bulunan bireysel odalarda kalmaktadır. Bireysel odalar belirli saat aralıklarında gündüz açılmakta gece kapatılmaktadır. Mahkûm bireyler gündüzleri ortak olanları olan avluya çıkabilmektedir.

L tipi kapalı ceza infaz kurumları, 3 kişilik 4 oda, 7 kişilik 61 ünite, 40 adet tek kişilik oda sistemine uygun olarak inşa edilmiştir. Kişi sayısı bakımından insan haklarına

eleştirilen bir tecrit sistemi uygulanmakta olmasına karşın cezaevi sistemine göre bu tip odalar güvenlik zafiyetinin önüne geçmektedir. Kurum içinde, tutuklu ve hükümlülerin günlük hizmetlerin kayıt altına alınmaktadır. Mahkûmların bulunduğu bölümler ile idari bölümler arasında parmaklık bulunmakta olup bu geçişler kontrollü yapılmaktadır. Kuruma giriş ve çıkışlarda güvenliği sağlamak için göz biyometrisi ve X-Ray sistemi bulunmaktadır. X-Ray cihazı sayesinde cezaevine giren erzak ve her türlü eşyanın X ışınları ile detaylandırmak mümkün olmuştur. İki ayrı monitörden eşyalar detaylı olarak incelenmekte şüphe duyulan nesneler zoom yapılarak yakın gösterimle incelenebilmektedir. El dedektörü aramalarda kullanılmaktadır.

Bu tip ceza infaz kurumlarında; idari kadroda idare memuru, kurum müdürleri, psiko-sosyal servis biriminde psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim biriminde öğretmen, imam, sağlık biriminde doktor, diş hekimi ve sağlık memuru, teknik serviste teknisyen ve kaloriferci görev yapmaktadır. Bu tip cezaevine ait koşullarda mutfak, tv anten, ortak alan, radyo, prizler ve memur çağırma butonu bulunmaktadır. Toplam 22 tanedir.

M tipi: Bu tipler, 4, 6, 8, 10 kişilik odaların iki katlı oda sistemine dönüştürülerek düzenlenmesi ile oluşturulmuşlardır. Bu tiplerde alt katlar mutfak olduğu ve yemeklerin yendiği alan olarak kullanılmaktadır. Üst kısımlar ise istirahat alanı olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda her odanın havalandırması da mevcuttur. Çocuklar ve kadınlar için de ayrı hususi bölümler mevcuttur. Kurumda mutfak, hamam, soğuk hava deposu, tam teşkilatlı, hamam, mescit, bulaşık ve çamaşırhanesi, özel ziyaretçi yeri, berber konferans salonu ile iş atölyeleri vardır. Ayrıca kaloriferle ısıtılan binada 6 disiplin hücresi bulunmaktadır.

Toplam 23 tanedir.

R Tipi: Toplam 3 tane olan ve Rehabilitasyon merkezidir.

T tipi: Bu ceza infaz kurumları; kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla yapılan ya da yapılacak olan uluslararası standartlara uygun, büyük şehirlerdeki eski hapis yerlerine inşa edilen, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Hükümlü ve tutukluların iyileşme taleplerine cevap verecek; sağlık, eğitim, barınma gibi her türlü ihtiyaçlarını karşılaması için yeterli fiziki alanları bulunmaktadır. Bu faaliyetlere ek olarak, kültürel faaliyetlerin sunulduğu, sportif faaliyetlerin yapıldığı mekânlar da vardır. Toplam 616 kişi kapasiteli olarak planlanmıştır. 8 kişilik 72 oda, 1 kişilik 16 oda, 3 kişilik 3 odası vardır. 3 ve 8 kişilik odalar dubleks olarak yapılmıştır. Tek kişilik odalar 12 m²'dir. 3 kişilik odaların alt ve üst kat yatak bölümleri ve ortak yaşam bölümleri 27'şer m²'dir. 8 kişilik odaların alt kat ortak yaşam bölümleri 32.5 m², üst kat yatak bölümleri net 28 m²'dir. 3 kişilik ünitelerde 30 m², 8 kişilik ünitelerde 35 m² havalandırma bahçeleri yer almıştır.

T tipi cezaevlerinde, tutuklu ve hükümlülerin kültürel ve sosyal alanları düzenlenmiş, bu kapsamda belirli kullanım alanlarına sahip 251 m² açık spor alanı, 494 m²'lik kapalı spor salonu, 226 m²'lik çok amaçlı gösteri salonu, 36 kişinin kapalı görüş yapacağı, ayrıca aynı anda 450 kişilik açık görüş alanlarıyla birlikte, 32 kişilik avukat görüş mahalli

bulunmaktadır. İyileştirme ve eğitim faaliyetleri çerçevesinde dersane, kütüphaneler, iş atölyeleri ile revir ve sağlık üniteleri de ceza infaz kurumunda yer almaktadır.

T tipi kapalı cik'leri, sekiz, üç ve tek kişilik oda sistemine göre inşa edilmiştir. Bu durum koğuş sisteminden kaynaklanan güvenlik zafiyetlerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Ceza infaz kurumunda günlük hizmetlerin kayıt altına alınması ve tüm sirkülasyonun organize edildiği personelin idari bloğuyla, tutuklu ve hükümlü bloklarına geçişlerin kontrolünün sağlanması amacıyla planlanan bir kontrol merkezi bulunmaktadır.

Kurumda izinsiz girişleri engellemek için, giriş-çıkışların kontrolünü sağlamak için göz biyometrisi bulunmaktadır. Ayrıca binanın tüm giriş-çıkışlarında elektronik arama amaçlı olarak kullanılan X-Ray cihazı ve duyarlı kapı bulunmaktadır. X-Ray cihazı sayesinde ceza infaz kurumuna giren çeşitli erzak ve eşyalar X ışınları ile detaylandırılabilir. İki ayrı monitöre bağlı olarak çalışan monitörlerle eşyalar detaylı olarak incelenmekte şüphe duyulan nesneler zoom yapılarak yakın gösterimle incelenebilmektedir. Jandarma tarafından ceza infaz kurumunun dış güvenliği sağlanmaktadır. Bu nedenle jandarma ceza infaz kurumunun nöbetçi kuleleri ihata duvarı üzerinde bulunmaktadır.

Dış güvenliğin sağlıklı bir şekilde yapılması için ceza infaz kurumunda çevre ışıktandırması yapılmıştır. El detektörü de aramalarda kullanılmaktadır.

Görev yapacak yönetici ve hizmet personelinin standartları T tipi kapalı ceza infaz kurumlarında önceden belirlenmiştir.

T tipi kurumlarda; idari kadroda idare memuru, kurum müdürleri, psiko-sosyal servis biriminde psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim biriminde öğretmen, imam, sağlık biriminde doktor, diş hekimi ve sağlık memuru, teknik serviste teknisyen ve kaloriferci görev yapmaktadır.

Her bölümün ortak yaşam alanında bir adet çok kanallı merkezi radyo, bir adet tv anten girişi, küçük bir mutfak(çay pişirme ve pişirilmeden yenebilen sebze meyveler ile bulaşıkların yıkanması için), acil durumlarda personelin çağrılması için 1 adet ışıklı çağırma butonu, elektrikli ısıtıcı için bir adet priz bulunmaktadır. Toplam 54 tanedir.

Türkiye'deki Kadın Ceza İnfaz Kurumuna Ait İstatistikler

Tablo 1. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlü, Hükmen Tutuklu ve Tutuklu Mevcudunun Ceza İnfaz Kurumu Statülerine Göre Dağılım (27.04.2015)

Ceza infaz kurumu statüsü	Tutuklu	Hükümlü	Toplam
Kapalı ceza infaz kurumları	921	4.031	4.952
Açık ceza infaz kurumları	-	1.088	1.088
Genel toplam	921	5.119	6.040

- Türkiye'de bulunan cezaevlerinde en çok T tipi (54 tane) cezaevi vardır. Bunların toplam kapasitesi 33 bin 264'tür.

- 44 adet E tipi cezaevi bulunmaktadır. Ve bunların kapasiteleri 26 bin 400 ile 44 bin arasında değişmektedir. En fazla mahkûma sahip cezaevleri E tipi cezaevleridir.
- 6 adet Çocuk ve Gençlik cezaevi bulunmaktadır. 5'i açık cezaevleri olmak üzere toplam 13 kadın cezaevi vardır.
- En küçük cezaevi olan A1 tipi cezaevleri 24 kişiliktir.
- Toplam kapasitesi 5 bin 152 kişi olan 14 tane F tipi cezaevi vardır.

1.3. Hükümlü ve Tutuklu Yaşam Koşulları Açısından Cezaevleri

Kadın Mahkûmlar

Walmsley'ye göre kadınlar günümüzde de dünya çapında tüm cezaevi nüfusunun küçük bir kesimini oluştururlar. Genel olarak bir ülkelerdeki toplam cezaevi nüfusunun yüzde 2'si ile 9'u arasındaki kesimi kadın mahkûmlar oluşturmakta ancak olağan dışı durumlarda bu oran yüksek olabilmektedir (Walmsley, 2015).²

Dr. Sema Pişkinsüt başkanlığında 1998 ve 2000 yılında TBMM İnsan Hakları İnceleme komisyonu tarafından Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde yaptığı inceleme raporunun ilk saptamasındaki bulgular şöyledir(Erdal, 2003);

Kadınların eğitim düzeylerine ilişkin saptamasında tutuklu kadınların çok büyük bir kısmı ya hiç okumamış, büyük bir kısmı ilkokul mezunu ve çok az bir kısmı da lise mezunudur.³

Aralarında üniversite mezunlarının da olduğu politik tutuklular arasında ise lise mezunu olanlar çoğunluktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, cezaevi uygulamasında mahkûmların karşılaşılan baskı ve şiddet karşısında boyun eğmeyi, sinmeyi, korkuyu ve toplumsal yargılardan etkilenmeyi genel olarak beraberinde getirmektedir. Bu durum gözaltı sürecinde yaşanan ihlallerden ve cezaevinde mahkûmlar arasındaki güç ilişkilerinden etkilenmenin düzeyini de artırmaktadır. Örneğin koğuş ağalık sistemi, kadın ve

² Dünyadaki toplam hapisane nüfusu 2000 yılından bu yana yaklaşık %20 oranında artmıştır. Bu oran hapisanedeki kadın ve kız çocuk sayısında yaklaşık %50 atmıştır. Hapisanedeki kadın ve kızların sayısı 2000 yılından bu yana toplamın yaklaşık 466.000 olduğu tahmin edildiğinde yaklaşık %50 artmıştır. Dünya çapında 700 binden fazla kadın ve kız çocuğu hapisanede tutulmaktadır bu rakam Suç Politikaları Enstitüsü'nün yeni araştırmasına göre 2000'den beri yüzde 50 arttı. Rakamlar tüm büyüme trendinin dünya çapında olduğunu göstermesine rağmen, Amerika, Çin ve Rusya onların arasında 350 bini aşan mahpus kadınla, dünyanın en yüksek kadın hapis nüfusuna sahip ülkelerdir. "Walmsley" Kadınların hapsedilesinin yüksek finansal ve sosyal maliyeti vardır ve onun ölçsüz kullanımı kamu düzeninin geliştirilmesi için hiçbir şey sağlamaz" demişti.

London Üniversitesi, Birbeck'teki Suç Politikaları Araştırma Enstitüsü yardımcı yöneticisi Dr. Jessica Jacobson bulguların hükümetler için derin endişe duyulması gerektiğini söylemektedir. Jacobson " bu kadınlar ve kızlar küçük gurubu oluşturmakta ancak dünyadaki toplam hapisane nüfusunun azınlığı büyümekte; onlar fazlasıyla hassas , dezavantajlı bir grup ve suçun mağduru olmaya ve kendilerini suistimal etmeye eğilimliler" demektir.

Walmsley, R. World Female Imprisonment List, 2006, ICPR, İnstitute For Criminel Policy, www.prisonstudies.org (05.10.2015).

³ Politik tutuklu ve hükümlülerin yaklaşık yüzde 10'u kadındır. Adilerde bu oran yaklaşık yüzde 2 olarak gerçekleşmektedir. Türkiye'deki 600 cezaevinden dördü sadece kadınlar içindir.

çocukların kaldığı ceza ve tutukevlerinde daha güçlü olup, yarattığı baskı ortamı da daha ağırdır. Ağalık sistemi, adli mahkûmların kaldığı koğuşlarda kullanılmaktadır. Ve bu durum cezaevi idareleri tarafından bilinmesine rağmen idareciler tarafından bu uygulamaya prim verilmektedir.

Yapılan incelemede, kadınlara özel tutukevinde olması gereken hiçbir uzmanlık alanından elemana rastlanamamıştır. Örneğin tutukevinde tek bir jinekolog dahi bulunmamaktadır. Aynı durum çocuk bölümü için de geçerlidir. Tutuklu kadınlar arasında hamileler de bulunmaktadır. Tutuklu hamilelerin özel durumlarına uygun hiçbir önlem alınmadığı gibi hastaneye ve duruşmalara gidiş- gelişleri de diğer tutuklular gibi olmaktadır.

Kurumda çalışan hiçbir personel özel eğitimden ve hazırlık döneminden kadın ve çocuk tutukevi olmasına rağmen geçirilmemiştir. Tersine personelin çoğu sürgün olarak gönderilmiştir. İşkence ve kötü muamele iddiaları özellikle çocuk bölümünde oldukça yoğun olduğu gözlenmiştir.

Tutuklu kadınlar arasında çocuklu olanlar çoğunlukta olmasına rağmen çoğu dışarıda bulunan çocuklarından haber alamamaktadır. Annelerin, haber alamadıkları çocukları hakkında yoğun kaygı içinde oldukları ve bu durumun psikolojilerini etkilediği gözlenmiştir.

Hükümlü ve tutukluların en sık dile getirdiği şikâyetlerden biri de doktor muayeneleri sırasında jandarmanın güvenlik gerekçesiyle muayene odasını terk etmediğidir. Tutuklu ve hükümlülerin muayene olamadan geri gelmesi bu nedenden ötürüdür.

Türkiye'nin ilk ve tek kadın tutukevinin BM Tutuklu ve Hükümlülere Uygulanacak Asgari Standartlarının çok uzağında olduğunu saptayan Komisyon bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir.” Kadın ve çocuk tutukevi gibi özel bir birimin kurulmasının gerekleri yerine getirilmemesi, bu birime sadece adının olmasından öte bir fonksiyon yüklememektedir.

Açıklanan rapor 1998-2000 yılları arasında yapılmasına karşın sonuçlarına bakılacak olursak günümüzde halen birçok uygulamanın yukarıdaki raporda belirtildiği gibi olmasından ötürü rapor önem arz etmektedir.

Kadın Mahkûmların Özel İhtiyaçları

Türkiye’de kadın cezaevlerinin sayısı erkek cezaevlerinin sayısına oranla az olmasına rağmen kadınların birçok ve farklı ihtiyaçlarını dikkate alan uygulamalar çok azdır. Kadın cezaevlerinin sayısının daha az olmasının nedeni dünya ölçeğinde bakıldığında kadınların daha az suç işlemesidir. Bundan ötürü bazı ülkelerdeki kadınların bulundukları şehir çevresinde bir ceza infaz kurumu bulunmadığı için uzak başka bir şehirde cezalarını çekmek ya da erkek ceza infaz kurumlarına yapılan ek binalarda yaşamak zorunda kalmaktadır. Bunun neticesinde güvenlik yönünden sakıncalar oluşabilmektedir. Bu durum ise kadınların özel ihtiyaçlarına yönelik hazırlıkların bulunmadığı, ailelerinden, çocuklarından ve sosyal ortamlarından uzak kaldıkları bir ceza sürecini doğurmaktadır

(UN Office on Drugs and Crime, 2009:16). Şu an mevcut cezaevlerinde 815 mahkûma ancak bir tane doktor düşmektedir. Kadın mahkûmların cinsiyetine özgü sağlık ihtiyaçlarını karşılamak veya danışabilmek için kurumlarda kadın sağlığı konusunda uzmanlara ihtiyaç vardır. Yetersiz beslenme, hijyen eksikliği, koğuş ortamı, toplu yaşam kadınların sağlığını erkeklere oranla bünyelerinin hassas oluşundan ötürü daha çok etkilemekte ve de kötüleştirebilmektedir. Özellikle kurumda annesiyle kalan çocuklar ve hamileler için bu durum ayrı bir önem arz etmektedir. Hamileliği boyunca nasıl beslenmesi, bu süreçte dikkat etmesi gereken hususların neler olduğu konusunda takibinin yapılması ve acil durumlarda kurumda görevli bir uzmanın bulundurulması bu mahkûmlar için hayati bir önem taşımaktadır. Annesi ile birlikte kalan çocuklar içinde bu durum geçerlidir. Kurumda çocuk doktorunun bulundurulması gerekmektedir.

Ancak cezaevi sağlık hizmetleri yukarıda da değindiğimiz gibi bırakın çocuk ve kadın doktorunun bulundurulmasını kurum doktorları konusunda da halen açığını kapatabilmiş değildir. Sağlık hizmetleri donanımsız, yeterli personele sahip değil ve kaynakları yetersizdir.” BM tarafından da pek çok bağlamda vurgulanmıştır. Örn: 1980’de Suçun Önlenmesi ve Faillere Muamele ile ilgili 6. Birleşmiş Milletler Kongresi’nde kadın mahpusların özel ihtiyaçlarına yönelik bir önerge kabul edilmiştir”.⁴

Buna göre;

- a) Suçun Önlenmesi ve Failere muamele ile ilgili 6. Birleşmiş Milletler Kongresi kararlarının uygulamasında kadın mahpusların özel problemleri tanınmalı ve çözümler için araçlar sağlanmalıdır.
- b) Henüz şöyle bir uygulamanın olmadığı ülkelerde cezaevine alternatif programlar ve servisler erkek faillerle eşit bir şekilde kadın faillere de sunulmalıdır.
- c) Birleşmiş Milletler, danışmanlık statüsündeki kurumlar veya sivil toplum kuruluşları ve tüm diğer uluslararası örgütler kadın faillerin tutuklama, yargılama, cezalandırma ve hapis süreçlerinde eşit ve adil muamele görmeleri için çabalarını sürdürmeli

Hamilelik ve Çocuklu Kadınlar

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu toplantısında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü’nün yaptığı açıklamaya göre 1 Kasım 2017 tarihi itibarıyla kadın mahkûm sayısı: 9 bin 700. Annesiyle birlikte cezaevinde kalan çocuk sayısı yaklaşık 668 iken, gebe mahkûm sayısı ise 45 olarak açıklandı⁵. Bazı araştırma verilerine göre: Birleşik Devletler’de kadın mahkûmların % 80’i, Birleşik Krallık’ta kadın mahkûmların %60’ı ,

⁴ Suçun Önlenmesi ve Faillere Muamele ile ilgili 6. Birleşmiş Milletler Kongresi, Caracas, Venezüella, 25 Ağustos-5 Eylül 1980, ALCONF. 871141 Rev. 1, Karar 9, sayfa 11

⁵ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi İstanbul Milletvekili Gamze Akkuş İlgezdi, hazırladığı raporunda”kadın mahkûm sayısı 2002 yılı sonunda 2 bin 108 iken 1 Kasım 2017 tarihinde 10 bin 277’ye yükselmiştir. Yani 15 yılda kadın mahkûm sayısında yüzde 388 oranında artış görülmektedir. <http://tr.sputniknews.com> 27. 11.2017

Rusya Federasyonu'nda hüküm giymiş kadınların %80'i, Brezilya'nın en büyük kadın cezaevinde kadınların %87'si, annedir. Lübnan'da 16 yaş altı çocuk sahibi kadın mahkûmların oranı ise %49'dur(UN Office on Drugs and Crime:18). Cezaevlerindeki çocuklu kadınların durumu önemli fakat uluslararası standartı olmayan bir durumdur. Her ülkede cezaevinde anneleri ile kalan çocukların yaşları değişkenlik göstermekte bu konuda mutabakata varılamamıştır. Örneğin üst yaş sınırı Avustralya'da 5; Bahreyn, Portekiz, Danimarka, İsveç ve Hong Kong'da 3; Bolivya, Bangladeş, İspanya, Pakistan'da; Kenya ve Kanada'da 4; İsveç ve Malta'da 1, Finlandiya'da 2'dir. Almanya cezaevinde 3 ve 6 yaş sınırı cezaevinin açık ya da kapalı olmasına göre değişmektedir. Birleşmiş Milletler'de 12–18 aylık olma, Birleşik Krallık'ta 9 veya 18 aylık arası olma gibi standartlar mevcuttur. (QUNO, 2005).

Hamile mahkûmlarla ilgili olan ceza infaz yasası Madde 16-(4) de “ doğurduğu tarihten itibaren altı ayı geçmemiş bulunan kadınlar ve gebe olan kadınlar hakkında hüküm geri bırakılır şeklindedir. Ayrıca çocuk annesi dışında başka birine verilmiş olursa veya ölmüş ise, doğumdan itibaren iki ay geçince ceza infaz olur.

Arslan'a göre kanunlar bir mutabakat(oydaşma, konsensus) sağlanarak yapılmış kurallar ve toplumda ortak yaşamın bir ürünü olarak oluşmuştur. Modern toplumlarda yasama organları tarafından serbest olarak yapılan seçimler sonucu ve halkın özgür iradesi ile kanunlar yapılmaktadır. Kanunlarla belirli ihtiyaçların giderilmesi sağlanırken özellikle ceza kanunları kamu vicdanını tatmin edecek şekilde düzenlenmelidir (Arslan,2003). Modern devletler tarafından toplumsal barış ve huzurun sağlanması insanların kendilerini güvenli hissedecek kanun ve yasaların varlığını sağlamak devletin en temel görevidir. Tabi devletin bu mekanizmanın işleyişi ile ilgili en dikkat etmesi gereken hususların başında da insanların adalet duygusunu tatmin etmek ve toplumsal barışı sağlayarak adalet hizmetlerini yerine getirmektir. Bu bağlamda yasa koyucuların ve bunları işleyenlerin teoride değil de pratikte bu yasaların nasıl işlendiği, mevcut yasalarda bir problem ile karşılaşması durumunda değiştirilmesine yönelik planların da yapılması gerekmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından cezaevlerinde anneleriyle birlikte kalan 0–6 yaş arasındaki çocuklarla ilgili yeni bir düzenleme için çalışma yapılmaya başlanmıştır. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda cezaevinde kalma yaşının 3'le sınırlandırılması gündemdedir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, cezaevlerinde anneleriyle kalan çocuklarla ilgili yeni bir çalışma başlatmaktadır. Çocukların üstün yararı gözetilerek mevcut uygulamada 0-6 yaş grubundaki çocuklar cezaevlerinde annelerinin yanında kalabilmektedir. Bakanlık, çocukların cezaevi koşullarından olumsuz etkilenmemesi için bu yaş sınırını 0–3 yaşa indirmeyi planlamaktadır. Bakanlık, bu kapsamda üniversitelerden, pedagoğlardan görüş almış gelen yanıtlarda, çocukların cezaevi koşullarından olumsuz etkilenmemesi için yaş sınırının 3'e indirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun üzerine bakanlık yasal düzenleme için çalışma başlatarak bir komisyon kurulmuştur. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan uzmanların da yer aldığı komisyon, kısa süre içinde bir taslağın hazırlanacağını belirtmektedir. Bakanlık yetkilileri, 0–3 yaş arasındaki çocukların anneleriyle cezaevinde kalabileceğini, ancak 3

yaşından sonra yetiştirme yurtlarına gönderilmesinin seçeneklerden biri olduğunu ifade etmektedir.

Bu konuda mevzuatta yer alan maddeler ise;

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması ile ilgili madde 65-(1)'de sıfır-altı yaş grubundaki çocukların eğer anneleri hükümlü ise ve dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi yoksa bu çocuklar, annelerinin yanında kalabilirler şeklindedir. Bu çocuklar gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakım evlerinde barındırılırlar (cte.adalet.gov, 2019)

Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan kadın tutuklu ve hükümlüler ile annesinin yanında kalan çocuklara ilişkin yürütülen faaliyetler:

Kadın suçluluğu konusunda yapılan araştırmalar kadın suçluluğunun, kültürden kültüre, ülkeden ülkeye, kapsam ve nitelik olarak farklılık gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle kadınların suç işlemesine neden olan sosyal-kültürel etkenlerin tespiti ve irdelenmesi son derece önemli olmakta, kadınlara özgü rehabilitasyon programlarının hazırlanması, uygulanması bu tespitler temeline dayanmaktadır. Bu kapsamda ceza infaz kurumlarında yürütülen çalışmalarda kadına ve çocuğa yönelik pozitif ayrımcılık ilkeleri gözetilmektedir.

Kadın hükümlü ve tutuklular için yürütülen eğitim ve iyileştirme çalışmaları erkek hükümlü ve tutuklulardan bazı noktalarda farklılaşmaktadır. Kadınların çocukları ile birlikte kalmalarına izin verilmesi bu farklılığın başta gelen nedenlerinden biridir. Bu kapsamda kadın tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarında bulundukları süre içerisinde çocukları ile ilgili eğitim, gelişim görevleri, gelişim bakımlarını en iyi şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla çalışmalar yürütülmektedir.

İnfaz mevzuatımızda kadınlar için özel hükümler getirilmiştir. Bu kapsamda;

a) Madde 16-(4) de ‘‘ doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçmemiş bulunan kadınlar ve gebe olan kadınlar hakkında hapis cezasının infazı geri bırakılır şeklindedir. Ayrıca çocuk annesi dışında başka birine verilmiş olursa veya ölmüş ise, doğumdan itibaren iki ay geçince ceza infaz olur.

b) Kadın hükümlülerin mahkûm oldukları altı ay hapis cezasının konutunda çektirilmesine karar verilebilmektedir. İlgili kanun maddesinde kadın hükümlülerle birlikte tüm hükümlüleri kapsayacak şekilde yetmiş yaşından küçük kişilerin altı ay, yetmiş beş yaşını bitirmiş kişilerin aldıkları üç yıl, yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine karar verilebilmektedir.

c) ‘‘Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında’’ kadın tutuklu ve hükümlülerin tutuklama kararları ile hapis cezaları yerine getirilmektedir. Diğer kurumların ayrı bölümleri ceza infaz kurumlarının ihtiyacı karşılamada yetersiz olduğu durumlarda bu cezalar infaz edilmektedir. Yine açık ceza infaz kurumuna ayrılan kadın hükümlülerin cezaları ‘kadın açık ceza infaz kurumlarında’ yerine getirilmektedir.

d) Anneleri hükümlü olan ve dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar anneleri yanında kalabilmektedir.

e) Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler cezalarını koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmını denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazını tamamlayabilmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarında annesinin yanında kalan çocuklara ilişkin yürütülen faaliyetler:

Ceza infaz kurumlarımızda annesinin yanında kalan çocuk sayısı, çocukların yakınlarına teslim edilip edilmeme durumu, hükümlü-tutuklu sirkülasyonu, gibi nedenlerle sürekli değişmektedir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 65 inci Maddesinde belirtildiği üzere anneleri hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar, annelerinin yanında kalabilirler. Yine kanunun 72 inci maddesinde belirtildiği üzere; annelerinin yanında kalan çocukların mama, süt gibi gıdaları devlet tarafından karşılanmakta ve çocuk bezi, elbise gibi ihtiyaçları da devlet ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde giderilmeye çalışılmaktadır. Annesinin yanında kalan bu çocuklara ilişkin yapılan çalışmalar genel hatları ile aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir.

Aile Eğitim Programları: Toplumun geleceğini sağlayan ve temel yapısını oluşturan ailelerin gelişmesine, aile içi iletişimin güçlendirilmesine, hayat şartlarının iyileştirilmesine ve çocukların okul başarılarının artmasına yönelik 0–18 yaş aralığında çocukları olan ve bu çocukların bakımlarını üstlenen kişilere uygulanan bir eğitim programıdır. Ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklu kadınlara da bu eğitim programı uygulanmaktadır (cte.adalet.gov, 2019).

Kreş Hizmetleri: Kadın kapalı ceza infaz kurumlarında ve kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde kreşler bulunmakta ve annesinin yanında kalan çocuklar kreş hizmetlerinden faydalanmaktadır. Annesinin yanında kalan çocukların kurum kreşleri dışında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kreş ve gündüz bakımevlerinden faydalanmaları sağlanmaktadır. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığına bağlı anaokullarında sunulan hizmetlerden faydalanmaktadırlar. Bu kapsamda 21.12.2011 tarihinde Adalet Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında “Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Annesinin Yanında Kalan Çocukların Gelişimlerinin Desteklenmesi Hakkında İş birliği Protokolü” imzalanmıştır (cte. adalet.gov, 2019).

Çeşitli sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği içerisinde, bu çocuklara yönelik, sinema, masal okuma, tiyatro, resim çalışması, gibi çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler yürütülmektedir.

Çocuklar 6 yaşına kadar ceza infaz kurumlarında annelerinin yanında kalmakta, 6 yaşını dolduran çocuklar ailesine, vasisine ya da Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne teslim edilmektedir.

ANNESİNİN YANINDA KALAN ÇOCUKLAR

Tablo 2. Ceza İnfaz Kurumunda Annesiyle Bulunan Çocukların Dağılımı Ceza Tevfik Evleri Genel Müdürlüğü

YAŞ	ERKEK	KIZ	TOPLAM
0-12 AY	79	70	149
1 YAŞ	73	67	140
2 YAŞ	67	57	124
3 YAŞ	62	55	117
4 YAŞ	35	42	77
5 YAŞ	22	22	44
6 YAŞ	3	3	6
BİLİNMEYEN	3	8	11
TOPLAM	344	324	668

1.3.1. Cezaevi modelleri

Türk infaz sistemine destek olacak yeniden yapılanma zorunlu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de şimdiye kadar, modern çağın ceza ve infaz standartlarına uygun ihtiyaç programları geliştirmeden yapılan, bilimsel yollardan araştırmalar yapılmadan, bir dizi alt yapı denemelerinin işlevsizliği zamanla ortaya çıkmıştır.

Günümüze kadar Türkiye’de yapılmış mimari tasarımlar, ”Özel Tip” varyasyonları(Eskişehir özel tip, İstanbul, Bayrampaşa özel tip, Eskişehir özel tipin tek hücre uygulamasına geçilmesi için 1989’ daki tadilatı), 1980’li yıllardan beri yapılmakta olan ”E” tipi denilen prototipler ve halen Diyarbakır ve Nazilli’de inşaatı devam eden, 1992’de geliştirilen ve 1995’de ihale edilen ”Yeni Türk” Tipi, cezaevi modeli ve son yapılan ”F” tipi cezaevleri prototipidir. Ayrıca mevcut ”E” tipleri ve özel tipler de halen ülke çapında tadilat projeleri ile ”küçük koğuşlar” ve tek kişilik ve 3 kişilik hücreler dönüştürülmektedir (Manisa Barosu Dergisi, 1999).

Türkiye’nin adı geçen mimari tasarımlarından ”özel” tip, koğuş ve tek kişilik hücre yaşam yerlerini ihtiva eder; ”E” tipleri ”koğuş” denilen çok yataklı yaşam yerlerinin bulunduğu ve ayrıca kullanılması imkân dışı olan tek kişilik, 80 civarında kapasitesi olan yaşam alanlarını kapsamına alır; ”Yeni Türk” Tipi mimari modeli ise yalnız tek kişilik hücrelerde yaşamı öngörür, ”F” tipleri mimari tasarımı tek ve üç kişilik yaşam yerlerini düzenlemiştir(Türkiye Barosu Dergisi, 2001).

1.3.1.1. Linear tip tasarım

Linear Tip cezaevleri Türkiye’de geliştirilen bir mimari tasarım modeli olarak infaz tarihi literatürüne girmiştir. Bu tip mimari modellerde hükümlü ve tutuklu mahkûmların yaşadıkları tek yataklı ve çok yataklı alanlarda birbirleriyle olan ilişkileri, hareket biçimleri, iletişimleri, cezaevinde emniyetten ve güvenlikten sorumlu görevliler tarafından sürekli olarak denetlenmez ve gözetlenmez. Cezaevinin yapısı gereği bir koridora açılan, yan yana dizili bu yaşam yerlerinde bulunan kişilerin gözetlenmesi ve denetlenmesi aralıklı süreçlerde ve ancak bu yaşam yerlerine girilmeden bunun mümkün olmaması gibi nedenlerle bu kişilerin devamlı olarak kontrol edilmesi söz konusu değildir. Buradakilerin devamlı gözetlenip denetlenme imkânının olmaması, bu tip cezaevi modelinde, çok kişilik yaşam yerlerinde asayişin devlet tarafından temin edilememesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumdan yararlanan suçlular birbirleri üzerinde hâkimiyet kurarak aynı zamanda idareve cezaevinin güvenliğini tehdit eden davranış biçimleri de oluştururlar (Arrademento dergisi, sayı 2000/08).

Linear modeller, batı cezaevlerinde cezaevlerinin güvenliğinin ve mahkûmların kontrolünün sağlanamamasına elverişli olmadığı için ilk jenerasyon(ilk kuşak) cezaevleri mimari modelleri olarak terk edilmektedir. Ancak Türk infaz sistemi idareciliğinde cezaevinde yatanların devamlı olarak denetlenmesi, gözlenmesi ve kontrolünün sağlanmasının gerekli olduğuna dair idari prensip ve prosedürler gelişmediğinden ötürü bu model de ısrar edilmektedir. Dünyanın her ülkesinde olduğu gibi, mahkûmların birbirinden korunması, cezaevinde güvenlik ve asayişin temin edilmesi ve devamlı olarak kontrol altında bulundurulmalarına dair olan hukuki sorumluluk ve yükümlülüğün Türk infaz sisteminde de kurum görevlilerinin yükümlülüğünde olması gerekir. İnfaz koruma memurlarının çoğu zaman dile getirdikleri ‘‘ cezaevleri kontrolümüzde değil’’ şeklinde açıkça ifade etmeleri böyle bir hukuki sorumluluğa sahip çıkma geleneğinin gelişmediğini gösterir. Her infaz rejiminde, mahkûmların korunması konusunda, bir hiyerarşi dahilinde infaz rejimi uygulama görevlilerinin hukuki sorumluluğu vardır.

1.3.1.2. Modüler tip tasarım

Sayıları 25 ile 50 arasında değişen (bu sayı ihtiyaca göre tespit edilir) kişiyi barındıran ve uyumak için tek kişilik odaların ortak yaşam yerine açıldığı modül denilen yaşam yerlerini öngören tip Modüler Tip cezaevleridir. Devamlı gözetmeyi temin ederen bu tasarımda, cezaevlerinin yaşam yerlerinin her zaman kontrol edilmesi imkânını sağlar. Hükümlü ve tutuklu mahkûmlar sosyal yaşamlarını bu ünitelerin ortak alanlarında sürdürürken, mahkûmların cezaevinde de dışarıda olduğu gibi normalliği devam ettirmesi sağlanmaktadır. Modüler tiplerde devamlı gözetleme imkânından dolayı olası bir tehlikede ya da güvenlik açısından meydana gelebilecek olaylar gelişmeden görevliler tarafından dikkate alınma imkânını sağlar. Bu durum hükümlü ve tutuklu mahkûmların potansiyel tehlike oluşturan veya oluşturacak davranışlar sergilemesinin engellenmesi için de caydırıcı olur. Böylelikle mahkûmların stres olmadan bir arada yaşamalarına ve korunmalarına imkân verir (Arrademento dergisi, sayı 8,2000).

Modüler tip cezaevleri, çağdaş infazın prensipleri üzerine kurulduğu için, Türkiye için önemle tavsiye edilmektedir. Buralarda uygulanacak idari rejimler bu prensipler

doğrultusunda zorunlu olarak şekillenir. Bir başka deyimle, bu cezaevi mimari tasarımı cezaevinin idari sistemini etkiler ve bu idari biçimde çağdaş infaz prensiplerini ve çağdaş bir yaşam çevresini zorunlu kılar. Bu mimari tasarımla işlevlik kazanan idari prensipler ve cezaevleri işleyişi evrensel standartlara uygun olup, bu standartların sisteme getirilmesini temin eder (Manisa Barosu Dergisi, 2000).

1.3.1.3. "F" tipi cezaevi

En son model olarak karşımıza çıkan "F" tipi cezaevi -Türkiye'nin en son cezaevi mimari tasarımının-, 1829 yılında ABD de Pennyslavanian eyaletinde gerçekleştirilen, eyalet cezaevi mimari tasarımı ile aynı temel prensibe dayandırıldığı gözlenmektedir. Hükümlü ve tutuklu mahkûmların sayılarının azaltılarak tecrit yolu ile kontrolüdür.

F tipi cezaevlerinin 1800'lü yıllarda Pennyslavanian kentinde ortaya çıktığı ve dayandığı nokta, Quaker dini mezhebinin liderlerinin dönemin en iyi mimarına 5 yıllık bir ön çalışma yapılarak F tipinin temel prensibi olan tecrit ortaya çıkmıştır. Burda amaç Quakerların suçluları iyileştirmek için, tek başına kalmalarını sağlayarak pişman olmalarını sağlamak, onların birbirlerini etkileyici imkânlarını yok etmek ve pişmanlığa itmek gibi bir inançlarına dayanıyordu. Bu mimari model günümüzde mahkûmların mutlak izolasyonunu öngördüğü için, başarılı olamamıştır. Başarısız olmasına rağmen ders alınması gereken bir model olarak tanımlanmaktadır. Quakerlerin bu tecrübesi mahkûmlar açısından çok zararlı sonuçlar oluşturduğu için, 2 yıl gibi kısa bir zamanda sona erdirilmiştir. Toplu yaşam cezaevinde bulunan hücrelerin kapıları açılarak başlatılmıştır.

Pennyslavanian ve benzeri cezaevi mimari tasarımlarında, toplu olarak bir arada bulunmayı gerektiren mekânların çok kısıtlı olmasının nedeni toplu yaşama uygun bir alt yapı düşünülmediği içindir. Bu tip cezaevlerinin kullanımında birçok zorluklarla karşılaşılmasında hücre kapıları açıldığı zaman cezaevlerinde yatanların normal yaşam düzeyinde paylaşabilecekleri mekânlarının olmaması ve çalışma alanlarının son derece kısıtlı bulunması etkili olmuştur.

F tipi cezaevi dizaynı toplu yaşam alanlarının kısıtlı olmasından kaynaklanan zorlukları ile beraber bunun getirmiş olduğu güvenlik problemlerinden ötürü yıllar geçtikçe kurum idarecilerine büyük çapta problemler çıkarmıştır. Buna örnek olarak mevcut koridorların toplu yaşam yeri olarak kullanılması vb gibi. Modern infaz hukukuna aykırı ve gelişmesine engel teşkil ederek aynı zamanda içerde yatanlar açısından da sıkıntılar oluşturduğundan dolayı bu tip cezaevlerinin kullanımına son verilmiştir. O süreçte de geliştirilen yeni modeller olan Modüler Modellerin uygulanmasına başlanmıştır. ABD de 1970'li yıllardan günümüze kadar yeni inşa edilen cezaevlerinin hepsi Modüler Modele göre yapıldığı gözlenmiştir.

Pennyslavanian modelinin katı ve salt izolasyonu "F" tipi mimari modellerde biraz daha esnetilmeye çalışılmıştır. Pennyslavanian modelinde yatılan yerlerdeki mahkûm sayısını kısıtlayarak onların birbirlerini etkilemelerine engelleyerek cezaevinde kontrolü

sağlamaya çalışmak amaçlanmıştır. F tipi modelde de bunlar uygulanmaya çalışılır ancak Pennyslavanian modelinde biraz daha rahat bir şekilde. İkisi arasındaki bazı farklara bakılacak olursa; Pennyslavanian modelinde bütün hücreler tek kişi ve yatan kişilerin birbirini görme ve işitme imkânları yokken, F tiplerinde ise mahkûmların yatırıldığı tek ve üç kişilik odalar düzenlenerek tek kişilik odalar, diğer mahkûmların volta atabileceği havalandırmaya bakan hücreler olmuştur. F tipi cezaevleri tüm bu özelliklerinin yanı sıra günümüz çağdaş infaz kuralları ve gelişmiş hukuk prensipleri doğrultusunda kabul görmeyecek tecrit uygulamaları da mevcuttur.

Türkiye Barolar Birliği tarafından bu modeldeki tecrit uygulamaları kabul görmemektedir. Çağdaş İnfaz hukuku gereklerine göre, cezaevlerinde yaşamın “normallik” çerçevesinde olması gerekmektedir.” Cezaevlerinde “yaşamın normalliği” nosyonu, infaz hukuku içtihatlarında tarif edilmiş olup, hükümlü ve tutuklu mahkûmların bilimsel/objektif sınıflandırma sistemleri doğrultusunda tespit edilen güvenlik statülerine göre, cezaevlerinde özgürlüklerini en az kısıtlayıcı şartlarda yatırımlarını öngörmektedir” (Türkiye Barolar Dergisi, 2001). Zamanımızın infaz hukuku ve infaz prensipleri bunu gerektirmektedir. Ancak “F” tipi cezaevinde “normallik” gereğine uymayan hükümlü ve tutuklu mahkûmların binanın yapısından dolayı kısıtlanmış düzenlemelerle mahkûmlar mağdur olmaktadır. Yaşamın kısıtlanması ve bunu yaparken “normallik” düzeyinde yapmayı sağlayan yerlerin hükümlü ve tutukluların şartları ihlal etmesi ve disiplin cezası neticesi geçici sürelerle barındırıldığı mekanlar olmalıdır.

Türkiye’de yapılan ilk cezaevi modeli olan Bayrampaşa cezaevi, Pennyslavanian modeline benzese de kendine özgü bir mimarisi de vardır. Bu cezaevi bir koğuşun küçültülerek üç kişilik hale getirilmiş şeklindedir. Yaşam yerleri, Bayrampaşa da olduğu gibi alt katı yemek, tuvalet, uyuma yerleri üst katta(tamamen kör alan oluşturan) ve oturma ihtiyaçları için düzenlenmiş ve aynı zamanda bitişik havalandırması olan dikdörtgen kutu şeklindeki mimari bir tarzı vardır (Türker, 2000).

BÖLÜM 2:

CEZAEVİNDE ÇOCUK VE ANNESİ İLE KALAN ÇOCUKLAR

2.1. Çocuk Gelişimi

Türk Dil Kurumu tarafından Gelişim , ‘‘bireyin fizyolojik güç, beden yapısı ve ruhsal özellikler açısından düzenli bir biçimde değişmesi, büyümesi ve olgunluk kazanmasıdır’’ şeklinde açıklanmıştır. Daha geniş tanımıyla gelişimi ele olacak olursak organizmanın döllemeden başlayarak, zihinsel, bedensel, duygusal, dil ve sosyal yönden en son aşamaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir. Herakleitos’un dediği gibi değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Dolayısıyla gelişimin her evresi insan hayatı için önem arz etmektedir.

Gelişim psikolojisi, psikolojik, biyolojik ve davranışsal yeteneklerin basit sistemden karmaşık sistemlere doğru değişimi incelemesi olarak bilinir. Çoğu insana göre ise gelişim psikolojisi organizmanın belirli bir yaş arası içinde geçirdiği dönem veya evrelerin tanımlanıp incelenmesidir. Gelişim psikolojisinin ana ilgi alanı; ileri doğru hareket eden organizmanın zamanla geçirdiği değişimlerin incelenmesidir (Şahin, 2015). Bu yüzden dinamiktir, genetik bireyselliğin bir sonucu, ard arda giden, düzenli ve dengeli artan bir bireyselleşme sürecidir.

2.1.1. Gelişimle ilgili kavramlar

İçinde bulunan yaşam döneminde başarılmaması gereken görevler, ortaya konması gereken davranışlar ya da ulaşılması gereken özellikler şeklinde gelişim görevi tanımı Havighurt tarafından ortaya atılmıştır.

Bu özelliklere değinecek olursak; Belli bir kültürde yaşayan fertler benzer gelişim evrelerinden geçmekle beraber aynı zamanda bireysel gelişme ve büyümede süreklilik gösterir. Bu gelişim görevleri fazlasıyla açık ve seçiktir. Bir dönemde başarılamayan ve yerine getirilemeyen görev ve ödevler ileriki dönemleri olumsuz etkilemektedir. Çünkü bir dönemin gelişim döneminin hazırlığı kendinden önceki bir dönemden başlamaktadır. Bu yüzden çocuk gelişiminde her dönem ayrı bir önem arz etmektedir. Çocukluk, bebeklik, ergenlik veya yaşlılıkta belli bir dönemde yaşanan sıkıntı, hastalık veya travmalar sonraki gelişim dönemlerini etkilemektedir. Her çocuk özel olduğu gibi gelişimde her dönemde özeldir.

Gelişim süreci:

Büyüme $\rightarrow$ Olgunlaşma $\rightarrow$ Öğrenme şeklinde ilerlemektedir.

Fiziksel olarak vücudunda meydana gelen irileşme boyutlarının artması ile büyüme, belli becerilerini yapabilecek seviyeye gelecek olgunluğa ulaşması ile olgunlaşmayı, büyüme ve olgunlaşmanın belli bir seviyeye gelmesi ile de öğrenme gerçekleşir.

Büyüme

Türk Dil Kurumu tarafından “Büyüme” organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmektir şeklinde açıklanmıştır.

Gelişme ve büyüme evreleri çoğunlukla birbirine paralel olarak gelişme gösterir. İlk çocukluk dönemi ve yaşlarda büyüme çağında geri kalan çocuklarda genellikle zihinsel, motor fonksiyonlar ve ruhsal gelişimde de gecikmeler meydana gelir(Metin, suvak.org). Gelişme ve büyüme üzerinde genler(kalıtım), cinsiyet, beslenme, ırk, hormonlar, sosyo-kültürel etmenler, yaşanan hastalıklar etkili olmaktadır.

Gelişme

Bireyin olgunlaşma, büyüme ve öğrenmenin etkileşimi ile sürekli ilerleme kaydeden değişmesi gelişmedir (tebeşirtozu.blogcu.com, 2010).

Olgunlaşma

Olgunlaşma organizmanın bir işi yapabilecek seviyeye gelmesi ve bireyin doğuştan getirdiği genetik yapı ile çevrenin etkileşimi sonucunda canlıda görülen biyolojik değişikliklere denir (Megep). Buna örnek verecek olursak, anne rahmindeki bir bebeğin dokuz ay on günde düzenli bir sıra ve sabit bir sürede gelişiminin ilerleyerek doğuma hazır hale gelmesi verilebilir. Bir bebeğin anne karnında fetus iken büyümesi ve gelişmesi için takip etmesi gereken gelişme basamakları bellidir. Olgunlaşmaya birde bu açıdan bakacak olursak vücudumuzda bulunan organların işlevsel hale gelmesi ve kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirmek için kalıtımın etkisi öğrenme yaşantılarından bağımsız olarak geçirdiği biyolojik değişmedir. Sonradan olan öğrenme yolu ile değil kalıttan gelen ve belirlenen doğal büyüme örüntüsü ile gelişmesidir.

Öğrenme

Nispeten kalıcı davranış değişiklikleri ile bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda oluşur ve bir hayat boyu devam eder. Bu öğrenme sürecinde bireyin bazı davranışları kalıcı hale gelirken bazı davranışları zamanla değişmektedir. Ama ne olursa olsun tıpkı gelişme gibi bireyin öğrenme sürecinde sürekli olarak değişmektedir.

Hazırbulunuşluk

Bir öğrenmenin meydana gelmesi için organizmada davranışsal ve bir takım bilişsel becerilere gereksinim vardır. Önceki yaşantılardan, ilgilerinden, arzularından, güdülerden, cinsine özgü durumdan, içinde bulunduğu motivasyondan hazırbulunuşluk etkilenir(Eğitimpsikolojisi.gen). Bireyin eğitim dünyasına getirdiği özelliklerin tümüyle beraber olgunlaşmanın yanında ilgileri, güdülenmişlik düzeyleri, genel sağlık durumları,

ilgileri, tutumları, yeteneklerini de kapsayan, yeni bir öğrenme hayatı için bireysel yeterliliklerin tümüdür.

Kritik Dönem

Duyarlı dönem olarakta adlandırılmaktadırlar. Bu dönem çocuk gelişimi bakımından önemli zaman dilimleridir. Çocukların bazı yaşlarda ve gelişim dönemlerinde yüksek duyarlılık gösterme eğiliminde olduğu dönemlerdir. Bu kavramların birbirleri ile ilişkileri ise; gelişimde önce büyüme ve olgunlaşma sonra öğrenme meydana gelmektedir. Olgunlaşma kalıtsal özellik göstermenin yanında bir manada öğrenmenin ön koşuludur.

Kritik dönemde çevresel uyarıcılar bireylerin gelişimini kolaylaştırabildiği gibi engelleyebilmektedir de. Çünkü bu dönemde birey çevrenin etkilerine daha açık hale gelmektedir. Piaget'e göre Kritik Dönem 12-18 aylar arasında yaşanan tek sözcük dönemidir. Çocuğun dil gelişimi bu dönemde çevreden aktarılan sosyal ve psikolojik destekle kolaylaşmaktadır. Aksi bir durumda ise yani çevreden gereken desteği görmeyen çocuklarda ise olumsuz sonuçlar doğabilmektedir (nkfu.com).

Eğitim

Eğitim, bireyin kendi hayatında bilerek ve isteyerek davranışlarını değiştirme sürecidir. Bireyin kültürlenmesine ve toplumsallaşmasına yardımcı olur. Bireyin üretken olmasını ve bu süreçte bireyselleşmesini sağlamaya çalışır.

2.2. Cezaevinde Çocuk Gelişimi İle İlgili Temel Sorunlar

Çocuğun cezaevinde annesiyle birlikte kalması başlı başına zaten bir sorun teşkil etmektedir. Türkiye Barolar Birliği cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocuklara yönelik bir rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre;

10 Haziran 2016 tarihi itibarıyla cezaevlerinde annesiyle birlikte kalan çocuk sayısı 528. 2019 yılı itibarıyla bu sayı 847'e kadar ulaşmıştır. Ceza İnfaz yasasında 0-6 yaş arası çocukların dışarıda, vasi diyebileceğimiz ve çocuğun bakımını üstlenebilecek birilerinin olmaması durumunda bu çocuklar hükümlü veya tutuklu annelerinin yanında kalabilmektedirler. İnfaz yasasına göre annelerinin yanında kalan bu çocuklara yiyecek, kreş, içecek vb. hizmet ve uygulamalarından faydalanmalarının sağlanması gerekirken çocuklar bu imkânlarla kısıtlı bir şekilde faydalanabilmektedir.

TBB insan hakları merkezinin hazırladığı "cezaevleri raporuna" göre; cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocuklar diğer adli mahkûmlarla aynı koşullarda kalmaktadır. Bu çocuklara maalesef ayrı bir yatak verilmemekte annesiyle birlikte 1 kişi sayılarak dar bir yatakta birlikte yatmaktadır. 2 kişilik hücrelerde çocuklarla 3 kişi olan yerlerde çocuklar adli koşullarda tanımadıkları insanlarla yaşamaktadır.

Milletvekili Gamze İlgez'dinin raporunda ise cezaevindeki çocuklu mahkûmlarla birçok mahkûm beraber kalmak istememektedir. Çocukların sesine tahammül edemediği için

rahatsız olup başka koşullara geçmek istemektedirler. Ya da anne mahkûmlar ve çocuklar üzerinde baskı oluşturarak onların koşu değiştirmelerine sebep olmaktadır. Böyle bir ortamda çocuklara sürekli ‘‘sus’’denildiği için konuşması engellenen çocuklar kimi zaman konuşmayı ğrenememekte dertlerini işaretlerle anlatmaya çalışmaktadır. Adalet Bakanlığı tarafından bu çocuklar için belirlenen günlük iaşe sadece 7.5’tldir. Beslenmenin ocuk gelişiminde ne kadar önemli bir yerinin olduğu uzmanlar tarafından açıklanmıştır. Ancak ocukların fiziksel gelişimleri açısından önemli olan beslenme için extra bir yemek listesi düzenlenmemekte ve çocuklar mahkûmlara gelen yemeklerden yemektedir. Çocuklara yemek yiyebilecekleri ağız yapılarına uygun atal, kaşık, verilmemekte kantinde dahi satışı yapılmamaktadır. Keskin, büyük, ince metal çatallar çocuklarda eziyete dönüşmektedir. Büyüklere verilen yemeklerde çocukların payı bile yok. Annesi kendi payını blşmektedir. Annenin günlük hakkı olan 1 ekmeği çocuğu ile beraber yemektedir. Bu durum sadece ekmekte değil, balık, tatlı, börek v.b sayılı her şeyde çocuklara ayrı bir pay verilmemektedir(Bakırköy Kadın Cezaevi).Batman bu yemekler dışında çocuklar için sadece iki kutu süt ve meyve suyu verilmektedir.

Rapora göre; çocukların zihinsel gelişimi için gerekli olan akranları ile birlikte vakit geçirebilecek ve oyuncaklarla oynayabilmesi mümkün değildir. Hâlbuki bu, çocuklar için temel ihtiyaçlardan biridir. Az sayıda örnek dışında hapishanelerde oyun parkı, kreş gibi alanlar yok. Oyuncaklar konusunda kısıtlamalarda söz konusudur. Bazı hapishanelerde kadınlar, güvenlik gerekçesinden dolayı kuruma hiç oyuncak alınmadığını belirtmektedir. Boya eşitleri ve oyun hamuru da yasaklar arasındadır. Gerekçe olarak ‘‘hapishanenin kreşinin olması ve çocukların orda boyama yapmaları gösterilmektedir. Oysa ocuk gelişiminde yaşıtları ile birlikte vakit geçirme, oyun oynayabilmesi önemli bir yer alırken cezaevinde mümkün olmamakta ya da çok azdır. Bu konuda kadın mahkmalardan biri çocuğun oyun ihtiyaını yetişkinlerde gidermeye çalıştığı onlarla oyun oynamak istediğini ve televizyonda bebek görünce bile çok heyecanlandıklarını bağırmaya başladığını ifade etmektedir.

Başka sorunlardan biri güvenlik gerekçesi ile yapılan bazı uygulamalardan çocukların etkilenmesi. Sayımlar, aramalar v.s çocukların gözlem alanı içerisinde gerçekleşmektedir. Kreş dâhil her yere çocuklar giderken x-ray cihazından geçmek zorundalar. Cihaz hassas olduğundan dolayı en ufak bir etkide tebilmekte, çocuklar defalarca cihazdan zorla geçirilmektedir. Bazen ten ayakkabılar çıkarılmakta ve çocuklar çıplak ayakla geçirilmektedir. Kızlarında tokaları çıkarılmaktadır. Bu yaşanan olaylar hem çocukların minicik ruhlarında hem de annelerinde travmatik etkilere neden olmaktadır.

Çocukların zaman zaman babalarıyla kapalı görüş yapmak zorunda kalmaktadır. 2 yaşındaki kızından bahseden bir kadın çocuğun her kapalı görüşte cama vurduğunu ve ağladığını koğuşa geldikten sonra bile ağlamayı sürdürerek uyuyakaldığını anlatmaktadır. Hazırlanan bu raporda geçen hususlar sadece iki ay gibi kısa bir sürede yapılan çalışmalar sonucunda gözlemlenen sorun ve sıkıntılardır. lke çapında yapılacak geniş kapsamlı araştırma sonucunda daha farklı ve büyük sorunların var olduğu görülecektir. Yetişkinler için bile yeterince zor olan cezaevi şartları ve koşullarının altında bu çocukların hele ki hiçbir alakaları ve günahlarının olmadığı bir suçun cezasını çeker gibi kötü bir ortamda

barınması vicdanları yaralamaktadır. Bu durumda ülke olarak sorumluluklar her bir bireye düşmektedir. 528 masum çocuğun masumiyetine gereken önem verilmeli ve bu çocuklar korunmalıdır. Kırılgan yaş aralığında olan bu çocukların geleceğine sahip çıkmalı ve onların cezaevinden çıktıklarında normal bir birey gibi çıkmalarını sağlayamıyorsa geriye kalan hiçbir şeyin önemi yoktur. Annenin çocuğu yanında getirmemek gibi bir durumu ancak çocuğa dışarda bakabilecek birinin olması ile mümkündür. Bu çocukların bakacak kimseleri yoksa 0–6 yaş arası çocuklar anneleriyle cezaevine girmekte ama kanun gereği çocuk 3 yaşına geldiğinde hâkim kararıyla çocuk yuvalarına veya yetiştirme yurduna gönderilmektedir. Yine aynı kanunda bu çocukların gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler’e ve çocuk esirgeme kurumu veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakımevlerinde barındırılmaktadır. Bu konuda düzenleme yapılmasına yapılmış ama önemli olan uygulamada bu nasıl. Uygulamada yeterince iyi olmadığı görülmüştür. Avrupa’nın bazı yerlerinde uygulanan anne-çocuk birimleri ile çocuklar için en azından daha çok sosyal alan oluşturabilecek bir çözüm bulunabilir.(eksisözlük.com, 2019)

Mevcut şartlarda, cezaevlerinin fiziki durumu ve orada kalan insanların rehabiliteden oldukça uzak, çoğunlukla psikolojisi bozuk, kavga ve şiddete eğilimli mahkûmların olduğu gerçeği göz önüne alındığında da bir çocuğun her ne olursa olsun orada olması gelişiminde telafisi imkânsız zararlara yol açacaktır. Yanı sıra çocuğun annenin cezasını adeta onunla beraber çekmesinin “suç ve cezada şahsılık” prensibine aykırılığını da dikkate almak gerekir.

2.3. Gelişim İlkeleri

Didem Aydoğan gelişim ilkelerinden şu şekilde bahsetmektedir:

Gelişim, kalıtım ve çevre etkileşiminin ortak bir ürünü olarak sürekli ve belli aşamalardan geçerek gelişir. Bir bütündür ve gelişim alanlarının birbiri ile etkileşim halinde olmasının yanında gelişimin yönünü belirleyen temel prensiplerde vardır. Dönemler halinde oluşur ve bireysel farklılıklar meydana gelmektedir (Aydoğan).

2.4. Cezaevinin Çocuğun Gelişim Dönemlerine Yansımaları

Havighurt’a göre gelişim görevleri 7 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümleri ayırmasının nedeni her döneme has gerçekleştirilmesi beklenen birtakım davranış ve özelliklerin olduğunu tespit ettikten sonra bunları özetlemiştir. Havighurt gelişim görevini açıklarken kişinin yaşamındaki belli bir evrede ve dönemde ortaya çıkan, başarı durumunda kişinin bir sonraki ödev ve görevlerde de başarı ve mutluluğa yol açan, başarılmadığında ise mutsuzluğa, toplum tarafından hoş karşılanmayan ve daha sonraki ödev ve görevlerde zorluklara neden olan görev olarak açıklamıştır.

Havighurt’un açıkladığı şekliyle bireyin mutluluğa ulaşabilmesi için bu gelişim görevlerini yapması gerektiğini yapamadığı durumlarda mutluluğa ulaşamayacağından bahsetmektedir.

Kişiliğin temel karakter yapısında bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini belirten ilk psikoloji kuramcısı olarak bilinen Sigmund Freud, kişiliğin beşinci yılın sonunda oldukça biçimlendiğini ve bu yaştan sonraki gelişimin temel yapının işlenmesiyle sınırlandığını inancındadır(Megep).

Yapılan araştırmalara göre çocukluk çağında travmatik olaylara maruz kalmak beynin çalışma ahengini bozmakta, bu da Travma Sonrası Stres Bozukluğu olmasa dahi konsantrasyon, konuşma, seçici dikkat, koordinasyon ve öğrenme güçlüğü gelişmesi anlamına gelmektedir. Bebekli olan annelerin psikolojileri bozulmakta ve 2 yaş altı çocuklarda geri dönüşümsüz hasarlar oluşmaktadır. Hipokampusleri küçük kalmakta ve bazı duyguları asla yaşayamamaktadır.

2.4.1. Doğum öncesi dönemde gelişim

Bebeğin anne karnındaki ilk gününden doğumuna kadar geçen zamandaki gelişimini ifade eder. Bazı uzmanlara göre çocuk gelişimi bu evrede başlar. Anne karnındaki bir bebek annenin sıkıntısını, üzüntüsünü, sevincini vb. birçok şeyi hisseder ve daha anne karnındayken bile bazı tepkiler verir. Bir bebeğin normal ya da sezeryan doğumla dünyaya gelmesi arasında bile çocuklarda görülen değişiklikler söz konusudur. Yapılan araştırmalara göre normal doğumla dünyaya gelen çocuklar sezaryen doğumla dünyaya gelen çocuklara göre hayata daha sıkı tutunan, bağışıklık sistemi iyi olan ve pes etmeyen kişiler olmaktadır.

2.4.2. Bebeklik döneminde gelişim

Gelişimin tüm yüzeylerine ilişkin temellerin atıldığı dönem olan 0-2 aylık dönem çocuk eğitimi açısından önemlidir. Bebeklerdeki gelişim süreçleri olan algısal gelişim, motor gelişim, sosyal ve duygusal gelişim, bilişsel gelişim, dil gelişiminin temelleri bu dönemde gelişir. Bu dönemde bebekler dünyaya uyum sağlamaya çalışır. Bağlanma davranışı en önemli görevdir. Bebekler annelerine 6. Ayda bağlanma davranışını gösterir. Psikomotor, duygusal ve algısal olgunlaşmanın bu dönemde olması beklenir. Çocukla anne arasındaki ilişki ilkel bir neden sonuca dayanır. Yani bebek ağlarsa annesi emzirir. Çocuğun dil gelişimi bakımından kritik sayılabilecek dönemlerden biridir. Bu dönemde bebeğe katı besinler verilebilir ve çocutan yürüme davranışını göstermesi beklenir. 8. aydan sonra ek gıda olarak katı gıdalarla nesne devamlılığı gelişmeye başlar ve çocuk sosyal çevre ile ilişki kurmaya başlar.

2.4.3. Çocukluk Döneminde Gelişim

İlk çocukluk döneminde çocuk kendini tanımaya başlar. Erikson'a göre " ilk çocukluk, gelişimin girişimciliğe karşı suçluluk duygusu çelişkisini içerdiği bir dönemdir". Dil gelişimi bu evrede tamamlanır, hayali oyunlar ve arkadaşlar bu dönemde görülür, davranışlarında ve hareketlerinde oto kontrolünü sağlar. Tuvalet eğitimini alabilecek

yaşadadır. Bu dönemde çocuklardan öz bakım becerileri gerektiren şeyleri kendilerinin yapmasına alanak sağlanır. Cinsiyet, cinsiyet farklılıklarını ve beden mahremiyetini öğrenme beklenir. Çocuk, kendi cinsiyetindeki ebeveyni model alır. Kızlar annelerini, erkeklerde babalarını. Erken ahlak gelişimi bu evrededir. Çocuk bu dönemde sosyalleşmeye başlar. Sonraki yıllarda çocuğun sosyal ilişkilerinin temel taşı çocuğun bu dönemde kazandığı beceriler oluşturmaktadır. Bu dönemde bedensel gelişme hızı, bebeklik dönemine oranla yavaşlar. Erken çocukluk döneminde çocukların fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişiminin spora ve harekete dayalı olduğu kanıtlanmıştır. Sağlıklı bir birey için hareket ve spor hayatının merkezinde olmalıdır. Bu dönemde vücut gelişiminde belli bir olgunluğa ulaşan çocuk, oyunlarda bedenini ustaca kullanmayı etkili bir şekilde öğrenmektedir. Oyun bu dönemde çocuk için en önemli etkinliktir.

2.5. Cezaevinin Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkileri

Robert Havighurst gelişim görevini açıklarken kişinin yaşamındaki belli bir evrede ve dönemde ortaya çıkan, başarı durumunda kişinin bir sonraki ödev ve görevlerde de başarı ve mutluluğa yol açan ,başarılmadığında ise mutsuzluğa, toplum tarafından hoş karşılanmayan, onaylanmayan ve daha sonraki ödev ve görevlerde zorluklara ve güçlüğe neden olan özel bir sorunlar dizisidir. Freud'a göre, kişilik gelişimi için özellikle yaşamın ilk 6 yılı, yetişkinlik dönemi için belirleyici öneme sahiptir. Gelişim görevi bireyin bebeklikten çocukluğa, çocukluktan ergenliğe, ergenlikten de yetişkinliğe doğru olan dönemlerin davranışlarının kazanılması ve bireyin hayatta karşılaşılabileceği zorlukları başarılı bir şekilde atlatabilmesi için kazanılması gereken davranışlar olarak da adlandırılabilir.

Gesell'e göre çocuğun büyümesi ve gelişimi, içinde bulunduğu çevreye ve sahip olduğu genlere bağlıdır. Piaget'e göre çocuk, pasif değil aktif bir alıcıdır; gelişimi, kalıtım ve çevre etkileşimiyle süre gelir.

2.5.1. Bedensel gelişim

Bedensel gelişim, insan vücudunun bir bütün olarak büyümesi, motor gelişim, duyu sistemlerindeki değişiklikler, vücut, sağlık, uyku, beslenme, cinsel gelişim gibi fiziksel gelişimle ilgili süreçleri kapsayarak gelişimin kalıtsal temellerini içermektedir. Bedenin merkezinden dışa ve motor becerilerinde baştan aşağıya doğru bir gelişim seyri görülmektedir.

2.5.2. Beyin gelişimi

Sayar'a göre aile içi şiddete, huzursuz bir ev ortamına ve kötü muameleye maruz kalan çocukların beyinlerinin sağ küresi olumsuz duygular üretmektedir. Oluşan bu olumsuz duygular kişide korku, hüzn, panik ve ilerleyen zamanda ise utanç duymasına neden olmaktadır. Eğer beyin bir kere olumsuz duygulara maruz kalmışsa ilerde şartlar düzelse

bile beyine yerleşen bu duygular varlığını sürdürecektir. Dolayısıyla bebeklik ve çocukluk döneminde olabildiğince çocukları bu tarz ortamlardan uzaklaştırmak gerekmektedir. Cezaevindeki çocuklar düşünüldüğünde, baskı ve stres altındaki ortamda büyümektedirler. Ayrıca bu çocuklar mahkûmların kendi aralarındaki kavga ve gürültülerine şahit olmakta ve etkilenmektedirler Bu durum. beyin gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

2.5.3. Duyuların gelişimi

TDK'a göre duyuş, sezgi ile eş anlamlı ve 'anlamak, fark etmek' anlamamını taşır. Duyuşsal gelişim alanı, bireyin hareketler aracılığı ile geliştirdiği duygularını içerir; bu duygular hem kendine karşı, hem de diğerlerine karşı geliştirdiği duygulardır.

2.5.4. Zihin ve dil gelişimi

Zihinsel gelişim süreci kapsamında çevresel ve kalıtsal etkenlerde zihinsel gelişme etkileri görülür. Zihinsel işlevler dediğimiz öğrenme, düşünme, yargıda bulunma, hatırlama, karar verme, problem çözme ve iletişimle alakalı her şey bilişsel süreçlerdeki değişimleri içerir. Bireyler içinde bulunduğu duygu ve düşüncelerini dil vasıtasıyla diğer bireylere aktarmaya çalışır. Dolayısıyla dil kişilik gelişiminde önemli bir yer almaktadır. Bunun için çocukların sağlıklı, kendini ifade edebilen, akranları ile birlikte olduğu ve oyun oynayabildiği bir yer dil gelişimi açısından çocuğa olumlu değer katar.

2.5.5. Sosyal gelişimi

Sosyalleşme bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürüne gelenek, göreneklerine, inançlarına, değer yargılarına, davranışlarının kazanılıp bireyin kişilik yapısı ile bütünleşen bir uyum sürecidir. Doğumla birlikte sosyalleşme süreci başlamaktadır. Çocuk doğduğunda sevgi, korku, bağımlılık gibi duygusal tepkilere sahip değildir. Bunlar sonradan kazanılmaktadır. Sonradan öğrenilen ve kazanılan bu davranışların diğer insanlara yansıtılması sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır. Bebeklerde sosyalleşmeyi başlatan ilk duygusal tepkiler ağlama, bakma, gülümseme, dokunma, ses çıkarma ve doyurulmadır(nkfu.com).Sosyal gelişim sürecince olan evlilik, anne-baba olma, mesleki roller, çalışma ve iş yaşamı gibi çeşitli alanlarla ahlak gelişimini, yaşlılarıyla ve aile üyeleriyle ilişkilerini de içine alan sosyalleşme kişinin hayatının bütününde devam etmektedir. Çocuklarda doğduğu andan itibaren etrafındaki her şeyi keşfetme isteği ile hareket ederek çevre ile girdikleri iletişimde sosyalleşmeyi öğrenmektedir. Çocukların etrafındaki uyarıcılar, görseller, kişiler ne kadar fazla ve çeşitli ise çocukların alıcılarıda o kadar gelişmektedir. Bireyin bebekken ve çocukken öğrendiği bu davranışlar büyüyünce sosyal yaşamına yansımaktadır.

2.5.6. Duygusal gelişimi

Duygusal gelişim bireyin içinde bulunan sevgi, güven, güvensizlik ve bağılılık duygularının bir bütün olarak yer alması ve bu süreç içerisinde benlik, duygusal rahatsızlıklar, tepkisel davranışlar, stres, özerk gelişimleri ile gelişim süreçleri içinde yer almaktadır. Çocukların çevresiyle girmiş olduğu etkileşimin sağlıklı olması ve kendini karşı tarafa doğru ifade ederek duygu ve düşüncelerini tanımlayabilmesinde duygusal gelişim önemlidir. Kişinin yaşadığı ve hissettiği olaylar sonucunda duyguları oluşmakta olgunlaşmaktadır. Donald Hebb'e göre " duyguların gelişimi çocuktaki nörolojik olgunlaşma ile öğrenmenin bir ürünüdür". Duygular doğuştan bizde olan, davranışlarımıza etki eden ve yönlendiren bir unsur olarak hayatımızda yer almaktadır. Duygularımız sayesinde başımıza gelen olaylara direnmeyi, savaşmayı ve mücadele etmeyi öğrenmiş oluruz. Başarısızlığımızda motive eder başarı sağlandığında da aşk, şevk ve istek uyandırır. İnsanlarla iletişim içinde olmamızı ve onlara duygularımızı aktarmamızı sağlar. Çocuk gelişiminde duygusal gelişimi önemlidir. Çocukların çevresi ve arkadaşları ile sağlıklı iletişim kurarak, empati yapabilmeyi, sorun çözmeyi, karşısındakinin duygularını anlayarak saldırgan davranışlardan kaçınmayı, kendi duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade etmesini sağlamaya yardımcı olur. Beyin yapımızın işleyişinde de sağ taraf negatif duygular ve yaratıcı süreçlerde etkiliyken sol taraf pozitif duygular ve dil gelişiminde etkilidir. Bebekliğin 7 ile 10. ayından itibaren bebekler yüze tepki göstererek duygusal açıdan ilk sinyalleri verirler. Çocukların duygusal gelişimini geliştirmek için öncelikle duygu dağarcığındaki kelimelere bakmak ve buna göre hareket etmek gerekir. Empati yoluyla çocuklara duygularını daha iyi ifade etmesini sağlayarak, onları dinleyerek, iyi oldukları alanlarda olumlu geri dönüşlerle desteklenmelidir.

2.5.7. Bilişsel gelişimi

Bilişsel Gelişim, "bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi anlama yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelmesi sürecidir". Kişilik gelişimi ise bireyin doğuştan getirdiği özelliklerini, sonradan kazandığı özellikleri ile bütünleştirme süreci olarak tanımlanabilir (İlkay, 2017). Klaus, M, H. ve Kennel (1976), anne ve çocuk için en sağlıklı olanın doğumdan itibaren birlikte olmaları olduğunu ifade etmektedir. Doğumu takip eden ilk dakikalardan 5 yaşa kadar anneleriyle birlikte olan çocukların bilişsel düzeyleri, annelerinden ayrı olan çocuklara göre daha yüksek olmaktadır (Çörtü, 2006).

2.6. Cezaevinde Çocuğun Gelişimini Etkileyen Etmenler

Beyin gelişimi üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda Çocukluk çağında travmatik olaylara maruz kalmak beynin çalışma ahengini bozmakta, bu durum da Travma sonrası Stres Bozukluğu olmasa dahi konsantrasyon, konuşma, seçici dikkat, koordinasyon ve öğrenme güçlüğü gelişmesi anlamına gelmektedir. Bowlby, özellikle 5 ay ile 3 yaş arasında çocuğun anneden ayrılması durumunda çok şiddetli tepkiler verebileceğini ifade etmektedir. Ruhsal bakımdan bunalımda olan çocuklar hakkında yapılan bilimsel araştırmalar, bu çocukların %35 ile %50 arasında ruhsal gerilimi yüksek ortamlardan

geldiğini ortaya koymaktadır. Çocuğun içinde bulunduğu ortamda düzensizlik ve mutsuzluk varsa, çocuk da mutsuz olmakta ve güvenini kaybetmektedir (Çörtü, 2006).

Cezaevinde 17 yılını geçirmiş olan bir kitapevi sahibi, cezaevinde yaşayan çocuklara ilişkin tespitlerini şöyle ifade etmiştir: ‘‘Hapishane çocuğu, bedenini sürekli hareket ettirme ve enerjisini boşaltma ihtiyacını volta atarak karşılar. Her meslekten insane olur cezaevinde. Mimar, mühendis, doktor, avukat. Sürekli suçlar alınacak ve alınmış cezalar tartışılır. Yurt dışı uygulamalarla bizimkilerin karşılaştırması yapılır. Herkes ailesini özler. Çocukları, kendi çocuğunu özleyen de o çocuğu sever çocuğu olmayan da. Çocuk cezaevinde hayattır. Siyasi suçlularsa, sürekli eğitim verip, öğretmeye çalışırlar çocuğa. Çocuk o kadar çok sevgi görür ki; dışarı çıkınca herkesin ona yine bu kadar çok sevgi göstereceğini sanır herhalde. Bir de kafası çok dolar. Çünkü sürekli konuşulur cezaevinde. İlköğretime başladığında bilgileri alabilecek yer kalır mı beyninde merak ediyorum’’. Yazarın bahsettiği durum cezaevinde de gözlenmiştir. Örnek verecek olursak erkek ve kız çocuklarının dışardaki akranlarına oranla daha hızlı konuşmaya başladığı gözlemlenmiştir. Bu duruma kadın cezaevlerinde kadınların dürekli diyalog halinde olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bazı durumlarda da tam tersi durum söz konusu olmuştur. Çocukların gürültü yapmaması için sürekli diğer mahkûmalar tarafından susturulması çocuklarda konuşma geriliğine de neden olmuştur. Ayrıca Figen Çörtünün yetiştirme yurtlarında yaşayan çocuklar ve cezaevinde anneleri ile birlikte kalan çocukların gelişim özelliklerini karşılaştırdığı araştırmasında da cezaevi şartlarının kısıtlayıcı ortam ve olanaklarına karşın, bazı gelişim alanlarında, kurumdaki akranlarından daha ileride olmaları, çocukların anneleriyle birlikte yaşamalarıyla ve cezaevindeki diğer kadın mahkûmlardan da sürekli ve yoğun bir sevgi görmeleriyle açıklanabilir tespitinde bulunmuştur.

Yapılan araştırmalara göre alması gereken besinleri alan, yeterli ve dengeli beslenmesine dikkat eden çocukların diğer akranlarına göre zeka yaş ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Çocuğun okul başarısını etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Yeterli ve dengeli beslenmeyen çocuklar, özellikle okul çağında bedensel ve ruhsal gelişiminin etkilenmesi ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda çocuğun zeka ve algılama özelliklerini de etkilemektedir. Bu yüzden beslenmeye dikkat etmek gerekir. Çocukların yeterince beslenemediği durumlarda bedensel gelişimlerinin yanında hastalıklarla da mücadelede dirençleri azalmaktadır. Okula devam noktasında çocukların hastalanmaları aksamalara neden olabilmektedir (Megep). Cezaevi şartlarında ise 0-6 yaş çocukların gelişimlerini tamamlayabilmesi hem zihnen hem de bedenlen akranlarından geri kalmaması için yapılan bir beslenme programı bulunmamaktadır. Çocuklar yetişkinlere gelen aynı yemeği yemektedir. Devletin onlar için ayırmış olduğu iâşe bedeli yeterli olmamaktadır. Bu da özellikle çocuklarda beslenme konusunda birçok eksikliklere neden olmakta gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

2.7. Cezaevinin Çocuğun Sosyal İlişkilerine Etkileri

Cezaevinde çocuklarını büyütmek zorunda olan anneler cezaevinin kötü, baskıcı, kısıtlı ve olumsuz yönlerinin acısını çekerken bir taraftan da bu çektikleri acıları, psikolojik sıkıntılarını ve koşulların olumsuz etkilerini çocuklarına yansıtmamakta direnselerde çoğu zaman çocuklar bu durumlara bizzat şahit olmaktadır. Çocuklar için sosyal alan diyebileceğimiz bir alan bulunmamaktadır. Çocuklar vakitlerinin çoğunu diğer mahkûmlarla geçirmekte bazı cezaevlerinde 3-6 yaş arası çocuklar için kreş hizmeti belli saatlerde verilmektedir. Çocukların 0-6 yaş arası dönemde sosyalleşme için temel oluşturan yıllardır. Akranlarıyla ve diğer çevresi ile vakit geçiren çocuklar daha sağlıklı bir sosyal çevre edinirler. Cezaevindeki çocuk kardeşleri ve akrabalarıyla de vakit geçirememekte bu konuda eksiklikler yaşamaktadır.

2.7.1. Anne- çocuk ilişkisi

Yapılan çalışmalarda, anne ve bebek arasındaki duygusal ilişkinin özellikle 0-12 ay yani süt çocukluğu döneminde, beslenme ve bakımının sosyalleşmede çok önemli bir yeri olduğu görülmüştür.

0-12 ay yani süt çocukluğu döneminde, beslenme ve bakım ile birlikte anne ve bebek arasındaki duygusal ilişkinin, sosyalleşmede çok önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle ilk altı ay, bebekle kurulacak sosyal ilişkinin önemliliği bakımından, kritik dönem olarak belirlenir. Çocukla göz göze kurulacak kontak, çocuğun çıkardığı seslere, gülümsemesine karşılık verme, onunla konuşma, oynama, sosyal ilişkilerin başlangıcıdır.

2.7.2. Baba-çocuk ilişkisi

Her çocuk için babalarının özel bir yeri vardır. Babalarını süper kahraman olarak görmektedirler. Onlarla geçirdikleri vakitlerden keyif alır ve rol model olarak babalarının alırlar. Gelişimlerinde de en az anneleri kadar önemli bir yerleri vardır. Bazı araştırmalarda; Bebekleri ile kurması gereken sevgi bağına doğru kurmuş babaların, işten çıkıştan sonra eve geldiklerinde bebeklerinin olumlu tepkiler verdiğini ve heyecanlandığı gözlenmiştir. Bu konuda yapılan başka araştırmalarda ise çocuklarıyla ilgilenen babalar bebeklik döneminde bebeklerin güvenle bağlanmasına okul öncesi dönem çocuklarında ise olumsuz duyguların düzeltilmesinde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çocukların benlik duygusunun gelişmesi ve ergenlikte de yüksek okul başarısı arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma sonuçları çocuklar için babalarının sevgilerinin ne kadar önemli ve elzem olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca babaları tarafından sevilen çocukların akademik başarısının babası tarafından sevilmeyen ve ilgilenilmeyen çocuklara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu çalışmaların yanında söz konusu olan başka çalışmalarda ise çocuğu ile bire bir ilgilenen, beslenmesine dikkat eden, onunla vakit geçiren ve oyunlar oynayan babaların çocuklarının dil ve bilişsel gelişimlerinin daha iyi olduğu ve yüksek IQ puanı aldıkları

görülmüştür. Bu konuda birçok araştırma yapılmış ve çıkan her araştırma sonucunda da babası tarafından ilgi ve şefkat gösterilen çocukların birçok alanda diğer çocuklara nazaran daha iyi oldukları gözlemlenmiştir. Örn: Okul öncesi çocuklarda, babası tarafından ilgilenen çocuklar ilgi görmeyenlere göre okula hazır bulunuşluklarının daha iyi olduğu, okulun vermiş olduğu stres ve sıkıntılarla başa çıkmada daha güçlü olduğu ve daha sabırlı oldukları belirlenmiştir. Baba figure çocuklar için duygusal duygu durumlarında da kendini göstermektedir. Örn: Babasına çok düşkün olan bir çocuk annesinden ayrılırken çok problem yaşamazken, babası ile ilişkileri yeterince gelişmemiş çocuğun annesinden ayrılması daha zordur. Cezaevlerinde karşılaşılan durumların bir tanesi de budur. Özellikle 4-6 yaş arasındaki çocuklar babalarıyla da en az anneleriyle vakit geçirdiği kadar vakit geçirmek istemektedir. Babalarına düşkün olan çocuklar görüşler sonrasında ağlamaktadır. Gerek çocukların okuldaki başarıları, sosyal hayattaki aktiflikleri, bilişsel zekaları, okula devamlılıkları, ve sözel becerilerinde babalarıyla kurdukları ilişkilerin etkin olduğu görülmüştür (Taşkın, 2011, s-47).

2.7.3. Kardeş ilişkileri

Çocuklar için ilk öğrenme yeri ailesidir. Aynı zamanda sosyalleşme sürecinin ilk adımları çocuğun kardeşleri ile olan ilişkisinde oluşur. Bu ortamda çocuk paylaşmayı öğrenir. Kardeş sahibi olmanın yararlarından biri de budur. Kardeşleri ile girdiği her ilişki hayatının parçalarını oluşturan temelleri atar. Beraber oyun oynamayı, kavga etmeyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı öğrenir. Rol model olarak bazen ablaya da abilerini alabilirler. Gelişiminde kardeş ilişkileri de önemlidir. Cezaevindeki çocuğun mahrum kaldığı konulardan biri de kardeşlerinden ayrı kalması ve onlarla vakit geçirememesidir. Bu eksikliği tüm hayatları boyunca hissedeceklerdir.

2.7.4. Çocuk-çevre ilişkisi

Gelişimde etkili olan bir diğer husus da çevredir. Doğum öncesi dönemden itibaren çevre faktörü başlar. Uzmanlara göre bu süreçler birbirini tamamlar. Yani çevrenin etkisi doğum öncesi dönemden başlayıp bebeğin dünyaya gelmesinden sonra bile devam etmektedir. Çocuğun büyüyeceği aile ortamı fiziksel şartlar, kardeş ilişkileri, akran-akraba ilişkileri ve aile tutumları gelişimin üzerinde farklı roller oynamaktadır. Tüm bu çevresel faktörlerin her biri ayrı ayrı etkiler oluşturmaktadır. Örneğin: baskıcı ve otoriter bir ailede büyüyen ve rahat her istediğini yapan hoşgörülü bir ailenin çocukları iki tarafın da uçlarda olmasından ötürü aynı zararlara uğrayabilmektedir. Her şeyde bir denge olduğu gibi davranışlarda da dengenin olması gereklidir. Çocuk çevresel etkilere oldukça açıktır.

2.7.5. Akraba-çocuk ilişkisi

Akrabalık ilişkileri ve eğitimi/terbiyesi çocuğun kendisi kadar önemlidir. Akrabalık; paylaşmak, değer vermek, el üstünde tutmak, sevmek ve sevilme, iyi ve kötü günlerde beraber olmak gibi çocuğun temel ahlâkî ihtiyaçlarının karşılanması ve terbiye dairesinde öğretilmesini sağlayacaktır. Cezaevindeki çocuk akraba eksikliğini büyük ölçüde hissedecektir.

2.8. Çocukların Gelişim Döneminde Cezaevi Koşulları

İnsanlar için hayatlarının ilk yıllarındaki gelişimin çok hızlı olduğu ve bu dönemde yaşanan olayların kişilerin ileriki hayatlarına kaynaklık edeceği artık toplum tarafından benimsenmiştir. Çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi, gelişmesi, olgunlaşması, uygun bir çevre içinde ortaya çıkmaktadır. Fiziksel çevrenin gelişim üzerindeki etkisine bakılacak olursak'' Çevre, bireyi etkileyen tüm doğal koşullar ve insan yapısı nesnelerden oluşan bir *altsistem* ve ahlak, gelenek görenek değer yargıları gibi kültürel verilerden oluşan bir *üstsistemden* meydana gelen bir yapıyı tarifler (Bozdayı, 2004). Çocuğun aile içindeki konumunu aile içindeki bireylerin etkileşimi belirlemektedir. Çocuğun kendine toplumsal birey olarak rol model aldığı ilk kişiler anne babalar olmaktadır (Kırkıncıoğlu, 2003). Amerikalı eğitimci R. Havighurst (1900-1991), öne sürdüğü Çevre Teorisi''bireylerin toplum içinde etkili bir şekilde faaliyette bulunabilme becerilerini sürekli geliştirebilmelerini sağlayan biyolojik, sosyal ve kültürel kuvvetler arasındaki etkileşim olarak tanımlar (aktaran, Gallau, Ozmun, Googway, 2006).

Figen Çörtü'nün cezaevinde anneleriyle yaşayan çocuklar ve çocuk esirgeme kurumunda kalan çocukları karşılayan bir araştırmasında;

Kurumlarda her ne kadar elverişli fiziksel ortam ve olanaklar sağlansa da, okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerinin; cezaevi ortamında anneleriyle yaşayan çocuklarınkine kıyasla geri olması birkaç sebebe dayandırılabilir. Cezaevi şartlarının kısıtlayıcı ortam ve olanaklarına karşın, bazı gelişim alanlarında, kurumdaki akranlarından daha ileride olmaları, çocukların anneleriyle birlikte yaşamalarıyla ve cezaevindeki diğer kadın mahkûmlardan da sürekli ve yoğun bir sevgi görmeleriyle açıklanabilir.

Bunun yanı sıra, ülkemizdeki çocuk yuvalarının, bu yuvalarda kalan çocuklar tarafından nasıl algılandığına ilişkin Eskişehir Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Avukat Mürvet Beyaz'ın 2000 ve 2001 yıllarında yaptığı araştırmanın sonuçları çok çarpıcıdır.

Araştırmaya göre; çocukların çoğunluğu kurumda değil cezaevinde kalmak istemektedirler. Cezaevinin tercih edilmesindeki en büyük etken çocukların burada arkadaşlık ve sevgi ortamını bulmaları olarak belirlenmiştir.

2.8.1. İlk çocukluk döneminde gelişim

0-8 yaş olan çocukların hayatının erken dönemlerinde mental, sosyal ve fiziksel gelişimlerini kapsamaktadır. Bunun yanında sağlık, beslenme, sosyal gelişim ve zihinsel gelişimleri de içermektedir. Beslenme, çevre ve eğitim gibi üç ana bileşen çocukların erken çocukluk gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Özmert, 2005).

Erken çocukluk dönemi, geleceğin şekillenmesi, toplumsal değerlerin taşıyıcısı olmaları ve sosyolojik anlamda toplumların sağlıklı gelişmesi açısından da önemli bir dönemdir. Birçok kişilik-gelişim kuramcısı ve bilim insanı bu dönemin ne kadar önemli olduğunu bildikleri için bu döneme birçok vurgu ve atıfta bulunmuşlardır. Yetişkinlikte bireyin birçok gelişim alanına bu dönemde yaşananların etki ettiği ortaya konulmuştur (Engin, 2017).

2.8.2. Okul öncesi dönem çocuğunda gelişim

Okul öncesi dönem, çocuk gelişiminde artık birçok şeyin öğrenildiği ve halen öğrenilmeye devam edildiği, bilgilerin belli bir olgunluğa erişerek yeni bilgilerin zihinde işlenip yorumlandığı, çocukların araştırmacı, meraklı, hayal güçleri kuvvetli ve sorgulayıcı oldukları bir dönemdir. Bu dönemde çocuklara verilecek eğitim desteğinde onların meraklarını giderici ,neden sonuç ilişkisi kurabileceği ve çeşitli fikirleri savunabilmeleri için gerekli desteklemelerde bulunulmalıdır. Bunu da ancak ezbere dayalı değilde çocukların bunları yaşayarak, görerek öğrenmesini sağlayan ve çocuğun merak ve araştırmacı ruhunu geliştiren ‘‘Fen etkinlikleri’’ ile mümkündür. Bu dönemde çocuğun inceleme, araştırma ve gözlem yeteneklerinin gelişmesi ve çocuğun zihninde sağlam bilimsel temeller oluşturarak bilimsel düşünmeyi öğrenmesi önemli olmalıdır. Bu da bilgilerin sadece anlatılarak değil uygulamalı olarak gösterimi ile mümkündür.

Yeşilyaprak (2000)’a göre’’ okul öncesi dönemde çocukların başarması gereken gelişim görevlerini maddeler halinde belirtecek olursak:

1. Olgunlaşmaya bağlı olarak dil ve ifade yeterliliğini geliştirme
2. Yemek yeme, kendi başına giyinebilme, temizlik gibi özbakım becerilerini geliştirme,
3. El-göz koordinasyonu sağlama
4. Cinsel farklılıkları öğrenme ve cinsel kimliği kazanmaya başlama
5. Büyük ölçüde anne babalarını model alarak; yaşlıları, kardeşleri ebeveyn ve öğretmenleriyle ilişki kurmayı öğrenme, onlara yönelik duyguların farkında olmaya başlama,
6. Sevilmeyi, sevmeyi ve sevgiyi paylaşma ve ifade etme yollarını öğrenme
7. Yanlış ve doğruya ilişkin toplumsal kuralları ve toplusal roller öğrenmeye başlamadır’’(Yeşilyaprak, 2000).

Okul öncesi dönemi diğer dönemlerden ayıran karakter yapısı bu dönemin oldukça hızlı olmasıdır. Çocukluğun ilk yıllarında olan uyku, temizlik, yemek vb. temel yaşamsal faaliyetlerde bir düzen söz konusudur. Artık çocuğun yemek saati,uyku saati rutine girmiştir. Bu yılı izleyen yıllardan sonra temel yaşam faaliyetlerinin yerine getirilmesi ile alışkanlıklar kazanılır (Oktay, 2002). Artık bedenini tanımaya, annesinden bağımsız dış dünyayı tanıma ve anlama çabası içine girerek kendisine ilgi ve sevgi gösterilmesini bekleyen çocuğa dönüşür.

Kısıtlanmış büyüklerin sığ dünyasında, bireyin her alandaki gelişimi için en kritik dönem olan okul öncesi evreyi, sürekli suçun, şiddetin, çıkması umut edilen afların, uğranılan haksızlıkların gündemi oluşturduğu kapalı bir mekanda geçiren çocuk; cinsiyeti ne olursa olsun, içinde bulunduğu yaş gelişim özelliklerinin ötesinde beceriler geliştirmek ve bu dünyaya uyum sağlamak zorunda kalabilmektedir (Çörtü, 2006).

2.9. Cezaevindeki Çocuğun Okul Hayatı

Cezaevinde anneleriyle kalan çocukların okul hayatını ele aldığımızda bu çocuklarla alakalı infaz mevzuatında geçen bir husus yoktur. İnfaz yasasında cezaevinde anneleriyle kalmak zorunda olan çocuklara yönelik cezaevinde açılacak gündüz ve kreş bakımevinin oluşturulmasına ve oluşturulmadığı takdirde de bu çocuklara cezaevinin dışında devlete ait kreş ya da gündüz bakımevi olanağının sağlanması yönünde herhangi bir kurula rastlanmamıştır. Çocuğun zihinsel ve bedensel açıdan gelişimi için eğitime ve dışarıdaki yaşama hazırlanması bakımından bu olanakların oluşturulması önem arz etmektedir. Dış dünyayla temas etmemiş hayatında otobüsü, metrobüsü ilk defa görmüş, araba kornasını ilk defa duymuş olan çocukların olduğu bir cezaevinde bu olanakların oluşturulması için gerekli adımların atılması gerekmektedir. Ancak cezaevleri arasındaki farklı uygulamalar bu durumu da etkilemiştir. Her cezaevinde kreş bulunmamaktadır. Çocuklar kurum dışında farklı bir yere de gönderilmemektedir (bianet, 2015).

(2) İnfaz koruma yasasında kreşlerle ilgili geçen ibare ‘‘Bebeklerin anneleri ile birlikte kalmalarına izin verilen kurumlarda, bebeklerin annelerinin bakımı altında olmadığı zamanlarda bırakılabilecekleri ve nitelikli kişiler tarafından hizmet verilen bir kreş sağlanır’’ şeklindedir (cte. adalet.gov, 2019)

Resim 3-4. Cezaevi Kurumunda Bulunan Kreş Binaları

Resim 4 (cte. adalet.gov, 2019)

2.10. Cezaevindeki Çocukların Fiziksel İhtiyaçları

Bakanlık tarafından cezaevinde anneleri ile kalan çocuklara ve annelere yönelik ‘‘Stüdyo Daire Şeklinde Evler’’ projesinin ilk adımı Sincan Cezaevi’nde 42 mahkûm için atılarak çocuklar ve annelerine uygun koşulları sağlamak için adım atılmaktadır. Projede 48 dairelik inşaata başlanırken, stüdyo daire şeklinde evlerin yapılması gerçekleştirilecek. Bu evlerde, normal yaşamda bir evde ne bulunması gerekiyorsa aynı materyallerin bulunması ve stüdyo dairelerle aynı binada olacağı için çocuklara diğer akranlarıyla sosyalleşme

fırsatı oluşturulması hedeflenmektedir. Böylece anneleriyle kalan çocuklar kapasitesinin üzerine mevcudu olan koğuşlarda diğer mahkûmlarla kalmayacaktır.

Resim 5. Cezaevinde Bulunan Oyun Alanları (cte. adalet.gov, 2019)

Projeyle çocukların fiziksel ihtiyaçlarına uygun olarak, beslenme ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması, eğitim ve oyuncak yönünden zenginleşmiş ortamlar yaratılacak ve ceza infaz kurumlarının donanımı ve fiziksel yapısından kaynaklanan engelleri çocuklar için ‘‘oyun parkı’’ gibi uygun donanımların geliştirilmesi beklenmektedir.

Annelerinin yanında kalan çocuklar 3 yaşından itibaren kreş hizmeti almaktadır. Türkiye'deki Kadın Ceza İnfaz Kurumları'nın tamamında kreş bulunuyor. Çocukların ihtiyaç duydukları kıyafet, bez, şampuan, giysi ve benzeri diğer tüm ihtiyaçları cezaevi idaresi tarafından karşılanıyor.

Yetkililer, çocukların psikolojik sosyal gelişimleri ve sağlıklı yaşamları için "ev tipi" uygulama modeline geçilmekte olduğunu belirtirken, cezaevlerinde annelerinin yanında kalan 0-6 yaşında 703 bulunduğunu kaydetti.

2.10.1. Beslenme

Kişinin, beden faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi için vücudunun alması gereken besinleri alarak büyüme, gelişme ve onarımının sağlanmasıdır (Megep). Kişi hayatı boyunca en iyi ve hızlı gelişimi çocukluk döneminde gösterir. Bu yüzden beslenme bu dönem için ayrı bir önem teşkil eder.

‘‘Beslenme: büyüme, gelişme, onarım, sağlıklı yaşam ve beden faaliyetlerini devam ettirmek için tüm besinlerden sistemli bir şekilde ihtiyaç kadar vücuda alınmasına denir’’ (Megep). Çocuklar hızlı bir gelişim içindedir. Bu yüzden bu dönemde beslenme çok önemlidir. İyi bir beslenmenin olmadığı durumlarda gelişim döneminde olan çocuklar en çok zarar görendir. Ceza İnfaz yasasında, cezaevinde annesiyle kalan çocuklara doktor tarafından belirlenen ve ihtiyaç duydukları gıda maddelerinin cins ve miktarının kontrol edilerek süt emziren annelerde de dahil bulundurulmasına izin verilir şeklinde ilgili madde bulunmasına rağmen bazı cezaevlerinde güvenlik gerekçesiyle verilememektedir.

Ya da annenin ve çocuğun ihtiyaç duyduğu anda tedariki sağlanamamaktadır (cte.adalet.gov, 2019)

Çocuk gelişiminin hızlı dönemi olan ve sağlığın temelini oluşturduğu bu dönemde beslenmenin ne kadar önemli olduğuna dair birkaç çalışma mevcuttur. Bu çalışmada doğumdan önce iyi beslenemeyen bebeklerde(kronik) sürekli diyebileceğimiz beslenme bozukluğunun olduğu görülmüştür. Ve bu çocukların bağışıklık sisteminin zayıf olmasından ötürü hastalıklara daha kolay yakalanmaktadır. Beslenme ve büyüme birbirine paralel seyreder. Yeterince beslenemeyen bebeklerin büyümesinin yavaşladığı, etrafına ilgilerinin azaldığı, huysuzluk yaptıkları bazı davranış bozuklukları ve zeka geriliği gibi hem bedensel hem de zihinsel süreçlerde aksamaların meydana geldiği görülmüştür. Zihinsel olarak öğrenmede güçlükler ve yavaş öğrenme gibi olumsuzluklarda buna dahildir (Megep).

2.10.1.1. Bebeklik döneminde beslenme

Bebeklik döneminde bir çocuğun kendisiyle alakalı dahil olduğu ve bizzat süreci yönettiği alanlar mizacı, uykusu/ beslenmesi ve duygu düzenlenmesi gibi 2 alanı vardır. Bebeklerde hayatının ilk dönemlerinde olması gereken bir düzenden daha önce bahsetmiştik. Bu dönemde bebeğin kendine ait bir beslenme, uyku düzeni vb. duygularının düzenlendiği ve bu ilk yılın gelişim açısından önemli olduğu için bebeğin ve annesinin bu konuda desteklenmesi gerekmektedir.

Bebeklik döneminde çocuğun “kendisi” (self) ile ilgili iki önemli alan vardır; mizacı ve uyku/beslenme ve duygu düzenlemesini gerçekleştirmesi. Bebeğin kendi düzenini oluşturması da ilk yıl için önemli bir gelişim basamağıdır. İlk yılda beslenme, uyku düzeni ve duyguların düzenlenmesi (özellikle sıkıntılı durumlarda verilen reaksiyonları) için bebeğin ve ailenin desteklenmesi gerekir (Özmert, 2005). Çocukların fiziksel, sosyal, duygusal gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde olması için doğru ve zamanında beslenmesi önemlidir. Beslenme sırasında anne ve bebek arasında güçlü güven ve sevgi bağları oluşur. Ebeveynlerin çocukların beslenmesini dikkat etmesi ve 6. aydan sonra ek gıdalara geçmesi tavsiye edilmektedir.

Yeni doğan bebeğin sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişmesi aldığı gıdaların yeterli olması ile gerçekleşir. Sağlıklı ve dengeli beslenmediği durumlarda gelişimi yavaşlar, zihinsel ve bedensel gelişimde gerileme görülür. Uzman doktorlara göre bebeklik döneminde yeterince beslenemeyen, kaliteli ve iyi uyuyamayan ve bakılmayan bebeklerde beyin gelişiminde gerilik gözlemlenmiştir.

2.10.1.2. Oyun döneminde beslenme

Oyun dönemi dediğimiz 1-6 yaş arasındaki aralıkta 0-1 yaşa göre daha yavaş bir gelişim ve vücuttaki birtakım değişimler söz konusudur. Fiziksel olarak diş sayısının artması, kol ve bacaklarda uzama, iskelette serleşme görülmektedir. Çocuk bu dönemde emeklemeye, dik durmaya ve yürümeye başlar. Vücut ağırlığını taşıyacak şekilde iskelet ve kaslar

güçlenmiştir. Çocukların davranışları farklılaşır. Daha hareketli, çevresini tanımaya çalışır, koşar ve oynar. Sadece bedensel olarak değil zihinsel, sosyal ve duygusal olarak da gelişerek çevresinin davranışlarını gözler ve taklit eder. Oyun oynarken enerji sarfeden çocuğun yemesi de artar. Doğru bir orantı söz konusudur. Özellikle oyun çağında doğru beslenme alışkanlıkları kazandırılmalıdır (Megep).

2.10.2. Temizlik

2.10.2.1. Bebeklik döneminde temizlik

Bebeklik döneminde temizlik çocuğun sağlığı ve hastalıklardan korunması için önem arz eder. Bu temizliği yaparken bebeğin hassas cildine zarar vermeden, el, ayak bakım ve temizliğini yapmak, gözlerine ve kulaklarına su kaçırmamaya dikkat edilmelidir. Dolayısıyla bebeğin temizliğini yaparken bilinçli bir şekilde yapmak gerekir.

Birçok hastalığın temelinde temizliğe ve kişisel bakıma dikkat edilmemesi yatar. Özellikle de bebeklerde temizliğe dikkat edilmediğinde bağışıklık sisteminin zayıf olmasından dolayı daha çabuk hastalanabilmektedirler. Bebeğin sağlıklı gelişiminde de temizlik önemlidir. Bebeğin temizliği yapılırken bilinçli ve dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Bebeğe zarar verecek davranışlardan kaçınmak gerekmektedir. Cezaevinde bebekler için banyo yaparken bile uygun koşullar ve ortam bulunmamaktadır. Özellikle kışın havaların soğuduğu zamanlarda farklı tip cezaevlerinde, fiziksel koşulların farklı olmasından dolayı bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Koğuşların büyük olmaması ve kişi sayısının fazla olmasından dolayı koğuşlardaki temizlik istenen düzeyde değildir.

2.10.2.2. Oyun döneminde temizlik

Çocuk gelişimine büyük bir katkı sağlayan oyun dönemi, temizlik açısından da dikkat edilmesi gereken dönemlerden biridir. Oyun döneminde çocuklar sürekli eline bir şey almaya, aldıkları şeyleri ağızlarına götürmeye ve oyuncaklarına dokunmaya çalışır. Bu dönemde çocukların özellikle el temizliği, oynadıkları oyunlarda ellerine aldıkları materyallerin temizliğine özen gösterilmelidir. Çocukları mikroplardan korumak ve mikropların vücuda girmelerine engel olmak gerekir. Çocuklara oyun döneminde, yemekten önce ve sonra, tuvalete girmeden önce ve sonra, diş, ağız, yüz temizliği, oyun oynadıktan ve dışarıdan geldikten sonra ellerini yıkamaları gerektiğine dair birçok kural koyarak temizlik kurallarını öğrenmeleri sağlanmalıdır (Megep).

Çocukların el tırnak bakımı yapılmalı ve tırnaklar kesilmelidir. Düzenli aralıklarla banyo yapılması çocukların sağlığı için gereklidir. Biriken maddeleri deriden uzaklaştırmak, cildi temizlemek banyo yapmakla mümkündür. Vücutta biriken kirlerin derideki gözenekleri tıkamaması ve derinin oksijen almasını sağlayarak vücudun normal görevini yapması ve sağlığı için şarttır (Megep). Tuvalet ve sonrası beden temizliği dikkatle yapılmalı ve çocuklara sağlıklı giysiler giydirilmelidir. Ağız ve diş sağlığı için çocukların dişlerini fırçalamaları için alışkanlıklar kazandırılmalıdır.

2.11. Cezaevinde Uyku Dinlenme ve Açık Hava İhtiyacı

Çocukların temel fizyolojik gereksiniminin başında uyku gelir. Büyüklerimizden de sık sık duyduğumuz uyusunda büyüün ninnisi bir gerçekliği de ifade etmektedir. Çocuklar özellikle de bebekler uyuyarak büyür. Yeni doğan bebekler günün %80'nini yani 16-18 saatini uykuda geçirirler. 1 yaş bebeklerde ise bu süre %50'ye düşmekte çocuğun ihtiyaç duyduğu uyku süresi yaşına göre de değişiklik göstermektedir. Yaş büyüdükçe uykuya olan ihtiyaç da azalmaktadır. 2 ve 5 yaş arasındaki çocuklar için 13-15 saat uyku için yeterlidir. Yetersiz uyumaktansa çocukların gereksiz ve fazla uyumaları sağlıkları için daha iyidir. Bebekler uyku esnasında tüm gün oynadıkları ve öğrendikleri oyunları, yaşadıklarını, görüklerini tekrar işler ve belleğe kaydeder.

Uykunun bebeklerde ne kadar önemli olduğuna dair birçok uzman görüşü mevcuttur. Uzman Doktor Saral'a göre; anneler bebeklerin yeme içmesine dikkat ederken uykuya gerekli önem verilmemektedir. Hâlbuki uyku da çocuklar için en az beslenme kadar büyüme ve gelişmesinde önemli role sahiptir. Saral'a göre, "kaliteli ve kesintisiz gece uykusu bebeklerin büyümelerinde ve beyin gelişiminde önemli role sahiptir. Türkiye'de bu konuda yapılan bir araştırmada da annelerin %80'nin bu konuda bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Bebekler için 0-3 yaş dönemi hem zihinsel gelişim hem de sağlıklı büyüme için kritik dönemlerden biridir. Beyin gelişimi %80 oranında bu dönemde tamamlanmakta ve yetişkinlikteki büyüklüğe neredeyse ulaşmaktadır. Kaliteli ve sağlıklı bir gece uykusu alan bebekler gün boyunca öğrendikleri şeyleri zihinlerinde daha iyi tutmakta, düzenlemekte ve yeni güne daha enerji toplamış bir şekilde başlamaktadır. Gün içinde de daha enerjik, hareketli ve öğrenmeye açıklardır. Bu durum zihinsel gelişimi için olumlu etkiler oluşturmaktadır. 0-3 yaş arası bebeklerin gelişiminin hızlı ve çabuk olduğu bir dönemdir. Özellikle de beyin gelişimi 0-3 yaş için hayati önem taşımaktadır. Bu dönemden sonra bebekler hiçbir döneminde hem zihinsel hemde fiziksel olarak bu kadar hızlı gelişemezler. Dolayısıyla bu dönemde yapılan hatalar ve ihmaller bebeğin beyin gelişimini olumsuz etkilemekte ve bir daha telafi edilemeyecek hasarlar meydana getirebilmektedir." Bu yüzden kesintisiz gece uykuları özellikle REM uykuları bebeğin potansiyel beyin gelişimini için çok önemli role sahiptir"(sağlikekibi.com, 2018). Yapılan bazı araştırmalarda uyku esnasında vücudun protein sentezinin hızlandığı, büyüme hormonu düzeyinin arttığı, vücudu ve zihni rahatlatarak sinir sisteminde yeni yollar oluştuğu kanıtlanmıştır (Megep, 2018).

Yeni doğan bebekler özellikle dış dünyayı tanımaya ve anlamaya başladıkları aylardan itibaren dışarıya ilgileri artar ve dışarı çıkmak isterler. Çocuklar için en az beslenmeleri kadar önemli bir şey varsa o da temiz hava ve güneştir. Çocukların mevsimlerde meydana gelen hava durumlarına karşı bağışıklık kazanması ve temiz hava alması için dışarı çıkarılması gelişiminin vazgeçilmez parçasıdır. Bebeklerin dışarıda karşılaştığı iklim özellikleri (güneş, rüzgâr, yağmur), hayvanlarla karşılaşması, bitkilere ve çiçeklere dokunması doğayı tanımaya ve keşfetmesine yardımcı olup gelişimine katkı sağlamaktadır. Gelişimin hızlı olduğu dönemlerde çevre etkisi yavaş olduğu dönemlere göre büyüktür.

2.12. Cezaevindeki Çocuğun Psikososyal İhtiyaçları

Erick Erikson'a göre'' güven duygusunun kurulmasında bebeklerin doğumlarından bir yaşına kadar olan süre önemlidir'' (Megep, 2018). 0-3 yaş çocukların koşulsuz sevgi ve güvene ihtiyaç duydukları dönemdir. Hiçbir kurum veya kişi çocuklara anne sevgisi ve şefkatini veremez. Cezaevine annesiyle girmek zorunda kalan çocuğun cezaevinin dışında kalabileceği 2 alternatifi vardır. Varsa ona bakacak bir vasi ya da yetiştirme yurtlarıdır.

Cezaevindeki çocuğun annesiyle ve onun koğu arkadaşları dışında girebileceği herhangi bir sosyal çevresi yoktur. Çocukların kurum bakımında kalması gelişiminde birtakım olumsuzluklar oluşturabileceği gibi cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocuklar içinde meydana gelen olumsuzluklar vardır. Cezaevi şartlarının çocukların gelişimi için uygun olmaması ama en azından çocuğun anne bakımında ve gözetiminde olması ile diğer taraftan devlet kurumlarında daha iyi koşullar altında büyümesi ama bu seferde anne sevgisinden mahrum kalması durumlarını anneler sürekli düşünmektedir. Çocuğun bunaldığında, sıkıldığında ya da diğer koğuşlardaki arkadaşları ile istediğinde oyun oynayabilmek için koğuştan çıkması mümkün değildir. Çocuğunun bu süreçte psikolojik sıkıntılarını gidermeye çalışmak başta annesine daha sonra da kurum psikolog ve sosyal çalışmacısına düşmektedir. Sosyal Destek Görevlilerinin hem anneyi hem de çocuğun psikolojik sıkıntılarını gidermesi için destek olmalıdır.

2.13. Cezaevindeki Çocuğun Akran İlişkileri

2.13.1. Akran ilişkilerinin gelişimi

Cezaevlerinde anneleriyle birlikte yaşayan çocuklar için arkadaşlık kurabilecekleri yaşlıları genelde olmamaktadır. Hatta çoğu zaman koğuşta tek çocuk olarak bulunabilmektedir. Arkadaşlık kurabileceği ya da oyun oynayabilecekleri insanlar onlardan yaşça büyük olan diğer mahkûmlar olmaktadır.

Harris'in "group socialization" teorisine göre üç yasa kadar olan dönemde çocuğun kişilik gelişimi tamamıyla onu yetiştirenlerin (anne-babasının) elindedir. Ancak 3-4 yaşlarından sonra bu etki giderek azalmakta ve ergenlikle birlikte kişinin karakter gelişiminde arkadaş çevresinin etkisi ailenin etkisinden daha da fazla rol almaktadır.

Çocuğun dış dünyayla bağlantısının ilk olduğu yer aile ortamıdır. Ancak ilerleyen zamanlarda çocuk için ailesi ile kurmuş olduğu bu ilişki yeterli olmayacak ve dış dünya ile alakalı farklı ortamlara girecektir. Okul ile çocuğun artık ailesinden bağımsız ve farklı bir çevresi oluşmaktadır. Bu ilişki çocuğun ailesi ile girmiş olduğu ilişkiden daha farklıdır. Okulda akranlarıyla da en az ailesi ile geçirdiği zaman kadar beraber olmaktadır. Çocuk bu sayede sosyal ortamları tanır, öğrenir. Arkadaşlık ilişkilerinin aile ilişkilerinden daha farklı olduğu gözlemlenmiştir.

Hartup'a göre çocuğun deneyimlemesi gereken iki sosyal ilişki türü vardır;

1) Dikey İlişkiler: Bu ilişkinin isminden de anlaşıldığı gibi bir alt-üst ilişkisi vardır. Yani çocuğun kendinden büyük biriyle girmiş olduğu ilişki türüdür. Bu kişiler çocuğun öğretmeni, anne- babası, abi, ablası vb. kişilerdir. Çocuk bu ilişki türünde alıcı ve kabul edici konumdadır. Kendisinden daha büyük olan yetişkinin etkisi altındadır. Yetişkin kişi

çocuğun davranışlarını kontrol ederek ona yardım etmeye çalışır. Çocukta bu yardımı kabul edendir. Çocuk yetişkinlerle girmiş olduğu bu ilişkide güven hisseder ve yeni bilgi beceriler kazanır.

2) Yatay İlişkiler: Bu ilişkide çocuğun kendisiyle aynı statüde ve sosyal güce sahip olan kişilerle kurduğu ilişki türüdür. Bu ilişki dikey ilişkilerdeki gibi tamamlayıcı değil karşılıklıdır. Çocuğun akranları ile girdiği bu ilişkide bazı sosyal becerileri akranları geliştirirler. Akranları sayesinde çocuk ailesi ile girdiği ilişkiden daha farklı beceriler kazanır. Oyun oynayarak birbiriyle etkileşime girerek birbirinin sosyalleşmesine yardımcı olurlar. Çocukları en iyi kendi yaşlıları anlar ve en güzel eğlenceli vakitleri akranları ile beraber geçirirler. Bu sosyal ilişkide roller partnerlerin benzer becerilere sahip olmasından dolayı değişebilir. Çocuklar kendi kurallarını kendi koyar, işbirliği ve uyumu beraber öğrenirler. Çocukların akranları ile girdiği ilişki tamamlayıcı niteliktedir (http.cocuklaringelisi.com, 2018). Bu yüzden çocukların akranları ile beraber vakit geçirmesi için gereken özen gösterilmelidir. Cezaevindeki çocukların akranları ile beraber vakit geçirebileceği tek ortamı eğer varsa kreş ortamı yoksa da eğer koğuşunda başka bir çocuk varsa odur. Bunlar dışında çocuğun akranları ile beraber vakit geçirebileceği ortam yoktur. Daha çok dikey ilişki içindedir buradaki çocuklar.

Çocukların gelişim basamaklarına göre akran ilişkileri değişmektedir. Bebekler daha 3 aylıkken bile diğer bebeklere ilgi göstermeye başlar. 1 yaşın sonunda interaktif davranışlar sergilerler. 2 yaş itibarı ile akran ilişkileri daha sık ve kompleksli hale gelir. Karşılıklı bir şekilde sosyal oyunlar başlar. Ailesi yanında olsa bile akranları ile birlikte vakit geçirmeyi isterler. Dil becerileri oyunlarla pekişir ve çocukların sözel becerileri gelişir (cocuklaringelisi.com, 2018).

2.13.2. Akran ilişkilerinin işlevi

“Okul öncesi çocuğu için akranları tarafından onaylanma ve kabul edilme oldukça önemli olumlu bir sosyal destektir. Akranı tarafından onaylanan çocuk, kendini daha kabul edilmiş hissedebilmektedir. Ve bu yaştaki çocuklar için akranının yardım etmesi ya da akranın yapılan yardımı kabul etmesi karşılıklı etkileşimin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır” (Çörtü, 2006)

Yakın zamanda yapılan araştırmalar gösteriyor ki, üç-dört yaşındaki çocuklar arkadaşları tarafından kabul görmek için çaba harcamakta ve bu dönemde yaşadıkları olumsuz deneyimler sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz ölçüde etkilemektedir. Çocuklar ilk olarak 6 aylıkken akranlarına karşı ilgi duyarlar ve “gülümseyerek”, “agulayarak” karşılıklı iletişime geçerler. İki yaşına geldiklerinde akranları ile karşılıklı iletişim halinde olmaları;

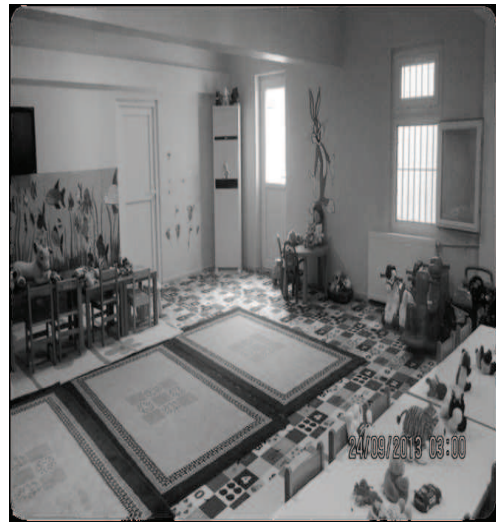
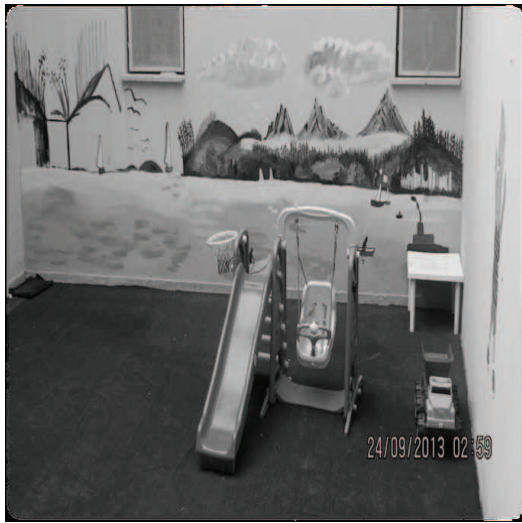
- a-dikkatlerini idare edebilme,
- b-duygularını ifade edebilme,
- c-karşısındakinin davranışlarını taklit edebilme,
- d-sebep-sonuç ilişkisini kavrayabilme ve
- e- dil gelişimini tamamlayabilme açısından oldukça önemlidir.

“Araştırmalara göre agresif ve utangaç olan çocuklar bir arkadaş grubuna dahil olmakta oldukça zorlanmaktalar (ayrıca bu çocuklarda -attachment- ‘bağlanma’ sorunu olduğu sonucuna varılmıştır.) Bununla birlikte akranları tarafından kabul göremeyen çocuklarda

öncelikle davranış bozukluğu, sonra ise ebeveynleri ve kardeşleri ile ilişki kuramama (uyum sağlayamama) sorunları ile karşılaşabilmektedir. Yine uzun dönem çalışmalarının sonuçları gösteriyor ki erken çocukluk döneminde akranları ile olumlu ilişkiler deneyim eden çocuklar toddler döneminde hatta okul döneminde de kolaylıkla olumlu ilişkiler kurabiliyorlar. Ancak bir diğer araştırmaya göre ise anaokulunda arkadaş edinmede güçlük yaşayan çocuklar 10 yaşına geldiklerinde de arkadaş edinemedektedirler. Edinilen arkadaşlıklar ise olumlu sonuçlara vesile olurken (yüksek akademik performans ve spor aktiviteleri gibi), olumsuz sonuçlara da sebep olabilmektedirler (kötü alışkanlıklar ve düşük okul başarısı gibi.) Bunun yanında erken çocukluk döneminde problemlili arkadaşlık ilişkileri yaşayan çocukların okula başlamada uyum sorunu yaşadıkları gözlenirken, okul başarıları da düşük olarak ölçülmüştür” (akwa.us, 2019).

2.14. Cezaevinde Oyun Alanları

3-6 yaş arası çocuklar oyun çağının en sevimli, en canlı ve en renkli dönemlerinde çocuk konuşkan ve yaşam doludur. Hareketlerinde serilik vardır. Merak duygusu çocuğu keşfetmeye iter. Çocuk hayal gücünü kullanarak ve sınırsız bir öğrenme ile çevresindeki her şeye ilgi duyar (Yörükoğlu, 1977). Çocuklar bu çağda gün boyunca yorulmadan oynama, içinde bitmek bilmeyen bir enerji ile sürekli deneme ve keşfetme peşindedir. Artık yetişkinlerle iş birliğine giren ve söz dinleyen, kendi cinsiyetinin farkına vararak iyiyi kötüden ayırt etmektedir. Bu yüzden çocuklarla beraber oyun oynayarak geçirilen zamanlar ve oynanan oyunlar çocuğun yemesi ve içmesi kadar önemlidir. Sosyal becerilerinin gelişmesi ve etkili bir iletişim için bebeklikten itibaren aile tarafından desteklenmelidir. Çocuk içinde bulunduğu duyguları farklı oyunlarla dışa yansıtır. Bazen savaş oyunları, resim yapma, tiyatro yapma v.b birçok oyunla çocuklar dünyayı tanımaya ve anlamlandırmaya çalışır. Oyunlar çocukların içindeki enerjilerini boşaltmasını sağlar kas gelişimini geliştirir. Bireyin çocukluktan itibaren içinde bulunduğu en temel sosyal iletişim oyunudur. Oyun, çocuğun gelişimi için hayati bir önem taşır ve çocuğun gelişimini yansıtır. Oyun içinde bilgi ve becerileri kendiliğinden öğrenir (Durualp & Aral 2010) .

Resim 6. Cezaevinde Bulunan Oyun Alanları (cte.org, 2019) **Resim 7.**Kreş Binası Oyun Alanı

Uluğ Ormanlıoğlu, oyunun işlevlerini şu şekilde tanımlar (Ormanoğlu, 1999, s:11-12):

Oyun, çocuk gelişiminde önemli bir yeri olan, mantığa aykırı gibi görünen bir davranış ve sosyal bir kuruluştur. Çocuğun uyum sağlaması, hayal ile gerçek arasında köprü sağlayarak çocuğun iç dünyasını yansıtır. Oynarken çocuğun yaratıcı düşünmesini sağlayan sonuca değil eğlenmeye odaklanan hareketlerle çocuğun kendi deneyimleri ile dünyayı tanınması ve öğrenmesini sağlayan boş zaman etkinliğidir. Çocuk enerjisini boşaltarak onu yetişkinliğe hazırlayan önemli bir araçtır. Deney yolu ile düşünmesine yardımcı olarak çocuğa canlılık katar (Ormanoğlu, 1999 :11-12). Oyunun çocuk gelişimi için ne kadar önemli bir yeri olduğunu ve daha burada sayılmayan bilinmeyen birçok yararı da mevcuttur.

Oyun çocuğun istediği yenilik ve değişiklikleri sağlayarak gelişimini sağlayan işlevsel bir durumdur. Eğlenmek için yapıldığı sanılsada aslında çok ciddi bir faaliyettir. Çocuğun oyuncaklar sayesinde dili de gelişmektedir. Oyunlar çocuklara adeta laboratuvar ortamında deneyerek ve keşfederek öğrenmesine yardımcı olur. Çocukta zeka, beden ve kişilik yapısının gelişmesini sağlayarak çocuğa boşalım olanağı veren faaliyettir. Toplumsal kuralları öğrenerek sosyal ve ahlaki değerleri öğrenmesine yardımcı olur. Egonun bir fonksiyonudur. Çocuğa boşalım olanağı veren faaliyettir. Geniş anlamda çocuğun kişiliğini bütünü ile etkileyen bir faaliyettir” (Ormanoğlu, 1999 :11-12).

” Yörükoğlu’na göre, çocuğun oyunla olan ilişkisinin gözlenmesi, şu bilgilerin edinebilmesini sağlar (Çay, 2006).

- ✓ Çocuğun zihin gelişmesi ve zekâ düzeyi, hayal gücü ve yaratıcılığı,
- ✓ Yetenekleri, becerileri ve eğilimleri,
- ✓ Çevresini algılayışı, insanlara ve çevreye tepkileri, olaylara değerlendirişi ve yorumlayışı,
- ✓ Davranışında saldırgan, atak ya da çekingen ürkek oluşu,
- ✓ Cinsel kimlik gelişmesini, kendi cinsinin davranışları nasıl gösterdiği,
- ✓ Kendisiyle ve aile üyeleriyle ilişkileri,
- ✓ Korkuları, kaygıları, tedirginlikleri, istekleri ve özlemleri, kısaca ruhsal bunalım ve çatışmaları

Yukarıdaki tanım ve örneklerdeki uzman görüşlerinden hareket edersek çocuklar için oyunun ne kadar önemli bir yerinin olduğu, oyunun gerek zihinsel gerek fiziksel olarak çocuğun gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşmak yanlış olmayacaktır. Türkiye’de cezaevinin fiziksel koşulları düşünüldüğünde çocuklara gelişimi için bu kadar yarar sağlayan oyun alanları mevcut mudur? Maalesef şu an Türkiye’deki birçok cezaevinde binaların fiziksel yapısı bile çoğu yerde eksik iken çocuklar için ayrı oyun alanları mevcut değildir. Bazı cezaevlerinde oyun alanları boş bir koğuşun ya da ara boşlukların boyanması ve içine konulan birkaç eşyadan ibarettir. Kreş hizmetlerinin verildiği yerlerde oyun alanları kreş binasının içindedir. Bu şekilde oluşturulan yerlerin olması çocukların oyun ihtiyacının karşılandığı anlamına gelmemektedir. Çünkü her cezaevinin kendine

göre ayrı kurallardan ve de fiiksel şartlardan oluştuğu unutulmamalıdır. Araştırmacı tarafından Gebze’de yapılan gözlemlerde kreş imkânı kurum içinde farklı bir binada verilirken annelerin suçuna göre ayırım yapılmakta ve bazı çocuklara kreş imkânı verilmemektedir. Kurumun içinde de ara boşlukta duvarların boyandığı yerlerin çim halılarla döşendiği ve içine atlıkarınca, kaydırak ve tahtıravallinin olduğu koğuş avlusuna benzeyen bir yerde çocuklar eğitmenleri ile beraber oynayabilmektedir. Anneleri ile çocuklar buraya girememekte ve beraber vakit geçirememektedir. Açık cezaevleri kapalı cezaevlerine nispeten bu konuda annelere daha iyi imkânlar sağlayabilmektedir. En azından anne ve çocuk varsa kurumun bahçesinde beraber oyun oynayabilmektedir. Çocukların farklı oyun tipleri için o oyunu oynayabileceği araç ve gereçlerinin de olması gerekmektedir. Ancak cezaevinde güvenliği sağlamak ve dışarıdan kurum içine yasak şeylerin girmemesi için dışarıdan çocuklara oyuncak satın almak ya da aileleri tarafından alınması yasaktır. Anneler kantinden aldıkları mukavva ve farklı ekipmanlarla çocuklarına kendileri oyuncak yapmaktadır. Ancak bir süre sonra yapılabilecekler tükendiğinde çocukların canı sıkılabilmekte ve oyun oynamak istememektedir. Zaman zaman psikososyal servis görevlileri kurum tarafından ya da bağış olarak alınan oyuncakları kontrol edildikten sonra çocuklara verilebilmektedir.

Çocukların en güzel ve en hareketli diyebileceğimiz bu yaşlarda kurum imkânları ve koşulları çocukların oyun ihtiyaçlarını giderememektedir. 6 yaşına gelmiş ama yürürken örümceği koşarken binebileceği bir bisikletleri hiç olmamıştır. Ya da en önemlisi ebeveynleri ile birlikte parkta oynayabileceği zamanları ve imkânları yoktur. Bu çocuklar masum ve annelerine ne cezalar verilirse verirsin masumiyet karinesi ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek buralarda yaşamak zorunda olan çocuklara gelişimleri için uygun ortamların oluşturulması için herkesin çaba göstermesi ve gerekli adımların atılması gerekir.

2.15. Cezaevindeki Çocukların Sağlık Hizmetleri Koşulları

Cezaevinde bulunan sağlık koşulları çoğunlukla çocukların sağlık ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Çocuklara özel bir çocuk doktoru yoktur. Sadece bedensel sağlıkları için değil ruhsal sağlıklarını da koruyucu herhangi bir faaliyet yoktur. Çocuklar dışarıdaki akranları ile konuşma ve oynama şansı bulamazlar. Cezaevinin baskıcı, katı ortamı çocukların psikolojik ve akıl sağlıklarında kalıcı zararlar verebilmektedir (UN Office on Drugs and Crime, 2009:25).

İnfaz mevzuatında sağlıkla ilgili yer alan madde; Bir bebek hapisshanede doğmuş ise, hapisshanede doğduğu doğum belgesine işlenmez ve kadın mahpusların tutulduğu kurumlarda doğum öncesi ve doğum sonrası her türlü bakım ve tedavi için özel bir yer bulunur. Bununla birlikte şartların uygun olduğu yerlerde, çocukların kurum dışında bir hastanede doğmaları için gerekli düzenlemeler yapılır (cte.adalet.gov, 2019) şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Ancak uygulamada bazı yerlerde ve cezaevlerinde hamile tutuklular normal tutuklular gibi cezaevi ring aracında hastaneye götürülebilmektedir.

2.16. Cezaevindeki Çocuğun Güvenlik Koşulları

Cezaevinde annesiyle kalan çocuklar için extra bir güvenlik önlemleri söz konusu değildir. Kurum dışı jandarma kurum içinde infaz koruma memurları tarafından gözetilmektedir. Birçok suçlunun bir arada olduğu ve psikolojik birçok sıkıntı yaşayan mahkûmlar arasında kalan çocuklar savunmasız haldedir. Ancak gerek annelerin cevaplarından gerek de yapılan gözlemler sonucunda çocuklara fiziksel herhangi bir müdahalenin söz konusu olmadığı görülmüştür. Annelerin en büyük tedirginliklerinden biri isyan, yangın, kavga v.b durumlara maruz kalındığında çocuklarına bir zararın gelmesi. Dört duvar arasında ve kapalı kapılar ardında yalnız kalmaktan korkmaktadırlar.

2.17. Anne-Çocuk-Cezaevi Döngüsünde Sosyal Hizmet Yaklaşımları

2.17.1. Ekolojik yaklaşım ve anne-çocuk-cezaevi ilişkisi

Günümüzde halen sosyal hizmetin temel işlevinin kişisel ve klinik tedavi olduğu ve sosyal reform yaklaşımıdır. Bu konuda Freud'un geliştirdiği medikal model kullanılmıştır. Bu modelde insan davranışları ve sorunları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu model duyguların ve davranışların temelinde ruhsal hastalıkları arar, müracaatçıyı hasta olarak nitelendirir (Duyan, 2010).

Ekolojik yaklaşım insanların fiziksel ve sosyal çevreleri arasındaki işlevsel olmayan etkileşimleri kavramsallaştırmak ve vurgulamak suretiyle tedavi ve reform yaklaşımını bütünlendirmektedir. İnsanlar çevrelerindeki tüm unsurlarla girdikleri etkileşimler yoluyla gelişmekte ve uyum sağlamaktadır. Model bireyin gereksinimlerine göre çevreyi düzenleyerek bireyin çevresindeki insanlarla uyum sağlamasına yardımcı olur. Kişinin çevresiyle başetme kalıplarını geliştirmeye çalışır (Duyan, 2010).

Sosyal hizmet bireyin sorun çözme kapasitesini, olaylarla başa çıkması için bireye odaklanır ve kapasitelerini geliştirmeye çalışır. Ekolojik yaklaşım, birey ve çevresi arasındaki etkileşime ve uyuma yoğunlaşan bir yaklaşımdır. Sosyal hizmet uzmanları, bu yaklaşım çerçevesinde savunuculuk, organizatörlük ve arabulucuk rolleri ile bireyin çevre ile iletişim ve etkileşiminin olumlu yönde olması için çalışır (Duyan, 2010). Arabuculuk rolü ile bireyi içinde bulunduğu sistem ve kurumlara ulaştırmak için kaynak ve fırsatlar arasında bağlantı kurabilir. Sistemler üzerinde reform yapmaya çalışıp bireyin gereksinimlerini etkili bir şekilde gidermek için çalışabilir. Bu yaklaşımda birey çevresine karşı pasif değil aktif bir ilişki içindedir. Genelci uygulamadaki yöntem odaklı sorun çözmeye ve bireyi çevresel faktörler içinde ele alarak birey ve çevresi arasındaki etkileşimler ve değişimler üzerinde durur. Ekolojik model, bireyin çevresindeki hem içsel hem de dışsal faktörleri araştırır.

Zatrow ve Kirst-Ashman (1990)'a göre; ekolojik yaklaşım bireyin sorun çözme kapasitesini yükselterek kendi gelişimini ve zihinsel kapasitelerini yükseltip birey ve sistemler arasında etkileşime odaklanarak bireyin gereksinimlerini etkili bir şekilde karşılayıp sistemleri değiştirmeyi amaçlar (Duyan, 2010). Sosyal çalışmacıların uygulamalarında asıl hedef birey ve onun refahını sağlamaya yönelik çalışmalardır.

Çocukları ile kalan annelere müdahale ederken onların aileleri, koğuş arkadaşlarından da destek alır. Ekolojik model, sosyal hizmet uzmanlarına bireyle ilişkisinde göz önüne alması gereken fiziksel, duygusal, bilişsel, ruhsal ve sosyal alan gelişiminde inceleme yapmasına yardım eden sistematik bir yapıdır. Bu model, doğa bilimlerinden uyarlanarak insan davranışını açıklama da kullanılmıştır.

Duyan'a göre "Ekolojik yaklaşım, mikro ve mezzo düzeydeki insani hizmetlere uygulanmaktadır". Ekolojik yaklaşımda toplum, onu oluşturan nüfustaki grupların çevreleriyle ilişkilerine odaklanır. Aynı zamanda sınırları olan ve çevresiyle etkileşime giren bir organizmadır (Duyan, 2010).

2.17.2. İnsan hakları, çocuk hakları ve hak temelli yaklaşım

Kadın ve çocuklara yönelik ceza yasasında pozitif ayrımcılık yapılmıştır. İlgili maddede yargısal ve diğer makamların denetimine tabi olmak koşulu ile, özellikle hamile ve bebekli kadınların, küçüklerin ve çocukların, yaşlıların, hasta ve özürlü kişilerin sadece özel durumlarını ve haklarını korumak amacıyla alınan ve hukuka göre uygulanan tedbirleri ayrımcılık sayılamaz ibaresi yer almaktadır (ihdmardin.org, 2015).

Kadınların, özellikle de hamile ve bebekli kadınların, çocukların ve küçüklerin, yaşlıların, hasta veya özürlü kişilerin sadece haklarını ve özel durumlarını korumak amacıyla alınan ve hukuka göre uygulanan tedbirler ayrımcılık sayılamaz. Bu tür tedbirlere duyulan ihtiyacın bulunup bulunmadığı ve uygulanması, her zaman yargısal veya diğer bir makamın denetimine tabidir.

İnsan hakları evrensel bildirgesi, madde 2 de geçen "Herkes, ırk, dil, cinsiyet, renk, din, siyasi ya da başka görüşler, ulusal veya sosyal köken, varlık ya da başka bir statü kaynağı gibi nedenlerle herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu bildirmede yer alan bütün hak ve özgürlüklere sahip olacaktır". Dolayısıyla burada hangi çocuk olursa olsun herhangi bir ayırım söz konusu olamaz herkese eşit muamelenin yapılması gerekir.

Madde 25/2'de geçen;

"Analık ve çocukluk özel ihtimam görmek hakkına haizdir denilmektedir".

Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi'nde çocukları ilgilendiren bütün eylemlerde, öncelikle çocuğun yararının gözetilmesi gerekir ilkesi çocuk merkezli bir bakış açısıyla çocukların hak ve ihtiyaçlarına dikkat çeker. Çocuklara yönelik verilecek hizmetlerde ve reform çalışmalarında çocuğun korunmasına ve çıkarlarına öncelik verir.

2.17.3. Cezaevi sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı

Sosyal hizmet uygulamasında güçler yaklaşımının odağında güçlendirme bulunmaktadır. Güçlendirme; insanların, grupların veya toplumların hayatlarında kontrol yetisine sahip olabilmesi için gerekli çaba olarak tanımlanabilir. Güçlendirme uygulaması, bireylere, gruplara ve toplumlara sahip oldukları kaynakları keşfetmelerine ve onları kullanmalarına yol gösterme sürecini tanımlamaktadır. Güçlendirme yaklaşımının ana odağı,

müracaatçıların uygulamaya aktif katılımını sağlamak ve onların güçlü yönlerinin farkına varmasını ve çözümüne katkıda bulunmasını sağlamaya çalışmaktır. Güçlendirme yaklaşımında insanların ve toplumların kendi yaşamları üzerinde kontrol yetisine sahip olabilmeleri ve sistemde diğer bireylerden daha güçsüz oldukları ilişkilerde farklılıkları en aza düşürmek ve bireyi güçlendirmeyi hedefler. Müracaatçıların benlik saygısının yükselmesi onları güçlendirmeden ve güçlerini ön plana çıkarmaktan geçer. Her müracaatçı biriciktir ve müdahale yapılırken bireysel farklılıklar göz önüne alınır. Mahkûm annelerin sorunlarını çözmek ve onları bu süreçte aktif hale getirip yardım ilişkisini kurmak için cesaretlendirir.

2.17.3.1. Güçlendirme ilkeleri

Sosyal çalışmacıların müracaatçıların becerilerini kullanabilmeleri için güçler perspektifinin sahip olduğu şu beş ilkeyi yerine getirmeleri gerekir (Duyan, 2010).

1. Her birey, grup ve toplum güçleri sahiptir.
2. Yaşanılan travma, istismar ve hastalık deneyimleri birey için acıtırıcıdır, fakat bunlar birer meydan okuma ve başa çıkma faktörü de olabilir.
3. Güç kapasitesinin üst sınırlarını sadece müracaatçının kendisi bilir. Bireylerin, grupların ve toplumun hedeflerinin dikkate alınması gerekir.
4. En iyi müdahale müracaatçılarla iş birliği yapılarak gerçekleştirilebilir.
5. Her çevre ve sistem yararlanabilecek kaynaklarla doludur.

2.17.3.2. Cezaevinde güçlendirme sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının görevleri

Duyan'a göre "Ceza İnfaz kurumlarında kadın suçlularla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının en önemli rollerinden birisi güçlendirmedir. Sosyal hizmette güçlendirme yaklaşımı, özellikle kadınlar, çocuklar ve baskı altındaki gruplar olmak üzere, toplumda sosyal destek sistemleri hasar görmüş bireylerle çalışmalarda kullanılan bir yaklaşımdır".

Sosyal çalışmacının güçlendirme uygulamasında yerine getirmesi gereken görevlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Duyan, 2010).

1. Müracaatçıları olumsuz yargılardan uzaklaştırmak ve damgalamaları ortadan kaldırmak,
2. Toplumdaki kaynaklardan bireylerin farkında olmasını sağlamak,
3. Müracaatçıların değişimi ve güçlenmeyi mümkün olarak görmelerine yardımcı olacak bir zihinsel yapıya ortam hazırlamak
4. Müracaatçılara ve onların güçlerine, kaynaklarına, becerilerine ve hedeflerine saygı duymak

5. Müracaatçıların güçlerini fark etmelerini ve kullanmalarını engelleyecek korumacı görüşleri reddetmek olarak sıralanabilir.

2.17.3.3. Annesiyle kalan çocuğa ve anneye güçlendirme temelli sosyal hizmet

Güçler yaklaşımını benimseyen sosyal hizmet uygulaması, müracaatçıya değer veren ve onunla iş birliği yaparak temel değerlerini kazandırmayı amaçlayan bir uygulamadır. Cezaevine giren kadın utanç duygusu ile de baş etmeye çalışmaktadır. Yapılan araştırmada, Araştırmacı tarafından ikiz kız çocuğu olan genç bir annenin avluda çocuklarının gözü önünde kırdığı bardakla boğazını kesmesi ve intihar girişiminde bulunması karşılaşılan vakalardan sadece biridir. Anneye yapılan tedavi sonrası intiharı neden düşündüğünü ve kendisine zarar verme eğiliminde olmasının nedeni sorulduğunda ise o an çocukların yaramazlık yaptığını ve kendisinin de dayanamadığı ani bir sinirle yaptığını ifade etmiştir. Kurum psikologuna mahkûmun nasıl olduğu ve daha önce sıkıntılarının olup olmadığı sorulduğunda ise koğuş arkadaşları ile aralarının iyi olduğunu ve çocukları sevdiklerini şu ana kadar bir problem yaşamadıklarını belirtmiştir. Ancak annenin intihar edecek seviyeye gelmesi kolay ve bir anlık bir sinirle yapılacak bir şey değildir. Anne cezaevinin olumsuz koşullarında iki çocuk büyütmeyi- ki kaldı ki çocuklara annesi bakmazsa kurum bakımında kalacağını- ve dışardan bir destek almadığı çaresiz bir durumdadır.

2.17.4. Cezaevlerinde sosyal hizmet uygulamaları ve yeterlilikleri

Sosyal hizmet mesleği ilk dönemlerinde suçları adalet ve hukuk kavramları içinde ele alarak suçluların refahını, rehabilitasyon çalışmalarını hümanist bir yaklaşımla ele almıştır. Ceza adalet sistemi içerisindeki sosyal hizmet uygulamalarına yönelik olumsuz düşünceler mesleğin suçluluk alanında varlığını azaltmıştır. Adalet sisteminde, sosyal hizmet uzmanları kanun yapma ve yasal yaptırımlarla bu alanda etkili olmaya başlamıştır.

2.17.5. Cezaevlerinde sosyal çalışmacının rolü

Ashley Miller, cezaevindeki sosyal hizmet uzmanlarını kriminal adalet sisteminde çalışan ruh sağlığı profesyonelleri olarak, düzeltici uzmanlar olarak da bilir. Cezaevinde görev yapan sosyal hizmet çalışmacılar mahkûmların psikososyal durumlarını takip edip, tahliye sonrası mahkûmların tekrar cezaevine geri dönmemesi için gerekli bütün desteği sağlayarak suçluların eğitilmesi ve iyileştirilmeleri ve başarılı bir şekilde toplumla yeniden bütünleşmelerini sağlamaya çalışır.

Ceza infaz kurumunda bulunması gereken sosyal servis görevlilerinden biri de kuşkusuz sosyal çalışmacıdır. Diğer meslek elemanları ile birlikte tutuklu ve hükümlülere gereken hizmetleri vermeleri gerekir. Ancak her cezaevinde sosyal çalışmacı bulunmamakta ve gerekli görülmemektedir. 18 ay boyunca Gebze cezaevinde gözlem yapma şansına sahip olan araştırmacı tarafından da kuruma orda bulunduğu 15 ay sonra sosyal çalışmacının

atandığını gözlemiştir. Adalet Bakanlığı'nın sosyal çalışmacıların önemi konusunda daha çok düşünmesi ve gerekli adımları atması beklenmektedir.

Psiko-Sosyal Yardım Servisi Personeli ve Görevleri (Tüzük m. 24)

Ceza İnfaz yasasında Psiko-Sosyal Yardım Servisi Personeli hakkında ve yaptıkları işlere dair görevleri belirtilmiştir. Psikolog ve sosyal çalışmacıdan oluşan bu servis; Tutuklu ve hükümlülere psikolojik destek sağlayarak onların ruh ve beden sağlığını korumak, onların kendilerini geliştirecek programlar sağlayarak uygun olanları uygulamaktır. Bunun yanında hükümlülerin bireysel özelliklerini, yaşam koşullarını ve suç işleme nedenlerini belirleyerek onların bireysel gelişmelerine yardımcı olmak. Bireyin yeniden suç işlemesini engelleyecek önlemleri alarak onları kurum yaşamına uyumlarını sağlayarak toplumsal yaşamla uyumlarına yardım etmek. Kurum idarecilerinden alınan izin çevresinde mahkûmların aileleri ve sosyal çevreyle görüşme yapmaktır (CTEGM).

Psiko-sosyal servisi personeli, disiplin kurulu, idare ve gözlem kurulu ve eğitim kurulunda üye olarak görev yapar. Ayrıca, gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde de psikolog ve sosyal çalışmacı görevlendirilir.

Sosyal hizmet uzmanları suçluluk alanında hükümlülerin rehabilitasyonunda önemli bir rol oynamaktadır. Rehabilitasyon sürecinde sosyal hizmet uzmanları rollerini değiştirirler. Güçlendirici ,savunucu, arabulucu, danışman, eğitici, tahliye planlayıcı ve bağlantı kurucudurlar. Dönümcü'ye göre, sosyal çalışmacı hayatı seven, sıcak, mücadeleden kaçınmayan, duygulu, peşin hükümlü olmayan, insanların yaşama hakkı olduğunu çok iyi algılayan, duygularını kontrol altına alabilen, insanları ayırt etmeyen kişidir (Dönümcü, 2004, 183).

2.17.6. Anneye uygulanması gereken psikososyal destek çalışmaları

Bu programlar dışında Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde Aile Eğitim Programları ceza infaz kurumlarında hem hükümlü annelere hem de kurum personeline konusunda eğitim alan uzmanlar tarafından verilmeye devam etmektedir. Ayrıca mahkûm annelere, öfke, intihar ve kendine zarar vermeyi önleme konusunda farkındalık oluşturma, sigara, alkol bağımlılığına karşı programlarda düzenlenmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklulara yönelik bu eğitimler anneler için daha elzem hal alırken yapılan gözlemler sonucunda kurumda bulunan birçok anneye bu eğitimlerin verilmediği gözlemlenmiştir.

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN VERİLERİ

3.1. Yöntem

3.1.1. Araştırmanın konusu

Bu araştırmanın konusu cezaevinde annesiyle beraber kalan 0-6 yaş arası çocukların cezaevi şartlarında yaşadıkları ve bu yaşadıklarının da gelişimlerini nasıl etkilediğini değerlendirmektir. Sadece annesinin yanında kalan çocukları değil bunların yanında orda doğmak zorunda olan tutuklu hamile mahkûmlara da yer verilecektir.

3.1.2. Araştırmanın amacı

Bu çalışmada amaç annesinin yanında kalan çocukların neler yaşadığını, cezaevinin gelecek hayatlarını nasıl etkilediğini masumiyetlik karinesine bağlı olarak bu çocukların cezaevinde değil de farklı bir yerde anneleri ile kalabileceği mekânlara geçilmesinin onlar için daha yararlı olunulabileceğinin dair araştırmadır. Bu genel amaç doğrultusunda 0-6 yaş arası çocuklara Sosyal hizmet uygulamalarını perspektifinden bakılmıştır. Bu çalışmanın önemli bir amacı da ceza kanununda ve toplumda bu çocukların üzerinde fazla bir çalışma yapılmadığını ortaya koyma ve bunu raporlaştırmak.

3.1.3. Hipotezler

1. Cezaevinde annesiyle kalan çocukların fiziksel, ruhsal, bilişsel, duygusal gelişimi cezaevinin fiziksel şartlarında olumsuz etkilenmektedir.

3.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bu araştırma ile toplanacak verilerin:

1. Cezaevinde çalışan personelin çocuklara davranış biçimlerini bilerek bu konularda eğitim alarak çocukların orada bulunduğu süre zarfını en az hasarla atlatmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Cezaevinde annesiyle kalan çocukların yaşadıkları sorunların bilinmesi, Türk Ceza Kanunu'nda mevcut bulunan yasaların, annelerinin yanında kalmak zorunda olan çocuklara yönelik yasalar yapılmasında dikkat edilmesi gereken hususlar ifade edilerek çocukların yüksek yararının gözetilmesini amaçlanacağı düşünülmektedir.
3. Medyada, sivil toplum kuruluşlarında cezaevinde annelerinin yanında kalan çocuklara yönelik daha duyarlı olmasını sağlayarak onlara yönelik plan ve projelerin geliştirilmesine katkı sunmaktır.
4. Üzerinde fazla araştırma yapılmayan bu alandaki eksikliklere dikkat çekilmek istenmiştir.

5. Bu araştırma ile cezaevinde annesi ile kalan çocuklar ile dışarıda özgür yaşayan çocukların gelişim koşulları karşılaştırılabilecektir.
6. Bu araştırma ile cezaevi personelinin orda kalan çocuklarla iletişim becerisine sahip olup olmadıkları ortaya konulabilmektedir.
7. Bu araştırma ile cezaevinde anneleri ile kalan çocukların sivil toplum kuruluşları ve diğer kamu kuruluşları tarafından verimli ilişkilerin nasıl sağlanabileceğini ortaya konacaktır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma cezaevinde annesiyle beraber kalan çocukların 18 ay boyunca katılımcı gözlem yöntemi ile izlenip notların alınması, tutuklu anneler ile şu an tahliye olan cezaevinde çocuğu ile kalmış olan 25 kişi ve 5 hamile tutuklu ile mektuplarla ve yüz yüze yapılan anketlerle sınırlıdır.

1. Araştırmanın konusu cezaevinde annesiyle kalan çocukları ve hamile mahkûmları kapsamaktadır.
2. Araştırmanın süresi yüksek lisans tez süresiyle sınırlıdır.
3. Araştırma yüksek lisans tez süresi boyunca ulaşılan bilgi ve bulgularla sınırlıdır.
4. Bu araştırma araştırmacının zamanı, bilgi kaynakları, meslek tecrübesi ve maddi imkânlarıyla sınırlıdır.

3.4. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Türkiye'deki kadın cezaevlerinde annesi ile birlikte kalan çocuklar ve hamile tutuklular oluşturmaktadır. Bu araştırmanın çalışma evrenini ise Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki annesi ile kalan çocuklar ve hamile tutuklulardır. Toplamda tahliye olan ve halen kurumda kalan 15 mahkûma ulaşılmıştır. Geriye kalan 15 kişi ise farklı illerdeki cezaevinde kalan mahkûmlara yapılmıştır.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Kaynaklardan elde edilen bilgi, görüş ve düşünceler doğru kabul edilmiştir.
2. Ankete katılan mahkûmların anketi samimi, ciddi ve objektif bir şekilde yanıtlamıştır.
3. Anket soruları araştırmacının amacına hizmet eder niteliktedir.
4. 18 ay boyunca yapılan gözlemlerin kanaat oluşturacağı düşünülmektedir.

3.6. Araştırma Deseni

Bu araştırma betimsel yöntem modeline göre desenlenmiş nicel ve nitel bir alan araştırmasıdır. Nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme ve doküman analizinin yapıldığı bir nitel bilgi toplama yöntemidir. Nitel bir sürecin izlendiği bu araştırmada algılar ve olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konulur. Nitel araştırma nicel araştırmada olduğu gibi gözlemci olaylara dışarıdan bakıp bunları sayısal verilerle ifade eden değil, bizzat olayın içine dahil olan, deneklerle zaman geçiren, onlarla beraber vakit geçirirken notlarını alıp bu bilgileri analizinde kullanan kişidir. Nitel araştırmada araştırılacak bilgi kaynaklarına yakın olma, ilgili kişilerle konuşma, gözlemler yapma, ilgili dokümanları analiz ederek araştırılan konuyu yakındantanıma ve anlam önemlidir (Yıldırım, 1999).

Nicel araştırma olgu ve olayları nesneleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür. Bireylerin toplumsal davranışlarını gözlem, deney ve test yoluyla nesnel bir şekilde ölçmek ve sayısal verilerle açıklamaktır (Akman, 2014).

Deneklerin var olan özelliklerine hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Betimsel yöntem, bir konudaki mevcut durumu veya geçmişten gelen soruları incelemek, araştırmak, belirlemek, ” verilen bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarma amaçlı araştırmalardır. Bu tür araştırmalarda amaç incelenen durumu etrafıca tanımlamak ve açıklamaktır “ (Gurbetoğlu, 2018).

3.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

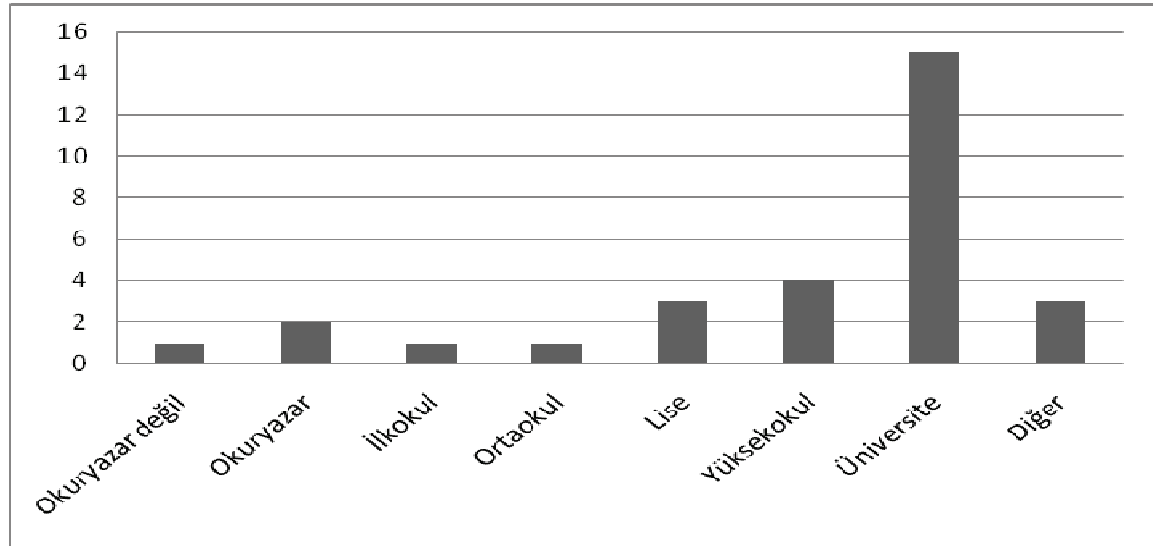
Araştırmaya katılan tutuklu anneler ya da tahliye olmuş eski mahkûmlara araştırma amaçları doğrultusunda bilgi toplamak amacıyla anket uygulanmıştır. Cezaevinde çocuğu ile kalan annelere ve de hamile tutuklulara yönelik toplamda 51 sorudan oluşan anket formları 30 kişiye uygulanabilmiştir. Anket sorularının birinci bölümünde mahkûmların demografik durumunu tespit etmeye yönelik sorular yer alırken ikinci bölümde cezaevi şartları ve bu şartlarda yaşayan çocukların durumuna yönelik ‘Evet’ ve ‘Hayır’dan oluşan 2 şıklı sorular sorulmuştur. Ankette hamile tutuklular için de 5 soru sorulmuştur. 13 kişi ile ayrıca mülakat yapılmış ayrıntılı bir şekilde konu ele alınmıştır. Ayrıca 18 ay boyunca Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğum süre içindeki gözlemlere de yer verilmiştir.

3.8. Araştırmanın Bulguları

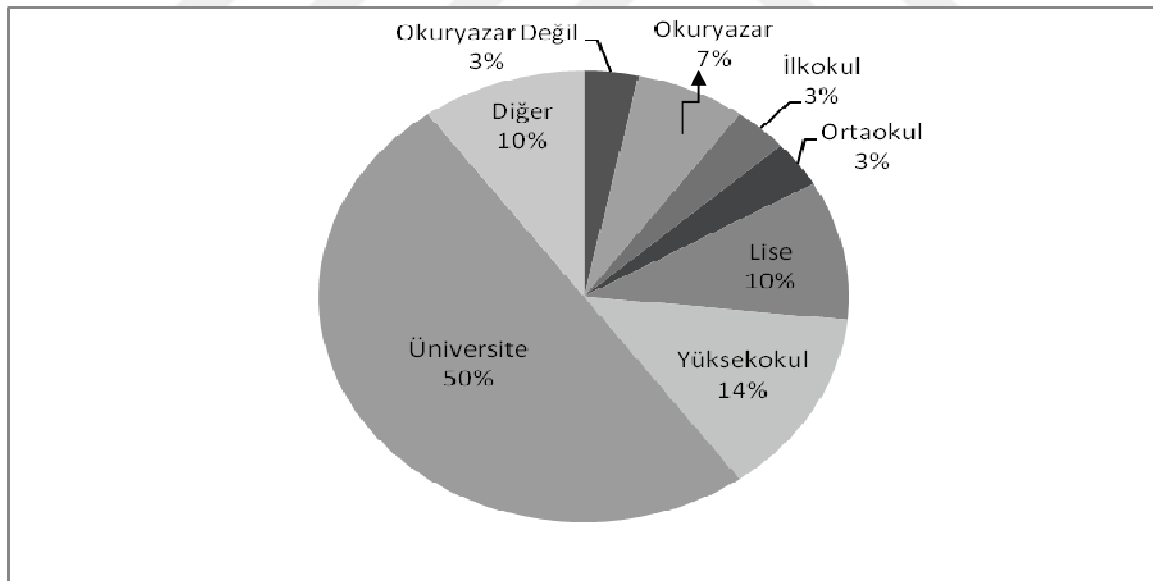
Araştırmada, cezaevinde annesiyle kalan çocukların cezaevi koşullarının çocukların gelişimlerine etkilerini analiz edebilmek için annelere cezaevi koşulları ve de çocukların bu koşullarda verdikleri tepkiler toplamda 51 sorudan oluşan, bunların 9’u hamile tutuklulara yönelik olan anket soruları sorulmuştur.

Cezaevi koşullarına yönelik fiziki, idari ve psikososyal servisle ilgili sorular sorulurken, çocukların gelişim evreleri ile ilgili olan uyku, spor, eğlence, okul hayatı, beslenme, temizlik ihtiyaçlarına yönelik sorular sorulmuştur.

Aşağıdaki tablo ve grafiklerde örneklem grubunun verdikleri cevaplara göre durum analiz edilmeye çalışılmıştır.

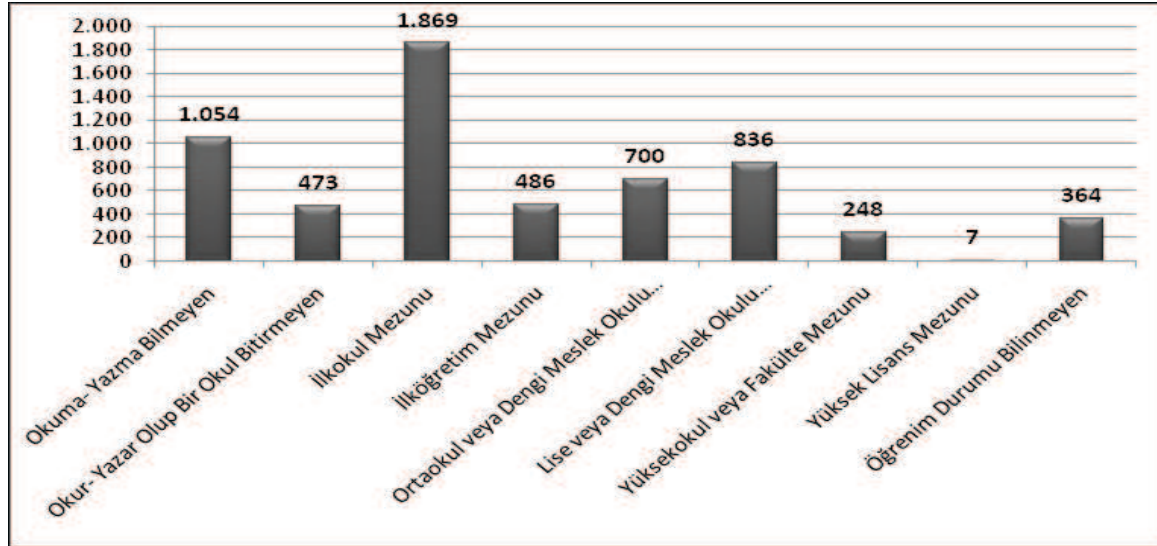
Grafik 1. Cezaevindeki Annelerin Eğitim Durumu Dağılımı

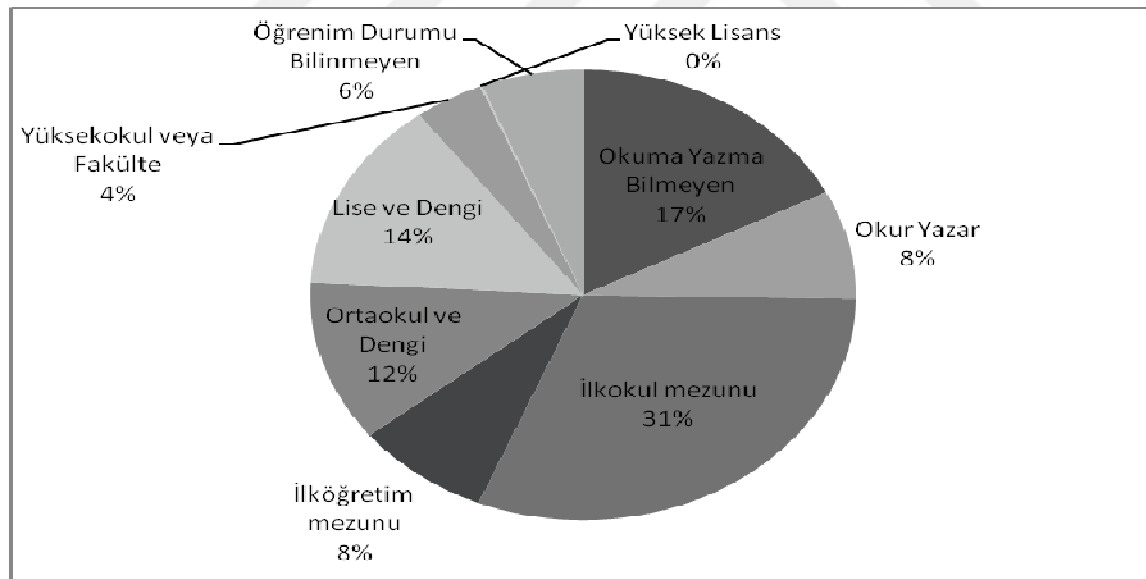
Grafik 2. Cezaevindeki Annelerin Eğitim Durumu Dağılımı Oranları

Yukarıdaki grafikte annelerin eğitim durumuna göre dağılımı gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında %50(15 kişi) üniversite mezunu iken sadece %3'ü (1 kişi) okur yazar değildir. Aşağıdaki tabloda Ceza İnfaz Kurumunun 2015 yılına ait kadın mahkûmları grafiğine bakıldığında ve de tablo ve grafikteki veriler karşılaştırıldığında ise yüksekokul veya fakülte mezunu oranı %4'lerde kalmıştır. Tablolara bakıldığında yıllar geçtikçe cezaevine giren mahkûmların eğitim durumu artmıştır diye bir bulguya varmak doğru

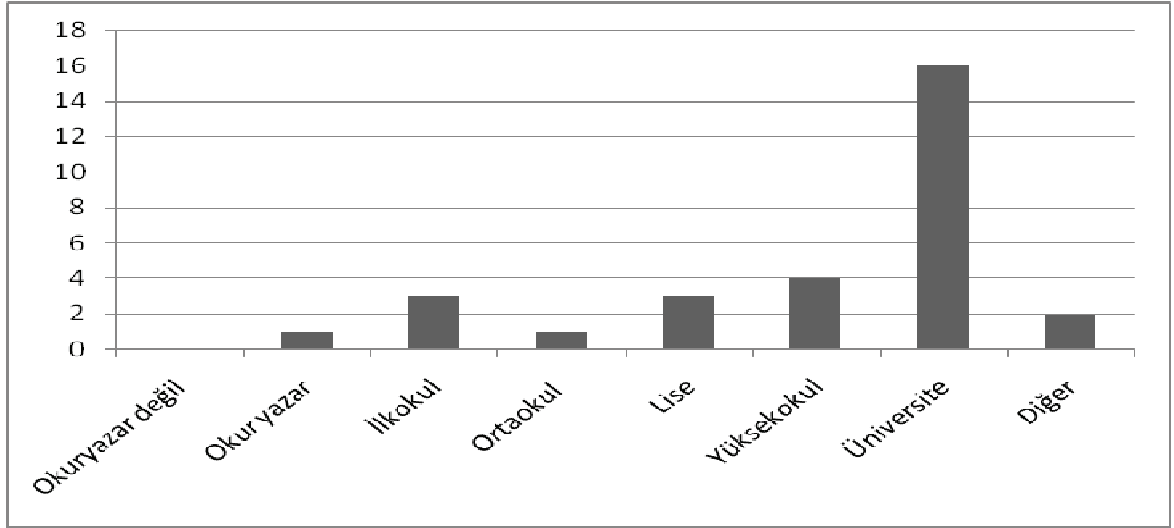
olmamaktadır. Çünkü bu durumu tespit etmek amacıyla tüm cezaevindeki sayıların 2019 yılı itibari ile bilinmesi gerekmekte ve bu gruplar arasında da çocuğuyla yanında kalan annelerin eğitim durumunun tespit edilmesi gerekmektedir. Ama Grafik1'deki sonuçlara bakıldığında örneklem grubunda annelerin eğitilmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir.

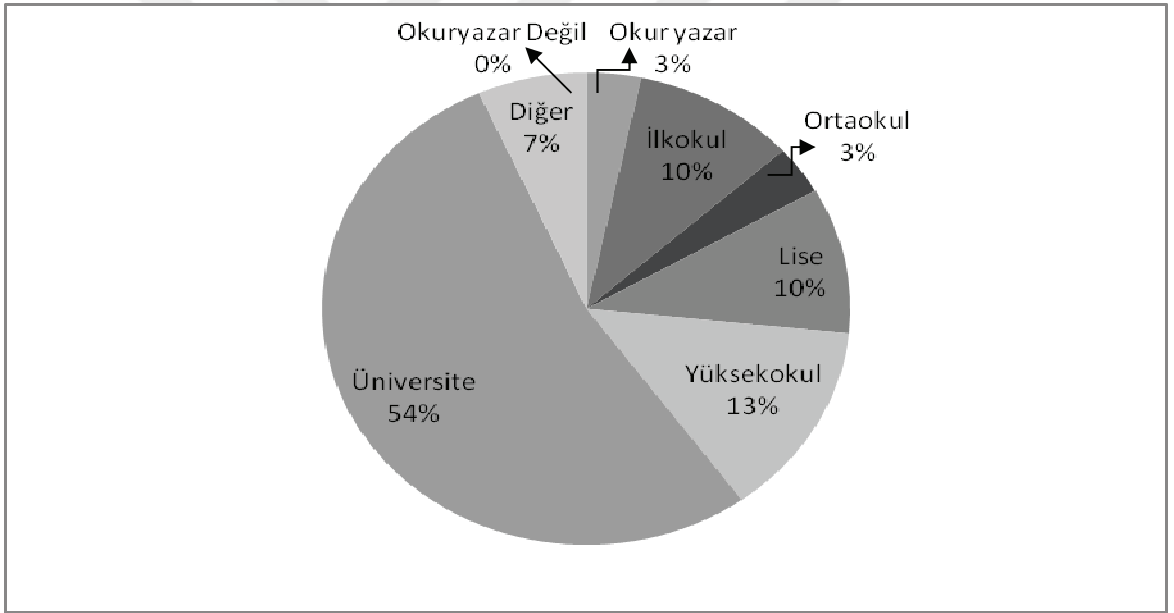
Grafik 3. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları 01.04.2015(Cte)

Grafik 4. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım Oranları 01.04.2015(Cte)

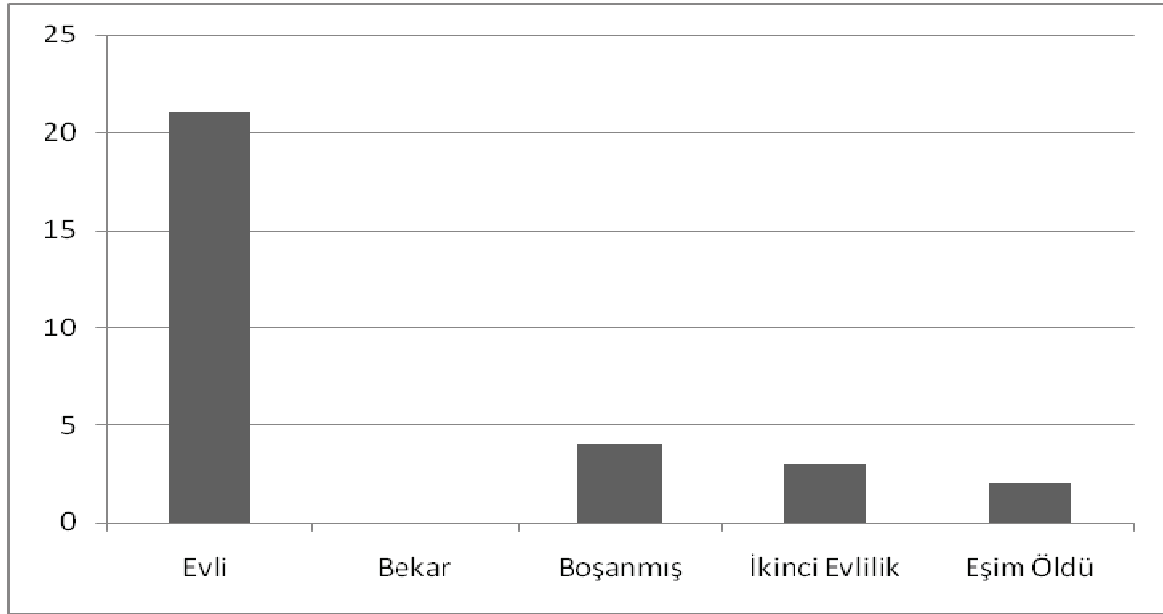

Grafik 5. Cezaevindeki Annelerin Eşlerinin Eğitim Durumu Grafiği

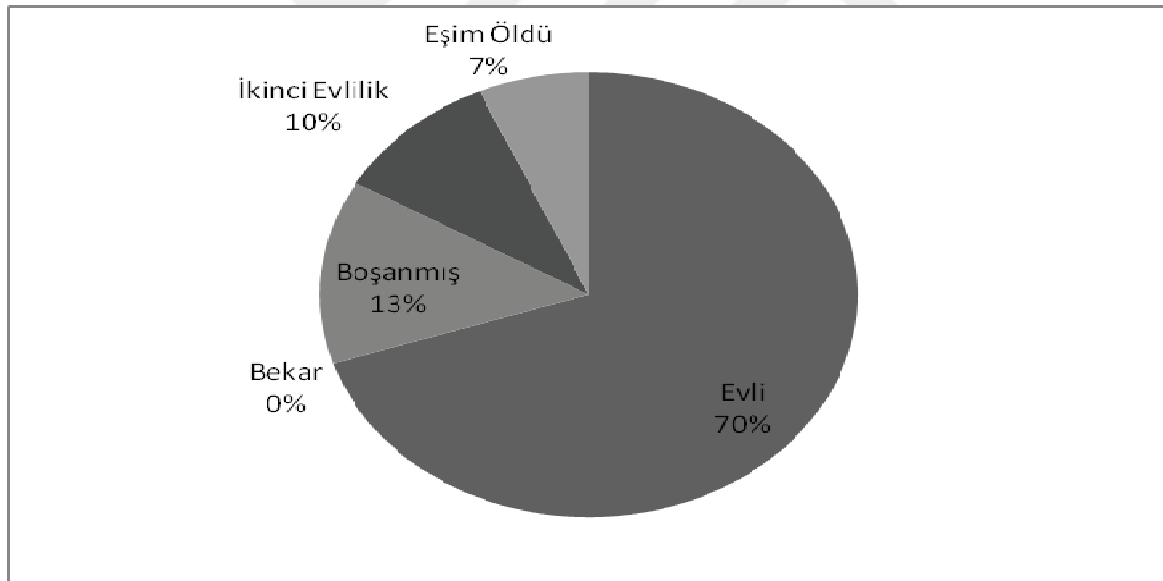

Grafik 6. Cezaevindeki Annelerin Eşlerinin Eğitim Durumu Grafiği

Yukarıdaki grafikte cezaevindeki tutuklu ya da hükümlü bulunan annelerin eşlerinin eğitim durumuna göre dağılımı gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında %54(16 kişi) üniversite mezunu iken okuma yazma bilmeyen yoktur ve okuryazar durumu ise %3(1 kişi)'lerdedir. Eşlerin eğitim derecesinde birbirlerini tamamladığı ve çoğunlukla eğitilmiş babalar olduğu sonucuna ulaşılabilir.

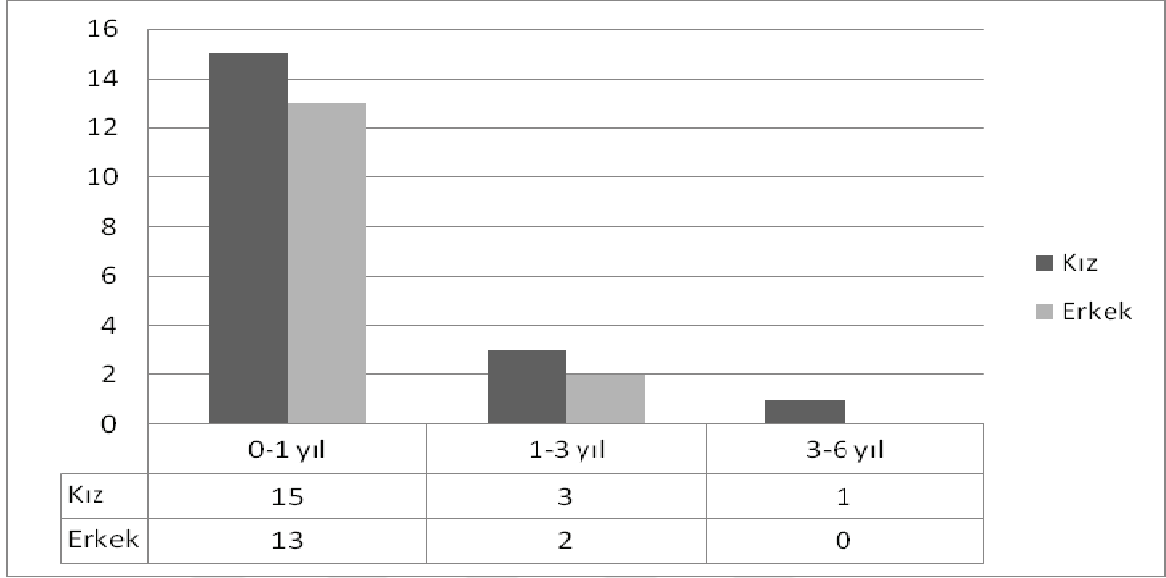
Grafik 7. Annelerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Grafik 8. Annelerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım Oranları

Cezaevinde bulunan annelerin medeni durum grafiğine bakıldığında %70'inin evli olduğu, %13'ünün boşanmış, %10'nu ikinci evliliğini yaptığı %7 ile de eşlerinin vefat ettiği gözlemlenmiştir. Bekar olup da çocuk sahibi olan ise hiç yoktur. Aynı oranlar erkek mahkûmlarla kıyaslandığında farklı sonuçlar karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin erkek cezaevine girdiğinde toplum tarafından bu durum kadınların girmesi kadar yadırganmaz iken ve kadınlar evin kalan diğer bütün sorunlarını göğüsleyip aile birliğine devam etmeye çalışırken- toplumun beklediği ve olmasını istediği davranış şekli- aynı durum

kadınlar için geçerli olmayabilmektedir. Erkek cezaevine girince aile dağılmaz iken kadın cezaevine girince aile dağılabilmekte ve boşanmalar artmaktadır. Ataerkil toplumdan kaynaklan bu davranış şekillerinden en çok da kadınlar zarar görmektedir özellikle de cezaevi koşullarında.

Grafik 9. Kurumda Kalan Çocuklar ve Kaldıkları Yıllar

Yukarıdaki tabloda cezaevinde anneleri ile kalan çocuklar ve de kaldıkları yılların dağılımı verilmiştir. Tabloya göre toplam 19 kız çocuk ve 15 erkek çocuk olmak üzere toplamda 34 çocuk kurumda bulunmaktadır. Çocukların 28 tanesi 0-1 yıldır cezaevinde bulunmaktadır. Bazı annelerin yanında 2 çocuğu bulunmaktadır. Adalet Bakanlığının 2017 yılındaki cezaevinde kalan çocuk sayısı 668 iken 2019 yılında bu sayı 800’ler civarı olduğu söylenmektedir. Her geçen yıl sayı artmakta ancak çocuklara yönelik koruyucu önleyici hizmetler yapılmamaktadır. Bu ileri yıllarda gittikçe daha büyük problemlere neden olacaktır. Çocuk gelişiminde en önemli unsur çocuğun aile bireyleri ile sağlıklı bir ortamda sevgi ile büyümesidir. Ancak cezaevinde olan anneler için bu unsuru sağlayan tek şey çocuğunun yanında olması ama ortamın çocuklar için sağlıklı olmamasıdır. Cezaevi koşulları gerek fiziksel gerekse de psikolojik olarak bir çocuğun büyüyebileceği ortamlar değildir. Yetkililer bu konuda daha fazla çaba gösterip cezaevinde anneleri ile kalan çocuklara yönelik farklı ve de bir çocuğun büyümesi gereken hayat koşullarını maksimum düzeyde sağlamaya çalışmalıdır. Çocukların kurumda geçirdikleri yıllar uzadıkça gelişimlerine etkisi de o derece yıkıcı olmaktadır. Cezaevi gözlemlerinde bu durumun hem olumlu hem de olumsuz birçok noktası ele alınmıştır. Anne orda geçirdiği zamanın çoğunu çocuğunun bakımı ile geçirirken bir yandan da içinde bulunduğu durumu ele almakta ve zaman zaman psikolojik sıkıntılar da yaşamaktadır. Kurumda kaldığı koğuştaki arkadaşlarının yaşları, medeni durumları, eğitim durumları v.b farklılıklar koğuştaki bazen annenin bunalmasına veya çocukların bulundukları koğuştaki istenmemesine neden olabilmektedir. Başka bir açıdan bir durum daha var ki çocuğun koğuştaki içinde yaşanabilecek kavga ve gürültüden etkilenmemesi işten bile değildir.

Cezaevinin zorlu şartlarına, yaşadıkları buhranlara ve çoğu zaman vicdan azabına dayanamayan anneler intihara kalkışabilmektedir. Gözlem yapıldığı zamanlarda bu duruma bir kere denk gelindi. Bir anne ikiz kız çocuklarının gözü önünde bardağı kırıp boğazını kesti. Ağır yaralanan anneye bunu neden yaptığı sorulduğunda ise çocuklar yaramazlık yaptı bende dayanamadım o an çareyi böyle buldum cevabı alınmıştır. O anneyi intiharın eşiğine getiren olayların yaşanması bir anda olmamaktadır. 2 çocuğuyla beraber 27 kişilik koğuştaki yaşamak anne ve çocukları için zorlu bir durumdur. Kaldı ki çocuklara özel yatak bile verilmemektedir. Bu anne gibi nice annede cezaevi şartlarında hayata tutunmaya çalışmaktadır. Çocukların anneleri ile geçirdikleri vakit kadar özel ve önemli bir zaman yoktur. Bu yüzden kanun yapıcıların çocuklu mahkûmlara özel yeni yasalar çıkarması ya da cezaevi şartlarının iyileştirilmesi büyük ve hayati bir öneme sahiptir. Çocukların üstün yararı her şeyden önemlidir ve onları koruyup kollamak da yetişkinlerin zaruri görevidir.

Aşağıdaki tabloda 2015 yılında Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne ait cezaevinde anneleri ile kalan çocukların bulunduğu cezaevi ve cinsiyeti verilmiştir. 2019 resmi verilerine göre 743 çocuk, gayri resmi verilere göre ise 800'ün üzerinde çocuk anneleri ile cezaevinde kalmaktadır.

Tablo 3. Annelerinin Yanında Kalan Çocukların Sayısı (27/04/2015)

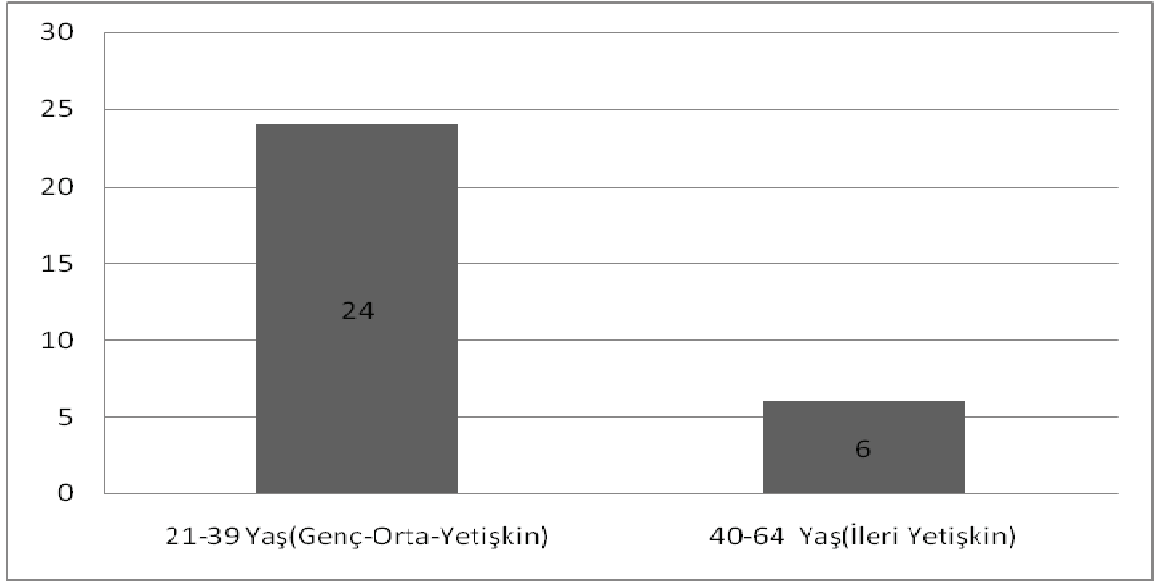
Ceza İnfaz Kurumu	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Toplam
Adıyaman E tipi Kapalı Cık	1	1	2
Afyonkarahisar E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Ağrı M Tipi Kapalı Cık		1	1
Akşehir T Tipi Kapalı Cık	1	5	6
Alanya L Tipi Kapalı Cık	2	2	4
Alaşehir M Tipi Kapalı Cık	2	1	3
Amasya E Tipi Kapalı Cık		1	1
Ankara Kadın Kapalı Cık	15	34	49
Antalya L Tipi Kapalı Cık	24	18	42
Aydın E Tipi Tipi Kapalı Cık	5	1	6
Bafra T Tipi Kapalı Cık		2	2
Bakırköy Kadın Kapalı Cık	26	37	63
Balıkesir L Tipi Kapalı Cık	4		4
Bandırma M Tipi Kapalı Cık	3	1	4
Batman M Tipi Kapalı Cık	3	7	10
Bayburt M Tipi Kapalı Cık		1	1

Tablo 3. Annelerinin Yanında Kalan Çocukların Sayısı (27/04/2015) (devam)

Bilecik M Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Bitlis E Tipi Kapalı Cık	1	2	3
Bolu T Tipi Kapalı Cık	2	3	5
Bozkurt Kadın Açık ve Çocuk Eğitimevi Cık	4	7	11
Burdur E Tipi Kapalı Cık	1	2	3
Burhaniye T Tipi Kapalı Cık	5	3	8
Bursa E Tipi Kapalı Cık	10	6	16
Çanakkale E Tipi Kapalı Cık	1		1
Çankırı E Tipi Kapalı Cık		1	1
Çorum L Tipi Kapalı Cık	8	5	13
Denizli D Tipi Kapalı Cık	2	3	5
Dinar T Tipi Kapalı Cık	2	4	6
Diyarbakır E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Edirne Kapalı Cık		2	2
Elazığ E Tipi Kapalı Cık		2	2
Erzurum E Tipi Kapalı Cık		1	1
Eskişehir H Tipi Kapalı Cık	5	7	12
Fethiye T Tipi Kapalı Cık	1		1
Gaziantep E Kapalı Cık		4	4
Gebze Kadın Kapalı Cık	8	6	14
Giresun E Tipi Kapalı Cık		1	1
Hakkâri Kapalı Cık		1	1
Hatay E Tipi Kapalı Cık	2	3	5
Isparta E Tipi Kapalı Cık	5	5	10
İzmir Kadın Kapalı Cık	8	23	31
Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Cık	3	1	4
Karaman M Tipi Kapalı Cık		1	1
Karataş Kapalı Kadın Cık	6	11	17
Kars Kapalı Cık	1	1	2
Kastamonu E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Kayseri Kapalı Cık	5	3	8
Kırklareli E Tipi Kapalı Ceza	1		1
Kırşehir E Tipi Kapalı Cık		2	2

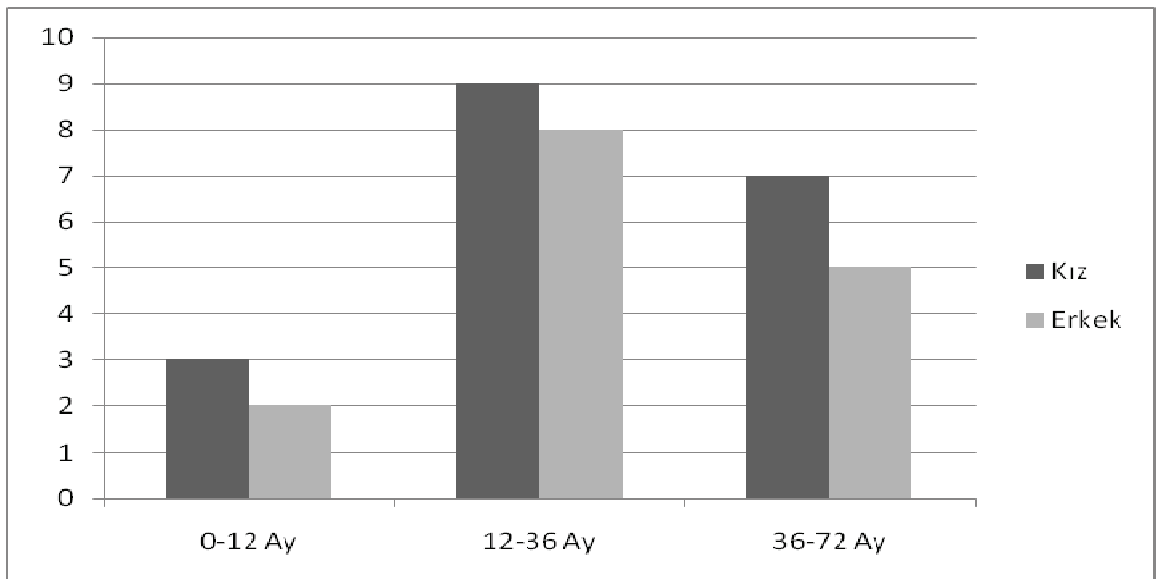
Tablo 3. Annelerinin Yanında Kalan Çocukların Sayısı (27/04/2015) (devam)

Kocaeli Açık Cık	7	6	13
Konya E Tipi Kapalı Cık	6	6	12
Malatya E Tipi Kapalı Cık	2	2	4
Manisa E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Mardin E Tipi Kapalı Cık	1	2	3
Midyat M Tipi Kapalı Cık	1		1
Muğla E Tipi Kapalı Cık	1	2	3
Muş E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Nazilli E Tipi Kapalı Cık	4	4	8
Nevşehir E Tipi Kapalı Cık	3	3	6
Ordu E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Cık		1	1
Ödemiş M Tipi Kapalı Cık	2		2
Rize Tipi Kapalı Cık	1		1
Sakarya L Tipi Kapalı Cık	1	7	8
Salıhlı T Tipi Kapalı Cık	1		1
Samsun E Tipi Kapalı Cık	2	2	4
Siirt E Tipi Kapalı Cık	2		2
Silifke M Tipi Kapalı Cık		1	1
Sivas Açık Cık	4	5	9
Sivas E Tipi Kapalı Cık	1	4	5
Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Cık	2	4	6
Tokat T Tipi Kapalı Cık		1	1
Trabzon E Tipi Kapalı Cık	1		1
Uşak E Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Ünye M Tipi Kapalı Cık	2	2	4
Van M Tipi Kapalı Cık	1	1	2
Yozgat E Tipi Kapalı Cık		1	1
Yumurtalık Kadın Açık Cık		2	2
Genel Toplam	220	286	506

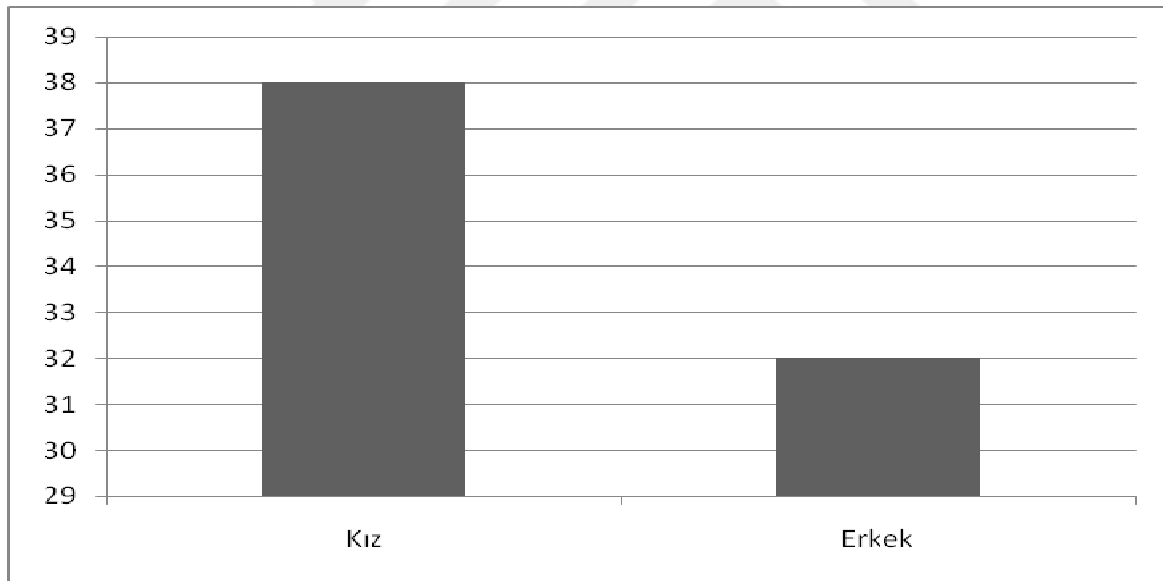
Grafik 10. Cezaevindeki Annelerin Yaş Durumu Dağılımı

Cezaevinde kalan annelerin yaş tablo grafiğine bakıldığında annelerin 24 tanesinin 21-39 (Genç-Orta-Yetişkin) yaş da olduğu, 6 tanesinin de 40-64 Yaş (İleri Yetişkin) yaşta. Annelerin çoğunluğu genç- orta yetişkin bulunmaktadır. Annelerin genç-orta yetişkin olmasının avantajlarından birisi de kısıtlı mekânda çocuklarla bir şeyler yapmak için enerjilerinin yüksek olması ve koşturabilmeleridir. Annelerin bu konuda yaşadığı en büyük eksiklerden biri çocukları ile dışarıdaki ebeveynlerin yaptıkları gibi parka gidip çimlerde koşturamamaktır. Özellikle kapalı cezaevlerinde hiç bahçe, ağaç, kedi görmemiş çocuklar bile bulunmaktadır. Açık cezaevleri kapalı cezaevlerine oranla bir nebze da olsa bahçeli yerlerde çocuklar anneleri ile oynayabilmektedir.

Grafik 11. Kurumda Kalan Çocukların Yaşları

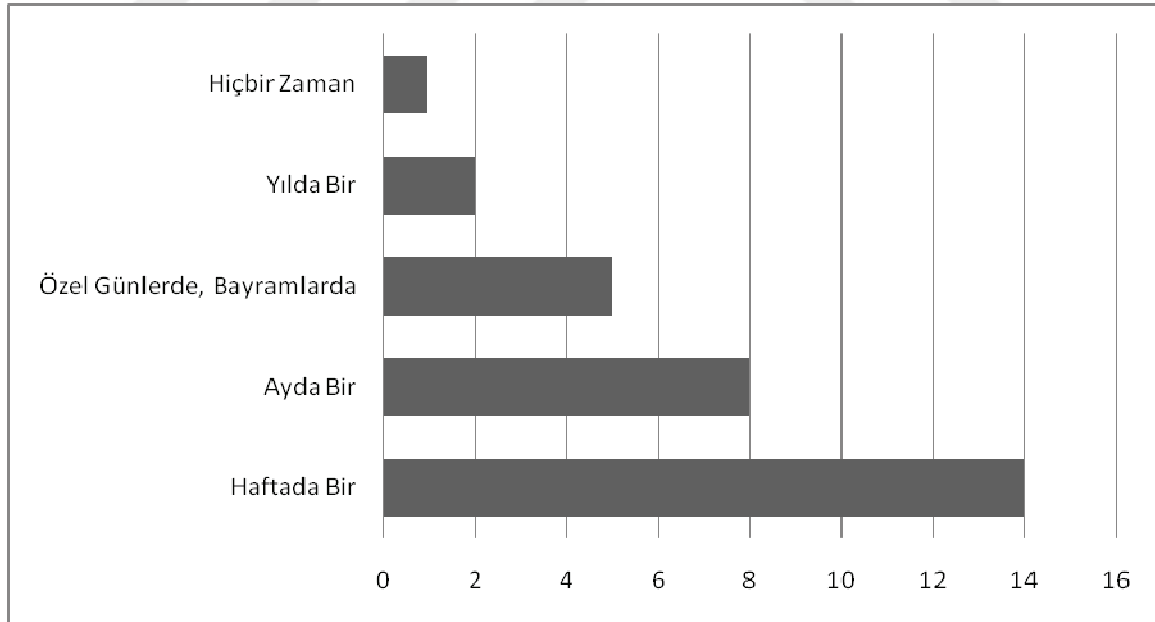
Yukarıdaki grafikte cezaevinde kalan çocukların yaşları gösterilmiştir. 12-36 ay arasında olan çocuklar gurubun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Daha sonra ise 36-72 ay olan çocuklar yer almaktadır. En az ise 0-12 ay oluşturmaktadır. Çocuk gelişiminde ilk 6 yıl çok önemli olmakla beraber gelişim için ilk 3 yaş da ayrı bir yer tutmaktadır. Çoğu ebeveyn çocukların bu dönemde olan bitenin farkında olmadığını ve sadece bedensel ihtiyaçlarını karşılamanın önemli olduğunu düşünürken, bilim insanları ise aksine çocuklar için ilk 3 yaşın kritik bir önemi olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığı kadar psiko-sosyal gelişimleri de önemlidir. Sağlıklı bir çocuk yetiştirmek için aile bireylerinin bir arada ve aile ortamının çocuğa oluşturulması, çocuğunda bu ortamda gelişimini sürdürmesi beklenmektedir. Ancak cezaevinde annesiyle kalan çocuklar için gelişimin önemli bir noktası eksik kalmaktadır. Bu yaşlardaki çocukların akranları ile beraber oyun oynayabileceği, doğayı keşfedebileceği, ağaçlara, çiçeklere, hayvanlara dokunabileceği ve hayal gücünün gelişimi için çeşitli uyaranlarla destekleneceği bir yaşta çocuklar dört duvar arasında kendilerinden yaşça büyük bireylerle beraber kötü koşullarda yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Çocukların emeklemesi için bile halı kurumlarda bulunmamaktadır. Böyle bir ortamda çocukların ruhsal ve bedensel olarak gelişimini tamamlamaları nasıl beklenmektedir. Unutulmamalı ki gelecek çocukların elindedir. İyi bir toplum iyi bireylerin yetişmesinden oluşur.

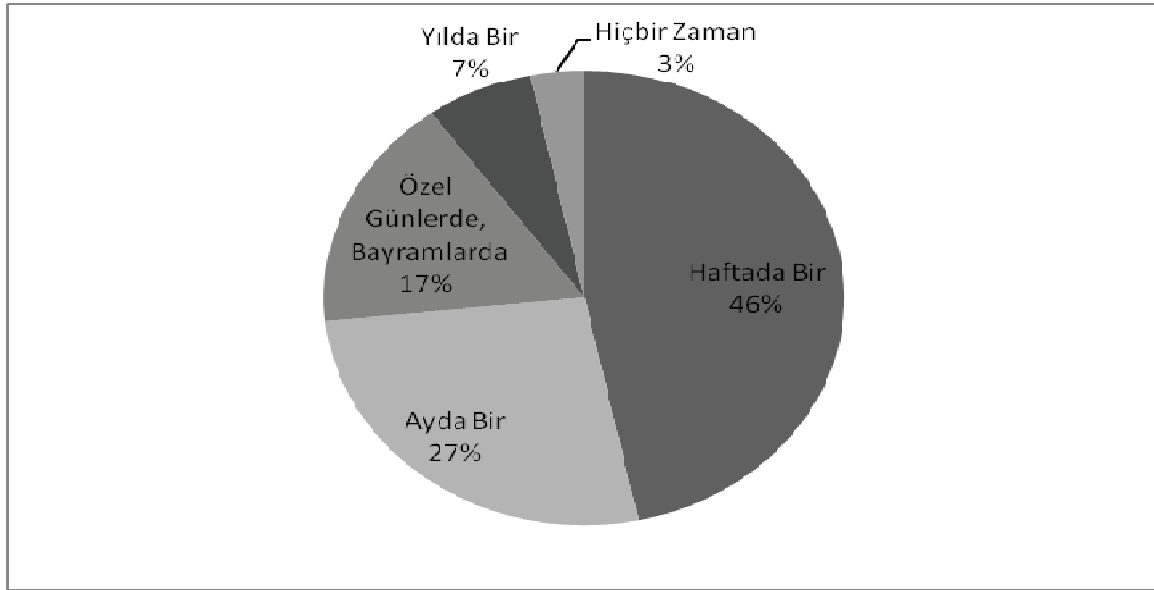
Grafik 12. Kurumda Kalan Annelerin Toplam Çocuk Sayısı

Kurumda kalan annelerin sadece cezaevinde değil cezaevinin dışındada aile bakımında veya kurum bakımında olan çocukları bulunmaktadır. 38 kız, 32 erkek toplamda 70 çocukları bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların da gösterdiği gibi erkek egemen bir toplumda cezaevine giren erkek olunca aile birliği dağılmamakta kadın ailenin sorumluluğunu alırken kadının cezaevine girmesi daha büyük sorunlara neden olmakta ve aile birliği parçalanmanın eşiğine gelebilmektedir. Cezaevinde çocuğuyla kalan annelerin içerde ayrı düşüneceği dışarıda ayrı düşüneceği çocukları ve de bunların bakımı vardır. Cezaevinde annesiyle büyüyen çocuk kardeşleri ile çok zaman geçirememektedir. Aynı

şekilde dışarda annesi ve kardeşlerinden ayrı büyüyen çocuklarda bu durumdan fazlası ile etkilenebilmektedir. Yapılan anketlerde 7 annenin eşleri de tutuklu bulunmaktadır. Böyle durumda olan çocuklarda travmalar oluşmakta ve psikolojik destek alacak hale gelmektedir. Bir taraftan annesi ve küçük kardeşi, bir taraftan babasından ayrı kalan çocuklar ileri de geri döndürülemez psikolojik sorunlara neden olmaktadır. Annelerin 10 tanesi dışarda olan çocukların psikolojisinin bozuk olduğunu ve çocuklarının depresyonda olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle adölesan çağındaki çocukları bu yıkımı yaşamaktadır. Bazı anneler yanında kalan çocukları dışarıda ailesinin yanına kardeşlerinin yanına verdiklerinde kardeşlerin birbirine destek olduğunu koruyup kolladığını ve birbirlerinden güç aldığını ifade etmişlerdir. Ancak çocuklar küçük olduğundan ve de annelerini istediğinden dolayı tekrar kuruma geldiklerinde diğer çocukların da onlarla beraber kalmak istediğini ve bu duruma çok üzüldüklerini belirtmişlerdir. 4 anne çocukların birkaç ay sonra 6 yaşını dolduracağını ve kurumdan ayrılmak zorunda olduklarını ancak çocukların annelerinden ayrılmak istemediğini bu durumla başa çıkmak ve çocukları alıştırmak için sık sık dışarıya ailelerine verdiklerini ancak yine de bu ayrılıkların çocukları çok kötü yönden etkileyeceğini ve bu konuda sosyal servisten herhangi bir yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Hem anne hem de çocuklar için çok zor bir süreçtir. Ve bu süreçten en az çocuk kadar annelerde etkilenebilmektedir. Yapılan nitel gözlemlerde de bazı annelerin anti-depresan ilaçlara başladıkları ve her hafta hastaneye psikiyatri servisi ile görüşmeler yaptıkları gözlemlenmiştir.

Grafik 13. Annelerin Dışarıdaki Akrabaları ile Görüşme Periyodu Tablosu

Grafik 14. Annelerin Dışarıdaki Akrabaları ile Görüşme Periyodu Dağılım Oranları

Yukarıdaki tabloda cezaevinde kalan annelerin dışarıdaki akrabaları ile görüşme sıklıklarını gösteren tablo yer almaktadır. Bu tabloya göre haftada bir ailesi ile görüşebilenler %46(14 kişi), ayda bir %27 (8 kişi), özel günlerde, bayramlarda %17(5 kişi), yılda bir %7(3 kişi) ve hiçbir zaman %3(1 kişi) ‘tür. Haftada bir ailesi ile görüşen anneler ailelerinin yakın şehirlerde oturduğunu, dışardada ailesi tarafından bakılan çocuklarını düzenli görmek ve iletişimde kalmak için ailelerin ellerinden geldiğince her hafta açık ya da kapalı görüşe geldiğini ancak bu durumun maddi olarak ailelerine yük olduğunu, ayda bir görüşenler ise ailelerinin uzak ve maddi açıdan sıkıntılarının olduğunu, yılda bir görüşen anneler ise ailesi ile iletişimlerinin az olduğunu ve uzun süredir kurumlarda kaldığı ailesi ile bağının eskisi kadar iyi olmadığını, hiçbir zaman görüşmeyen ise ailesi tarafından reddedildiğini eşinin dahi görüşlere gelmediğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Klasik anket sorularına annelerin verdikleri cevapların dağılımı

MADDELER	EVET		HAYIR	
	S	%	S	%
Çocuğunuza dışarıda bakabilecek birinci dereceden bir akrabanız var mı?	24	80	6	20
Çocuğunuz kreşe gidebiliyor mu?	9	30	21	70
Çocuğunuz dışarıdaki aile üyeleri ile zaman geçirebiliyor mu?	25	83	5	17
Kurumun imkânları çocuğunuzun beslenme ihtiyacını karşılayabiliyor mu?	19	63	11	37
Koğuş içinde çocuğa özel yatacak yer var mı?	4	27	26	73
Çocuğunuz hastalandığında gerekli sağlık hizmetlerine ulaşımında problem yaşıyor musunuz?	19	63	11	37
Çocuğunuz uyku saatlerinde verimli uyuyabiliyor mu?	14	47	16	53
Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlarda yetkililere hemen ulaşabiliyor musunuz?	18	60	12	40
Disiplin cezası ya da hücre cezası sonucu hücrede kalmanız gerekti mi?	-	0	28	100
Koğuş içinde yaşanan kavga ve gürültüden çocuğunuz etkileniyor mu?	13	43	17	57
Maddi durumunuz çocuğunuzun ve sizin ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu?	7	23	23	77
Kurumdaki güvenlik önlemlerini sizin ve çocuğunuz için yeterli buluyor musunuz?	25	17	5	83
Cezaevinin fiziki koşulları çocuğunuz ve sizin için yeterli mi?	-	0	30	100
Çocuğunuzun gelişimi için cezaevinde düzenlenen sosyal organizasyonlar ve eğlenceler var mı?	3	10	27	90
Kurumda çalışma imkânınız var mı?	-	0	30	100
Almış olduğunuz ceza süresince ve çocuğun burada bulunabileceği yasal süreye kadar çocuğunuz yanınızda mı kalacak?	2	9	20	91
Koğuşta çocuğunuzdan dolayı sosyal dışlanmaya maruz kalıyor musunuz?	10	33	20	67
Bulduğunuz koğuşta başka çocuk var mı?	11	39	17	61
Koğuşta başka çocuk varsa çocuğunuzun diğer çocuklarla iletişimde problemler yaşıyor mu?	3	27	-	73
Çocuğunuza kurumda yeteri kadar eğitim ve oyun olanakları var mı?	8	27	22	73
Kurumda çocuğunuzun oynayabileceği oyun alanları mevcut mu?	3	10	27	90
Çocuğunuza kurum dışından oyuncak temini yapılabilir mi?	5	18	23	82
Diğer mahkûm ve çalışanlarla ilişkilerinizde çocuğunuzun güvenliği sağlanıyor mu?	26	87	4	13
Çocuğunuzun bakımı nedeniyle çalışma, eğitim ve sosyal faaliyet imkânlarından yoksun kalıyor musunuz?	21	70	9	30
Kurumun yapmış olduğu ve sizinde katıldığınız halen devam eden yada bitmiş annelik ve çocuk eğitimi gibi eğitici konferanslar ya da kurslar var mı?	2	7	28	93
Çocuğunuz düzenli olarak sosyal servis tarafından ziyaret ediliyor mu?	1	4	26	96

Kurumda çocuğunuzla yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir sorusuna annelerin vermiş olduğu cevaplar aşağıdadır.

Allah kimseyi oralara düşürmesin hele de çocukla. Koğuşta kalabalık ortam olması, benim çocuğumun hareketli ve çok konuşan bi çocuk olup etrafı rahatsız etmesi,

Koğuşta halının olmaması ve çocuklarımızın sürekli betonda yürümesi. Ayrıca merdivenlerden düşme ihtimalinin çok yüksek olması ki çocuğum bu durumu birkaç kez yaşadı,

Dört aydır buradayım, beş yaşında bir çocuğum var ve onu dört aydır göremedim. Utanıyorum. Yapmış olduğum suçtan dolayı bir utancım var, ama çocuğumun da buraya gelip beni görmesine bile utanıyorum.

31 Ekim 2018 tarihine göre, o gün itibariyle cezaevlerinde 0-6 yaş arası 743, 0-3 yaş arası 343 çocuk bulunmaktadır. Bu sayı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinin sorularını yanıtlayan Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürü tarafından verilmiştir. 743 annenin 519'u hükümlü, 224'ü de tutukludur. Hamile kadınların sayısı da 35'tir.

Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü çocukların büyüklerle aynı ortamı paylaşmadıklarını, 0-6 yaş arası çocuklar için anaokulu kreş ve oyun salonu gibi hizmetlerin olduğunu söylese de annelerle yapılan görüşmelerde durumun böyle olmadığı gözlemlenmiştir. Hatta bazı suçlarda çocuklara kurumda kreş imkânı olmasına rağmen annesinin suçundan ötürü çocuklara da bu hizmetin verilmediği gözlemlenmiştir.

Mağdurlar İçin Adalet Topluluğu 21 Ocak 2019'da cezaevlerindeki duruma ilişkin hazırladıkları 993 sayfalık rapor hazırlamış, sadece cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerle değil onların yakınlarının da aralarında olduğu toplam 3776 katılımcı ile yapılan görüşmelerde annelerin aktardığı sorunlar; (Dağlar, 2019)

- Koğuşlara kapasitesinin 3 katı yurttaş konulmaktadır. Katılımcıların yüzde 86'sı bunu doğrulamaktadır.
- Kasıtlı psikolojik baskı aracı olarak çok sık ve düzensiz koğuş aramaları yapılmaktadır. Katılımcıların yüzde 63'ü bunu doğrulamaktadır.
- Katılımcıların yüzde 46'sı kışın ısınma problemi olduğunu, yüzde 83'ü ise yazın serinleme problemi olduğunu belirtmiştir.
- Yüzde 55'i düzenli ve yüzde 52'si ise temiz su sağlanmadığını söylemektedir.
- Yüzde 54'ü ortak alanlara yeterince çıkarılmadıklarını söylemektedir.
- Yüzde 92'si vakit geçirecek hobi faaliyetleri için imkân sağlanmadığını söylemektedir.
- Yüzde 57,5'u sağlığa erişim haklarının düzenli olarak sağlanmadığını belirtmiş, yüzde 73'ü revirlerde yeterli hekim olmadığını ifade etmiştir.
- Yüzde 80,4'ü doktor muayenelerinde kelepçe takılı bir şekilde muayene edilmek zorunda bırakıldıklarını belirtmiştir.
- Yüzde 68'i acil durumlara zamanında müdahale edilmediğini ifade etmiştir.

- Katılımcıların yüzde 84'ü hapisanelerin fiziki koşullarını insan yaşamına uygun bulmadıklarını, yüzde 67,8'i ise hapisane personelinin mahpuslara insani muamele yapmadığını düşündüğünü söylemiştir.

İnsan Hakları Derneğine göre 0-6 ay için cezanın ertelenmesi yeterli değil. Sınırın 6 yaşa kadar çıkarılması gerektiğini söylemektedirler.

Mevzuatta cezanın infazının ertelenmesiyle ilgili yasa düzenlenirken, geniş bir takdir yetkisi tanınmış durumda ve bu takdir yetkisi çerçevesinde bu haklar kullanılmaktadır. Eğer gerekçeniz kabul edilirse infazın ertelenmesi söz konusu oluyor, aksi halde anne ve çocuk, bu tutukluluk koşullarında yaşamak zorunda kalabilmektedir. Çocukların ilk 5 yaşta kişiliklerinin geliştiğini biliyoruz; bu süreyi hapisane koşullarında, yasaklar çerçevesinde, dört duvar arasında geçirmektedirler. Bizim tek bir çözüm önerimiz var. Çocuğun yüksek yararı diye bir şeye inanıyorsa eğer devlet, 0-6 yaş grubu çocukların annelerinin ceza infazlarının ertelenmesi lazım. Bu yaş aralığı çocuk sağlığı ve gelişimi açısından kritik bir dönem. Hamile anneler için de bu çözüm şart. Hamilelik döneminde annelerin psikolojilerinin çocuğa yansıdığı bilinmektedir.

Cezaevindeki bebekli anneler

Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki cezaevlerinde bebekleriyle beraber hapis yatan tutuklu ya da kadın hükümlülerden bazıları:

F.K: 6 aylık ikiz çocuk annesi, 2015'te canlı kalkan eylemlerine katıldığı gerekçesiyle 4 yıl 2 ay ceza aldı. İkiz çocukları ile birlikte cezaevine gönderildi.

D.K. (Hatay T Tipi Cezaevi): 5 yaşındaki kızı D. ile beraber hapis yatıyor. Baba A. A.K.'da Sivas E tipi Cezaevinde tutuklu.

B.H.: 1 yaşındaki oğluyla Eskişehir Cezaevinde hapis yatıyor. Oğlu Y cezaevinde doğdu. Babası ise Kandıra Cezaevinde tutuklu. 5 yaşında bir kızı dışarıda.

B. H. 1,5 yaşındaki oğlu ile Eskişehir'de yatmakta. Eşi de tutuklu ve 4 yaşındaki kızına babaannesi bakıyor.

Z.E.(25): Doğumuna 3 hafta kala Samsun'da tutuklandı.

E.S: Bursa Yenişehir cezaevinde tutuklu. Eşi daha önce tutuklanmıştı. Çocukları F.(2,5) annesi ile cezaevinde kalıyor.

A.V.B.C.: Ardahan cezaevinde tutuklu. Bir yaşındaki M.bebek cezaevinde annesiyle kalıyor.

G.D.A.:Bebek M. 6,5 aylıkken annesiyle cezaevine girdi, ilk adımlarını cezaevinde attı. 2 yıldır Gebze Kadın Kapalı cezaevinde.

H.K.: Bebeği S. İle Kayseri Bünyan cezaevinde.

E.A.: 10 yıl hüküm giydi,1,5 yaşındaki kızı Cemile ile Kayseri cezaevinde yatıyor.

A.A.:2 yaşındaki bebeği Ömer Ferhat ile Hilvan cezaevinde. 8 ve 10 yaşında 2 çocuğu daha var.

H.U.: 6 yıl 7 ay ceza aldı. Bir yaşındaki bebeği A.ile Mardin E Tipi cezaevinde. A'nın kafasında tümör, yüzünde lekelenme ve şişlik var.

M.P.:Beş yaşındaki oğlu M.E ile 2,5 yıldır Tarsus Cezaevinde. Hükümlü baba M.P.de aynı cezaevinde.

E.Y.:2 yaşındaki astım hastası bebeği A.ile Urfa cezaevinde.

Z.K.: 26 Ekim 2018 tarihinde tutuklandı. 3 aylık bebeği E. ile birlikte Manisa E Tipi Kapalı cezaevine konuldu. Kanser teşhisi konulan E.bebek altı aylık oldu.

R.K.: 6 Kasım2018'de tutuklandı, 1,5 yaşındaki bebeği O.A. ile cezaevinde.

M.Ş.: 10 Temmuz 2018'de tutuklandı, 2 yaşındaki oğlu B.ile cezaevinde kalıyor.

E.A.: 6 yıl 10 ay hapis cezası aldı, 2 çocuk annesi, 2 yaşındaki çocuğuyla beraber hapis yatıyor, 7 yaşında bir oğlu daha var.

S.Ö.:11 aydır Bakırköy Kadın Cezaevinde tutuklu. Bebeği Z. 50 günlükken hapse girdi.

H.G.: Manisa'da tutuklandı, 11 aylık bebeğiyle cezaevinde. 5 yaşındaki kızının ağır akciğer hastası olduğu bildiriliyor.

Ş.A.: 3 yaşındaki bebeğiyle tutuklanıp Antalya cezaevine konuldu. Baba da tutukluydu.

F.C.:Bebeğiyle Gebze cezaevinde yatıyor, Yumurtalık kanseri ve 10 aydır ameliyet olmayı beklediği bildiriliyor.

Tablo 5. Hamile tutukluların anket sorularına verdiği cevapların dağılımı

MADDELER	EVET		HAYIR	
	S	%	S	%
Kurumda size yönelik psikolojik sağlığını destekleyici programlar var mı?	-	0	5	100
Hamileliğiniz boyunca gerekli sağlık kontrolleriniz düzenli olarak yapıldı mı?	1	20	4	80
Hamileliğiniz boyunca size özel beslenme programı uygulandı mı?	-	0	5	100
Kurumun fiziksel koşullarının hamilelik sürecinize olumsuz bir etkisi var mı?	5	100	-	0
Çocuğunuz doğduktan sizinle mi kalacak?	4	80	1	20
Hamileliğiniz boyunca koğuştta size yardım eden birileri var mıydı?	5	100	-	0

Çocukları kreşe giden annelere çocukları kreş kurum içinde mi yoksa dışında mı diye sorulduğunda 9 tanesi kurum içinde olduğunu belirtmiştir. Çocukların dışarıdaki aile üyeleri ile yaptıkları görüşmelerde 25 tanesi bu görüşlerin kurum içinde olduğunu ifade etmiştir. Anneler bir haftalığına da olsa çocuklarını dışarıdaki aileleri ile vakit geçirmesi için yolladıklarını, çocukların dış dünya ile ilgili bağlantılarını güçlü tutmaya çalıştıklarını ancak bu durumun bazen iyi bazen de kötü sonuçlar verdiğini ifade etmişlerdir. Dışarıya çıkıp da tekrar cezaevine gelen çocuk bir bocalama ve huysuzluk dönemi yaşamaktadır. Annelerine sürekli eve ne zaman gideceklerini buradan sıkıldıklarını kardeşlerini ve de babalarını özlediklerini ve de parkta oyun oynamak istediklerle annelerini zaman zaman zorlamaktadır.

TARTIŞMA

Bir ülkenin geleceği ve sürekliliği yetiştirdiği neslin var olan kültürünü geleceğe taşıması, üretmesi ve eğitimi ile mümkünse burda topluma ve onu oluşturan her bireye ayrı ayrı görevler düşüyor demektir. Çocukların korunması her türlü yasanın ve kanunun önündedir. Şu an cezaevinde annesiyle yaşayan 800'ü aşkın bebek ve çocuklar bu toplumun bir bireyi olduğuna göre, topluma düşen bu çocukları korumaksa neden bu çocuklar için toplumda yeterince kamuoyu oluşmamaktadır. Bu ortamlarda büyümek zorunda olan çocuklar yarın toplumun çeşitli yerlerinde rol alacak. Peki bu çocukluklarında kalan acılar ve travmalar toplumsal düzene nasıl yansımaktadır. Her şeyden önce onlar bir çocuk vede korunmaya muhtaçlar. Ebeveynlerini onlar seçmiyor dolayısıyla onların yaptığı davranış ve hataların bedelini bu çocuklar çekmek zorunda kalmamalıdır. Çocuk gelişiminde her evreyi bir puzzla benzetirsek bu puzzlda birçok parça eksik kalmaktadır. Eksik parçaların yerine hangi parçalar konulursa konulsun dolmamakta ve eğrilti durmaktadır. İşte cezaevinde annesiyle kalan çocuklarda da birçok parça eksiktir. Annesi, babası, kardeşleri ile beraber yaşaması gereken çocuk, dört duvar arasında 2 oda göz küçükük koğışlarda kalmaktadır. Hangi anne çocuğunu bu şartlarda büyütmek ister. Bu çocukların yetişkin gibi muamelelere maruz kaldığı ve yetişkinler için bile çok zor olan bir yerde büyümesi vicdanları sızlatmaktadır. Zaman zaman kamuoyunda bu çocuklara yönelik haberlere de denk gelinebilmektedir.

Örneğin: 27 Ekim 2017 yılında, Annesi Gülistan Akbaba ile Maltepe Cezaevi'nde kalan bir yaşındaki miraz bebeğin geçen hafta koğuşta düşerek başını beton zemine çarpması sonucu hastanelik olması anneleri ile cezaevinde kalan çocukların durumunu bir kez daha gündeme getirmiştir. Baba Cengiz ''Cezaevinde büyüyen 668 bebeğin durumu için aylardır yetkililere çağrı yapıyoruz yetkililerden bir ses yok demiştir. Adalet Bakanlığı verilerine göre 2017 Temmuz ayı itibariyle cezaevlerinde annesinin yanında kalan 0-6 yaş gurubu çocuk sayısı 668. Bu çocukların 249'u ise bir yaşının altında. Cezaevlerinde annesinin yanında kalan çocukların sayısı son üç yılda ikiye katlanmıştır. 30 Ekim 2018 tarihinde ise bu sayı 743'tür. 2019 yılında ise bu sayının 800'ler civarı olduğu söylenmektedir. Cezaevlerinde kalan çocuk sayısı her geçen yıl artmaktadır. Cezaevinde kalan çocuklara yönelik politikalar geliştirilmesi için orda bulunan çocukların başına fiziksel olarak herhangi zararın gelmesi mi beklenmektedir. Bu çocuklar sistemde adeta hayalet gibiler. Cezaevi koşulları sağlık ve gelişim açısından çocuk yetiştirilmesi için uygun değildir.

Bu konuda tartışılan bir başka husus da çocuklar gerçekten cezaevinde annelerinin yanında kalmalı mı devlet kurumlarına yerleştirilmesi çocuk için daha iyi bir gelecek sağlamaz mı? Suça bulaşmış annesinin, çocuğunu kendisinden ve koğuş ortamındaki tehlike ve durumlardan nasıl koruyacağı ve annesinin bile suç işlerken çocuğunu düşünmediği bir ortamda devlet bu çocukları annelerine neden versin sorusudur. Olay bu açıdan ele alınacak ve tartışılacak olunursa ortaya daha başka paradigmalarda çıkacaktır. Tabi ki her zaman çocuğun üstün yararı ilkesi göz önüne alınarak öncelik olarak çocuğun yararının gözetilmesi gereken kararların alınması gerekmektedir. Eğer çocuk cezaevinde annesine verildiği takdirde çocuğun anne sevgisi ve şefkatinden önce, annesinin annelik

vasıflarını taşınamaması ve çocuğunu tehlikelere karşı koruyamaması ona kötü örnek olması durumunda kurum bakımında kalması gerekmektedir. Bu konuya orda bulunan psikolog ve sosyal çalışmacıların karar vermesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, savcı, hâkimler, yasa koyucuların bir araya gelip çocuklar için daha fazla nelerin yapılabileceği çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önüne alınarak kararlar almalı ve uygulamalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Türkiye’de de dünyada olduğu gibi kadın suçluluk oranı her geçen gün artmaktadır. Bu durum birçok açıdan ele alındığında kadınlar ve ülke için farklı sorunlar oluşturmaktadır. Her geçen gün gelişen dünyamızda her alanda olduğu gibi ceza yasalarımızda da toplumsal değişiklikleri göz önüne alarak yasaların hazırlanması zorunludur. Tüm dünya da kadın mahkûm sayısı 2000 yılından bu yana %50 artmıştır. Türkiye’de benzer bir durum söz konusudur. Dolayısıyla da erkek cezaevlerinin gölgesinde kalan kadın mahkûmlara yönelik yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Gerek kurumun fiziki şartları gerekse de onlara özgü birtakım ihtiyaçlar için yeni mekanların yapılması gerekmektedir. Cezaevine giren kadın mahkûmların 0-6 yaş arası çocukları da annelerle beraber cezaevine girmektedir. 2015 yılı itibari ile cezaevinde annesiyle kalan çocukların sayısı 527 iken, 2019 yılında bu sayı 868’e ulaşmıştır. Annelerin ve yeni doğum yapmış lohusaların cezalarının infazının ertelenmemesinden dolayı bu sayı her geçen gün artmaktadır. Bu durumda hem anneye hem de orda bulan çocuklara yönelik psiko-sosyal servise büyük görevler düşmektedir. Çocuklara yönelik çalışmalar masumiyet karinesine dayanmalıdır. Ve yapılacak destek hizmetlerinde çocuğun yüksek yararı gözetilmelidir. Mevcut cezaevi uygulamalarında annesiyle kalan 3-6 yaş arası çocuklara kurum içinde kreş hizmeti sağlanmaktadır. Ayrıca bu çocuklara anneden ayrı iâşe bedeli verilmektedir. Bu uygulamalar elzem olmasına ve anneye bir nebze de olsa destek olmasına karşın yeterli olmamaktadır. Söz konusu çalışmada da annelerin ve çocukların kurumun fiziksel özelliklerinden dolayı yaşadıkları mağduriyetler ele alınmaya çalışılmıştır. Kurumun yapısına dair çıkarımlarda bulunmak ve annelerin anket sorularına verdikleri cevapların analizini yapmak için kurumda gözlem yapılmıştır.

Cezaevinde anneleri ile kalan çocukların gelişimine cezaevi koşullarının etkilerinin sanıldığından daha fazla olduğu görülmüştür. Annelerin yaşadıkları cezaevi koşullarının işledikleri suça göre değişmesi, her cezaevi yönetiminin olan yasaların dışında ayrıca kendine ait kurum kurallarının olduğu, çocuklara yönelik devletin etkili ve verimli bir politika izlemediği sadece çocuklara süt, meyve suyu vb içeceklerin ve bazı yemeklerde börek, simit gibi yiyeceklerde anneden ayrı iâşe verildiği ve çocukların annelerine gelen yemeklerden yemek zorunda kaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kurumda çocuklar için ayrı yatakları olmayıp çocuklar anneleri ile aynı yatağı paylaştığı anneler tarafından ifade edilmiştir. Her cezaevinde kreş hizmetlerinin verildiği Ceza Tevkif Evleri Müdürlüğü tarafından ifade edilse de 21 anne çocuğunun kreşe gidemediğini ifade etmiştir. Bunun nedeni bazı annelerin çocuklarının 3 yaşın altında olması bazıların ise işledikleri suça göre yasaların onlara getirdiği yasakdan dolayı olduğunu belirtmektedir. Çocukların cezaevinde sosyalleşebileceği oyun oynayabileceği yerler ise bir avlunun duvarlarının boyanıp, üzerine resimlerin çizilip birkaç tane oyuncağın konulduğu yerden ibaret olduğu görülmüştür. Hatta bazı çocukların yaşlarından dolayı bile burda zaman geçirmediği ve bütün günü koğuştaki annesiyle kaldığı görülmüştür. Ayrıca çocukların dışarıdaki ebeveyn ve kardeşleri ile de düzenli buluşma imkânının olmadığı görülmüştür.

Çocukların yerlerde halı olmadığından ve beton zeminlerde emeklemek zorunda kaldığı için yürümelerinin geciktiği ve bazı yürüme bozukluklarının olduğu görülmüştür. Çocukların hastalandığında kurumda muayene olabileceği bir çocuk doktorunun olmaması ve hastaneye gitme durumunda infaz koruma memurunun çocuğa eşlik etmesi, özellikle acil durumlarda çocuğun düşme, ateşinin yükselmesi v.b durumlarda dahi annenin eşlik etmemesi çocuk ve anne açısından büyük sorun oluşturduğu görülmüştür.

Aynı koğuş içinde başka çocukların da olması çocuklar için oyun arkadaşlığı ve akranları ile vakit geçirmesi çocuklar için önemliyen bir yandan koğuş içinde olan gürültüden diğer mahkûmların rahatsız olmasına ve koğuştaki çocuklu anne istemesine neden olmakta, anneler arasındaki maddi farklılıkların bile çocukları etkilediği görülmüştür.

Çocukların 6 yaşını doldurduktan sonra dışarıya çıkarılması durumunda annelerinden ayrılmak istemediği görülmüştür. Cezaevinde annesiyle tahliye olan ya da yaşı dolduğu için kurumdan ayrılmak zorunda olan çocuklar için sosyal servis tarafından bir planlamanın yapıldığı görülmemiştir.

Çocukların kurumda sürekli var olan gürültü ve kapıların açılıp kapatılırken oluşturduğu gürültünün uyku kalitesini düşürdüğü ve çocukların bazen korkarak uyandıkları görülmüştür.

Dışarıdan çocuklara kurum içine oyuncak alımının yasak olması ve zaman zaman psikososyal servis tarafından annelere oyuncaklarının verilmesi çocukların bir nebze olsun oyuncak ihtiyacını karşılasa da bir süre sonra çocukları tatmin etmediği ve çocukların yaşlarına uygun oyuncaklarının olmadığı görülmüştür. En meraklı ve hayal gücünün gelişebileceği yaşlarda dünyaları dört duvar arasında gördüklerinde ibaret olmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında cezaevinde anneleri ile kalan çocukların gelişiminde cezaevi koşullarının etkili olduğu görülmüştür. Her ne olursa olsun çocukların annelerinin yanında kalması ancak daha iyi koşullarda ve şartlarda çocuklarında düşünüldüğü ceza sisteminde çocuklara ayrı yasaların olması cezaevi koşullarının etkisini azaltacağı düşünülmektedir. Anne ve çocukların kalabileceği yeni cezaevi modelleri inşa edilebilir. Ceza İnfaz yasalarında çocuklara yönelik yasaların mevcut koşullar için yeterli olmadığı görülmüştür. Ayrıca cezaevinde çocuklar anneleri tarafından moral kaynağı olarak görülürken bir taraftan da annelerin vicdan azabı ve suçluluk duymasına neden olduğu görülmüştür.

Öneriler

Cezaevinde Uygulanabilecek İyileştirici Hizmetlere Yönelik Öneriler

- ✓ Anne mahkûmların geride bıraktıkları çocuklarıyla ilişkilerini sürdürülmesine çalışılmalıdır.
- ✓ Anne ya da çocuğun özel günleri beraber geçirilmeli ve bu zaman mümkünse en az birkaç saat ya da tüm gün sürmeli. Ziyaretlerde çocukla anne arasında engel oluşturacak unsurların (tel örgülerin, camların) olmadığı yerlerde görüşmeler sağlanmalıdır.
- ✓ Ziyaretçilerin aranmasında özellikle çocukların ruhunu incitecek ve beden mahremiyetine zarar verecek şekilde değil yüksek yararı ilkesi göz önüne alınarak aramalar dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Cezaevinde annelerin çocuklarıyla vakit geçirebileceği cezaevi etkinlikleri düzenlemeli ve anne- çocuk ,çocuk gelişim uzmanları vekurumdaki psikolog, sosyal çalışmacı tarafından düzenli takiplerinin yapılması sağlanmalıdır.
- ✓ Çocukların annelerinden ayrılma süreci dikkatle takip edilmeli ve ayrıldıktan sonra bile anne ve çocuğun belli zamanlarda görüşmesi sağlanmalıdır. Çocuklara asla mahkûm gibi davranılmasında kaçınılmalı. Hastaneye doğum için giden veya doğum esnasında asla hamile tutuklular için beden sınırlamaları kullanılmamalıdır. Hamile kadınların bebek doğumu için sivil götürülmesi sağlanmalıdır.

Ceza İnfaz Sistemini Düzenleyici Hizmetlere Yönelik Öneriler

- ✓ Ceza İnfaz Kurumu sistemi içinde pek çok sorun mevcuttur. Mahpuslara nasıl davranılması gerektiğine ilişkin temel uluslararası esaslar, örneğin Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahında Asgari Standart Kurullar; Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması için Prensipler Bütünü ya da Tutuklulara Uygulanacak Muameleler için Temel İlkeler, tüm mahpuslara ayırım gözetmeksizin uygulanmalıdır.
- ✓ Bunların ortadan kaldırılması için düzenlenmesi gereken belli başlı hususlar şunlardır. Cezaevlerindeki doluluğu azaltmak, günlük yaşam koşullarını düzeltmek, mahkûm haklarını etkin bir şekilde tespit etmek, infaz kurumlarının fiziki koşullarını düzeltmek, nitelikli infaz personeli yetiştirmektir.
- ✓ Cezaevi yönetiminin cinsiyet duyarlı olması sağlanmalı ve kadınlara yönelik idare şekli uygulanmalıdır.
- ✓ Kadın mahkûmlara çocuklarından ve cinsiyetlerinden ötürü pozitif ayrımcılık yapılabilir. Önemli pozisyonlara deneyimli kadın cezaevi personeli yerleştirilmeli. Kadın personelin kapasitesi arttırılmalı ve kadın personele psiko-sosyal destek sağlanmalı, erkek personelcinsiyet duyarlılığı, cinsel taciz ve ayrımcılık

konularında eğitilmelidir. Kadın mahkûmlar kadın personel tarafından denetlenmesi sağlanmalıdır.

- ✓ Kadınların erkeklerle eşit şekilde cezaevindeki spor ve dinleme servislerine erişimleri sağlanmalı. Çocukları ile kalan annelerin çocukları için yatacak yerleri temin edilmelidir. Kadınlara sunulan faaliyetler erkek cezaevi mantığıyla ve zihniyetiyle düzenlenen basit uyarlamalar değil kadınlara özel tasarlanmalıdır.
- ✓ Çocukların tutuklu babaları ile uygun koşullar oluşturularak görüşmeleri sağlanmalıdır. Çocuklu annelere hücre cezası verilmemeli. Hapishane personeli çocuklar konusunda eğitilmeli.
- ✓ Çocukların anne ve babası ile birlikte vakit geçirebilmesi için açık görüş sayısı ve süresi arttırılmalıdır. Yapılan cezaevi mimarilerinin mahkûmların rehabilitasyonunu destekleyen, mahkûm ve görevlilere insani yaşam alanları sağlayan, çocukların ve de annelerinin hafızalarında hasara yol açmayan tasarımlarla yeniden düzenlenmeli.
- ✓ Uluslararası belgeler çağdaş infaz rejiminde oda sisteminin geçerli olması gerektiğini belirtir. Avrupa Cezaevi Kuralları'na göre, Kural 14/1 Mahkûmlar diğerleri ile kalmanın yaralı olduğu düşünülen haller dışında prensip olarak geceleri tek kişilik odada kalmalıdır. Bu durum mahkûmlar için kendileri ile baş başa kalmaları ve kendine özel bir alan oluşturması açısından önemlidir. Özellikle çocuklu anneler için bu durum elzemdir.

Koruyucu/Önleyici Hizmetlere Yönelik Öneriler

- ✓ Kadın cezaevlerinde yöneticilik yapan personelin kadın mahkûmlar konusunda eğitilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Sivil toplum kuruluşları, medya, kamu kurum ve kuruluşları cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocuklara yönelik etkili ve verimli projelerle farkındalık oluşturmaktadır.
- ✓ Psiko-sosyal servis elemanları (psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog) tarafından anneye ve yanında kalan çocuklara yönelik bir eylem planı hazırlanmalı ve bunu uygulamaya geçirmelidir. Anne ve çocuğu düzenli takip, annenin çocuk gelişimi konusunda eğitilmesi, anneye psikososyal desteğin verilmesi gerekmektedir.
- ✓ Kurum idarecileri tarafından anne ve çocuğa uygun koşulların titizlikle ve dikkatle seçilmesine önem verilmelidir.
- ✓ Kurum personeline çocuklarla iletişim biçimleri ve davranış biçimleri öğretilmelidir. Şu andaki mevcut yasaya göre çocukların anneleri ile kalma yaşı olan 0-6 yaş ve birçok ülkede olduğu gibi 0-3 yaşına düşürülmelidir. Ancak 0-3 yaşından sonra da çocuk ve anne bağlarının kopmaması etkili bir iletişim ve güven ortamı için çocuk ve annenin sık sık görüşmesi sağlanmalıdır.

- ✓ Tüm bunların yanında en önemli olan Şey çocuğu 0-6 yaşından küçük annelerin ve de hamilelerin cezalarının ertelenmesine yönelik çalışmaların yapılması ve çocuğun cezaevi gibi bir ortamda büyümesinin engellenmesidir.
- ✓ Cezaevinde bulunan çocuklar dışardaki kardeş ve akrabaları ile düzenli olarak iletişime geçirilmelidir. Çocukların gidebilmeleri için mümkünse kurum dışında mümkün olmayan yerlerde de kurum içinde kreşlerin yapılması ve buraya ocuk gelişim uzmanlarının bulundurulması gerekmektedir.
- ✓ çocuklara özel her gün olmasa da hafta da 1-2 gün ocuk doktorunun muayene etmesi çocukların sağlığı için önemlidir. Ayda bir de olsa çocukların pedegog ile görüşmeleri ve ilerleme durumları rapor edinilmelidir.
- ✓ Cezaevi içinde ocuk parkları inşa edilmeli ve çocukların anneleri ile beraber burada vakit geçirmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Sivil toplum kuruluşları tarafından kampanyalar düzenlenmeli cezaevinde özellikle çocuğunun masraflarını karşılayamayan annelere gıda, giysi ve de kıyafet yardımında bulunulmalı.

KAYNAKÇA

- (2008). *Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar Hapsedilme Üzerine El Kitabı*, UNITED NATIONS Office on Drugs and Crime, BM, New York.
1978. *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- 6 Yaş Dönemi Sosyal Gelişim Özellikleri*. (2017, 11 Şubat). www.nkfy.com
- Akın, M.M. (2010). *Uluslararası İnsan Hakları Mevzuatı Açısından Türkiye'deki Cezaevi Uygulamaları*, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
- Akman, G.N. (2014). *Nitel ve Nitel Araştırma Yöntemleri*. Afyonkarahisar Üniversitesi İşletme Programı.
- Arslan, Talat. N(2003), *Kamu Örgütlerinde Hukuksal Düzenlemelerden Kaynaklanan Sorunlar(İnfaz Kurumlar Örneği)*, (Sayı:1, Cilt: 4). C.Ü.İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,
- Aydoğan, D. *egitimpsikolojiskitabi.gen*.
- Başaran, İ.(1994). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bozdayı, A, M.(2004), *İç Mekan ve İnsan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Fakültesi. İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü.
- Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı*. (2008). New York: Birleşmiş Milletler, BM Uyuşturucu Maddeler Suç Ofisi.
- Cezaevleri Sempozyumu*. İstanbul Barosu Yayınları. Orijinal Kaynağı Michigan Üniversitesi, 29-30 Haziran 2002, sayfa 176.
- Coyle, Andrew (2002). *Cezaevi Yönetimine İnsan Haklarını Göz Önüne Alan Bir Yaklaşım*. İngiltere: Uluslararası Cezaevi Araştırmaları Merkezi.
- Cüceloğlu, D.(1994). *İnsan ve Davranışı*, (5.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D.(2007) . *İnsan ve Davranışı. Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çay, R, D.(2006). *Çocuk Oyun Alanlarının İç Mekan ve Yakın Çevrede Oluşumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Grafik Anasanat Dalı. Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Çörtü, F.(2006). *Cezaevinde Tutuklu Anneleriyle Yaşayan Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleriyle. S.H.Ç.E.K Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Aynı Dönem Çocukların Gelişim Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Dağlar, A. (2019),''Türkiye'nin Hapisteki Çocukları''
- Dönümcü, Ş. *Yaşamla Bütünleşen Bir Mesleğin Öyküsü*. Ankara: Sema Kut ve Sosyal Hizmet SHUDGM Yay. (2004, 183-185).
- Durualp, E., Aral.N. (2010). *Altı Yaşındaki Çocukların Sosyal Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi (Sayı:39. 160-172).

- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği. (Yayın:16. 154-197).
- Erdal, M. (2003). *Cezaevinde Kadın Olmak*. Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile İnsan Hakları Derneği'nin ortaklaşa düzenlediği. Ankara: Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın 2000 Bildirileri kitabı, (209-217).
- Gallahue, D, L. Ozmun, J.C. Googway, J.D.(2006). *Understanding Motor Development*. New York. John Wiley&Sons.
- Giddens, A. (2007). *Hapishane ve Cezalandırma*. (20 Nisan). www.kriminoloji.com.
- Gurbetoğlu, A. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. agurbetoğlu.com. Erişim Tarihi: 26 Şubat 2018.
- Gurbetoğlu, A. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. agurbetoğlu.com.tr. Erişim Tarihi: 26 Şubat 2018.
- Gürtuna, O. (2009). *Cezaevinde Kadın Olmak ve Cezaevinin Kadın Bakış Açısıyla Sosyolojik Değerlendirilmesi*: Ankara Sincan Kadın Kapalı Cezaevi Örneği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlkay, A.B. (2017). *Çocuk Gelişimi Spor İlişkisinin Fiziksel Çevre ve Mekan Algısı Üzerinden İrdelenmesi*: Örnek Bir Hareket Merkezi Modeli. (Haziran). İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi. (22-23).
- Kaya, A. (2017). *Eğitim Psikolojisi*. 10.Baskı. Ankara: Pegem Akademi,
- Kırkıncioğlu, M. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Koşar, G. Nesrin. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*, Ankara, 25.
- M, Engin Deniz. (2017). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*, 8.Baskı, Ankara: Pegem Akademi. Eylül.
- Manisa Barosu Dergisi. 2000/3. Sayı: 74.
- Manisa Barosu Dergisi. Sayı: 73/74. Yıl: 1999.
- Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocuğun Gelişimi*. Ankara.
- Metin, N. *0-6 Yaş Gurubundaki Çocukların Gelişim Özellikleri*. Hacettepe Üni. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*, 4.Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınevi,
- Ormanoğlu Uluğ, M. (1999). *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*. İstanbul: Özne ve Göçebe Yayınları.
- Özmert, EN. (2005). Early Childhood Development And Nutrition. (Department of Pediatrics, Hacettepe University Faculty of Medicine, Ankara, Turkey). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2005; 47: 179-195.
- Sarıhan, Şenal (2001). *Cezaevlerine Genel Bir Bakış ve Türk İnfaz Sisteminin Sorunları*. 21.Yüzyıla Girerken Cezaların İnfaz Sempozyumu. Ankara.
- Sayar, K. *Beyin ve Çocuk*. www.kigem.com

Şahin, T. (2015). *0-14 Yaş Çocuk Gelişimi*. 15 Ocak. Sayfa 52.

Taşkın (2011). *Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar*. Eğitime Bakış Dergisi, (Yıl:7. Sayı:20. 43-47). Yüzüncü Yıl Üniversitesi. İlköğretim Bölümü. Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı.

Turgut, Hüseyin (1997). *Türk Ceza İnfaz Sistemi. Türkiye'nin İnfaz Rejimi ve Sorunlar ve Çözümler*. Ankara: Adalet Bakanlığı Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Türk Dil Kurumu.

Türker, M. (2000). *F Tipi Cezaevi Mimari Tasarımının Çağdaş Cezaevleri Mimari Modellerinin Gelişme Sürecindeki Yeri*. Manisa Barosu Dergisi. (2000/3. Yıl 19. Sayı 74. s.43). LLM, Ege Mimarlık.

Türkiye Barosu Dergisi. (Sayı:2001/1. Yıl:14 s.63-110).

Walmsley, R. World Female Imprisonment List. 2006. ICPR. Institute For Criminel Policy.

Yenisey, F. (2001). *20. Yüzyılda Cezaevlerinde İnsan Haklarının Gelişimi. İn:21.Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu*. (21-22.01.2000. Ankara. s.151).

Yeşilyaprak, B. (2018). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi. Baskı: 20. Şubat 2018.

Yeşilyaprak, B. (1989). *Anne-Baba Tutumlarının Kişilik Gelişimi Üzerine Etkisine İlişkin Bir Araştırma*.

Yapa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul.

Yıldırım, Ali. (1999). *Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi*. ODTÜ Eğitim Bilimleri Bölümü.

Yörükoğlu, A. (1977). *Okul Öncesi Eğitim ve Ruh Sağlığı*. Okul Öncesi Eğitimi. Ankara: Unesco Milli Komisyonu.

İnternet Erişim Kaynakları

www.ete.adalet.gov.tr. Erişim Tarihi (17 Mart 2019).

www.adalet.gov.tr. (28 Kasım 2017).

www.prisonstudies.org Erişim Tarihi (05 Ekim 2015).

www.ankarabarusu.org.tr. 27 Ekim 2017. 15:54. Erişim Tarihi: (5 Ekim 2018)

www.haberturk.com (Cezaevinde Anneleri İle Kalan Çocuklarla İlgili Düzenleme). (18.Ocak 2016).

www.yargikararlari.net (16 Ocak 2018).

www.cocuklaringelisi.com (21 Ağustos 2018).

www.megep.meb.gov. (24 Mayıs 2018).

www.yargikararlari.net (02 Mayıs 209).

www.ilcintas.tripod.com. (12 Temmuz 2016).

www.bianet.org. (16 Eylül 2015).

www.psikososyalhizmet.com ,(06 Eylül 2018).

www.tebeşirtozu.blogcu.com, (9 Temmuz 2010)

www.eksisözlük.com, (16 Nisan 2019)

www.sağlıkekibi.com, (22 Ocak 2018)

EKLER

Ek:1

ARAŞTIRMA ANKETİ

Saygıdeğer Katılımcı,

Bu anket yüksek lisans çalışmamız için kullanılacaktır. Araştırmamızın amacı “Cezaevinde Anneleri ile Beraber Kalan Çocukların Gelişim Sürecine Cezaevi Koşullarının Etkisi”ne dair verileri toplayıp, sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Anketimiz gönüllülük esasına dayanmaktadır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel çalışmalar için veri sağlayacak ve bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Anketimiz 51 sorudan oluşmaktadır.

Çalışmaya vereceğiniz katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Hazırlayan

Yalova Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Süreyya Mavi

ANKET SORULARI

Soru 1. Yaşınız:

Soru 2. Mesleğiniz?

Soru 3. Eşinizin mesleği?

Soru 4. Medeni durumunuz?

1() Evli 2() Bekar 3() Boşanmış 4() İkinci Evlilik 5() Eşim Öldü

Soru 5. Eğitim durumunuz?

1() Okuryazar değil 2() Okuryazar 3() İlkokul 4() Ortaokul 5() Lise
6() Yüksekokul 7() Üniversite 8() Diğer.....

Soru 6. Eşinizin eğitim durumu?

1() Okuryazar değil 2() Okuryazar 3() İlkokul 4() Ortaokul 5() Lise
6() Yüksekokul 7() Üniversite 8() Diğer.....

Soru 7. Kaç çocuğunuz var?

Cinsiyeti 1() Kız 2() Erkek (Kutucukların içine sayı belirtiniz.)

Soru 8. Kaç çocuğunuz ile şu an da kurumda bulunmaktasınız?

Soru 9. Çocuğunuzla ne zamandan beridir kurumda bulunmaktasınız?

1() 0-1 yıl 2() 1-3 yıl 3() 3-6 yıl

Soru 10. Çocuğunuz kaç yaşında ve cinsiyeti nedir?

Soru 11. Çocuğunuza dışarıda bakabilecek birinci dereceden bir akrabanız var mı?(Baba, anneanne, babaanne,)

1()Evet 2()Hayır

Soru 12. Çocuğunuz kreşe gidebiliyor mu?

1() Evet 2()Hayır

(Eğer cevabınız ‘Evet’ ise 13.soruyu cevaplayınız ‘Hayır ‘ ise 14. soruya geçiniz lütfen.)

Soru 13. Kreş kurumun içinde mi yoksa dışında mı?

1() İçinde 2()Dışında

Soru 14. Çocuğunuz okul çağında ise ve bu süreçte halen sizinle yaşıyorsa okula gidebiliyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 15. Çocuğunuz dışarıdaki aile üyeleri ile zaman geçirebiliyor mu ?

1()Evet 2()Hayır

(Eğer cevabınız ‘Evet’ ise 16. soruya ‘Hayır’ ise 17. soruya geçiniz.)

Soru 16. Bu görüşmeler kurum içinde mi yoksa dışında mı gerçekleşmektedir?

1() İçinde 2()Dışında

Soru 17. Ne sıklıkla dışarıdaki aile üyeleri ile görüşmeler gerçekleşmektedir?

1()Haftada Bir 2() Ayda Bir 3() Özel Günlerde, Bayramlarda
4() Yılda Bir 5() Hiçbir Zaman

Soru 18. Kurumun imkânları çocuğunuzun beslenme ihtiyacını karşılayabiliyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 19. Koğuş içinde çocuğa özel yatacak yer var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 20. Çocuğunuz hastalandığında gerekli sağlık hizmetlerine ulaşımında problem yaşıyor musunuz?

1()Evet 2()Hayır

Soru 21. Çocuğunuzun uyku saatlerine koğuşta dikkat ediniliyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 22. Çocuğunuz uyku saatlerinde verimli uyuyabiliyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 23. Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlarda yetkililere hemen ulaşabiliyor musunuz?

1()Evet 2()Hayır

Soru 24. Disiplin cezası ya da hücre cezası sonucu hücrede kalmanız gerekti mi?

1()Evet 2()Hayır

(Eğer cevabınız ‘Evet’ ise çocuğunuz da sizinle beraber mi kaldı?)

1()Evet 2()Hayır

Soru 25. Koğuş içinde yaşanan kavga ve gürültüden çocuğunuz etkileniyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Eğer cevabınız ‘Evet’ ise tepkileri nelerdir?

Soru 26. Maddi durumunuz çocuğunuzun ve sizin ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 27. Kurumdaki güvenlik önlemlerini sizin ve çocuğunuz için yeterli buluyor musunuz?

1()Evet 2()Hayır

Soru 28. Cezaevinin fiziki koşulları çocuğunuz ve sizin için yeterli mi?

1()Evet 2()Hayır

Soru 29. Çocuğunuzun gelişimi için cezaevinde düzenlenen sosyal organizasyonlar ve eğlenceler var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 30. Kurumda çalışma imkânınız var mı?

1()Evet 2()Hayır

(Eğer cevabınız ‘Evet’ ise 31. soruya ‘Hayır’ ise 32. soruya geçiniz.)

Soru 31. Çalıştığınız süre saatlerinde çocuğunuza bakabilecek ya da çocuğunuzu bırakabilecek bir yer var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 32. Almış olduğunuz ceza süresince ve çocuğun burada bulunabileceği yasal süreye kadar çocuğunuz yanınızda mı kalacak?

1()Evet 2()Hayır

Soru 33. Koğuşta çocuğunuzdan dolayı sosyal dışlanmaya maruz kalıyor musunuz?

1()Evet 2()Hayır

Soru 34. Bulunduğunuz koğuşta başka çocuk var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 35. Koğuşta başka çocuk varsa çocuğunuzun diğer çocuklarla iletişimde problemler yaşıyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 36. Çocuğunuza kurumda yeteri kadar eğitim ve oyun olanakları var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 37. Kurumda çocuğunuzun oynayabileceği oyun alanları mevcut mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 38. Çocuğunuza kurum dışından oyuncak temini yapılabiliniyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 39. Diğer mahkûm ve çalışanlarla ilişkilerinizde çocuğunuzun güvenliği sağlanıyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Soru 40. Çocuğunuzun bakımı nedeniyle çalışma, eğitim ve sosyal faaliyet imkânlarından yoksun kalıyor musunuz?

1()Evet 2()Hayır

Soru 41. Kurumun yapmış olduğu ve sizinde katıldığınız halen devam eden ya da bitmiş annelik ve çocuk eğitimi gibi eğitici konferanslar ya da kurslar var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 42. Çocuğunuz düzenli olarak sosyal servis tarafından ziyaret ediliyor mu?

1()Evet 2()Hayır

Hamilelere Yönelik Sorular:

Soru 43. Kurumda size yönelik psikolojik sağlığınıza destekleyici programlar var mı ?

1()Evet 2()Hayır

Soru 44. Hamileliğiniz boyunca gerekli sağlık kontrolleriniz düzenli olarak yapıldı mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 45. Hamileliğiniz boyunca size özel beslenme programı uygulandı mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 46. Kurumun fiziksel koşullarının hamilelik sürecinize olumsuz bir etkisi var mı?

1()Evet 2()Hayır

Soru 47. Çocuğunuz doğduktan sonra sizinle mi kalacak?

1()Evet 2()Hayır

Soru 48. Hamileliğiniz boyunca koğuşta size yardım eden birileri var mıydı?

1()Evet 2()Hayır

Aşağıda yer alan 3 sorular 2 grup tarafından da cevaplandırılacaktır. (Hamileler ve anneler)

Soru 49. Kurumda çocuğunuz için duymuş olduğunuz en büyük eksiklik nedir?

Soru 50. Kurumda çocuğunuzla birlikte yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?

Soru 51. Ceza İnfaz Sistemin sizin ve çocuğunuz için nasıl işlemesini isterdiniz beklentileriniz nedir?

Ek 2: İzin Dilekçesi

T.C
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'ne

Tarih:13.12.2018

Konu: Anket Çalışması

Yalova Üniversitesi 2018-2019 Güz dönemi ve 2019 -2020 Bahar dönemi boyunca Tezli Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisi olan ben Süreyya Mavi. 'Cezaevinde Annesiyle Beraber Kalan Çocukların Gelişim Sürecine Cezaevi Koşullarının Etkisi ve Sosyal Hizmet Yaklaşımları 'adlı tez konumla ilgili Şanlıurfa 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda aşağıdaki ekte örneği verilen anket çalışmasını şu anda çocukları ile cezaevinde kalan anneler ve hamile tutuklulara yapabilmek için gerekli olan izinlerin verilmesini istiyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Süreyya Mavi

Adres: Haliliye mah. 56.sok. No:17/2
Hicret apt. Şanlıurfa/Siverek
Tel:05394467350
E-mail: sureyyamavi-63@hotmail.com

ÖZGEÇMİŞ

Süreyya Mavi Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde doğdu. İlk ve Ortaöğrenimini Siverek'te tamamladı. 2015 yılında Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden mezun oldu. 2015-2016 yılında Yalova'da Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda Gençlik Kulübü'nün başkanlığını yaptı.

